



28—31 maj

Debatter m. m.

	Sid.
Tisdagen den 28 maj	
Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.	3
Uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.	66
Anslag till fondering för framtida pensionsändamål	70
Användningen av energiskattemedlen m. m.	72
Tillsättande av en allmän besparingskommission	76
Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering	79
Försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m. (Forts.)	80
Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen	86
Ändringar i personalförteckningen för riksbanken m. m.	98
Ändringar i bankoreglementet	99
Onsdagen den 29 maj	
Sammanjämningsförslag rörande lagförslag om fiskearrenden m. m.	102
Svar på fråga av herr Huss om förebyggande av förgiftningsfall ge- nom parathion	105
Svar på interpellation av fru Gärde Widemar om framläggande av förslag till ny ärvdabalk	106
Fredagen den 31 maj	
Anförande av talmannen i anledning av vårsessionens avslutning ..	112

Samtliga avgjorda ärenden

Tisdagen den 28 maj	
Bevillningsutskottets betänkande nr 47, ang. förslag till förordning om allmän energiskatt m. m.	3
— nr 48, ang. beräkning av bevillningarna för budgetåret 1957/58 m. m.	66
Statsutskottets utlåtande nr 129, ang. anslag till Fondering för fram- tida pensionsändamål	70
— nr 136, ang. användningen av energiskattemedlen m. m.	72
— nr 137, ang. tillsättande av en allmän besparingskommission ..	76

	Sid.
Jordbruksutskottets utlåtande nr 12, ang. anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering	79
Statsutskottets utlåtande nr 127, ang. försöksverksamheten med nio-årig enhetsskola m. m. (avd. II—IV)	80
— nr 128, ang. omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen	86
— nr 131, ang. statstjänstemännens löner under åren 1957 och 1958 m. m.	98
— memorial nr 132, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	98
Första lagutskottets memorial nr 35, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	98
Tredje lagutskottets memorial nr 23, ang. uppskov med behandlingen av visst ärende	98
Bevillningsutskottets memorial nr 46, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	98
Bankoutskottets memorial nr 28, ang. ändring i avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän m. m.	98
— utlåtande nr 29, ang. tillämpning av statens löneplansförordning vid riksdagens verk m. m.	98
— nr 30, ang. ändringar i personalförteckningen för riksbanken m. m.	98
— nr 31, ang. ändringar i bankoreglementet	99
— nr 32, ang. ändringar i reglementet för riksgäldskontoret	100
— nr 33, ang. ändringsarbeten i riksbankens fastighet i Nyköping	100
Statsutskottets utlåtande nr 133, ang. anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar	100
— nr 134, ang. anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	100
— nr 135, ang. vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden ..	100
Bankoutskottets utlåtande nr 15, ang. utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.	101
— nr 34, ang. ändrade tjänste- och personalförteckningar för riksdagens ombudsmäns expeditioner m. m.	101
Jordbruksutskottets memorial nr 32, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	101
— nr 33, ang. ifrågasatt utredning om sammanslagning av statens jordbruksnämnd och lantbruksstyrelsen	101

Onsdagen den 29 maj

Statsutskottets memorial nr 140, ang. kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om tillsättande av en allmän besparingskommission	102
— nr 141, ang. gemensam votering i fråga om anslag till fondering för framtida pensionsändamål	102
Tredje lagutskottets memorial nr 24, ang. sammanjämkning beträffande lagförslag om fiskearrenden m. m.	102
Statsutskottets memorial nr 138, ang. tillägsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57	109

Fredagen den 31 maj

Gemensam omröstning rörande anslag till fondering för framtida pensionsändamål	111
Statsutskottets memorial nr 139, ang. statsregleringen för budgetåret 1957/58	111
Första lagutskottets utlåtande nr 36, ang. ändring i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt	111

Tisdagen den 28 maj förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 22 in-
nevarande månad.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Undén* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse nr 178, angående förordnande av statsrådsledamöter att uppläsa Kungl. Maj:ts öppna brev till riksdagen angående vissa grundlagsfrågor.

Av nämnda kungl. skrivelse, som nu föredrogs, inhämtades bland annat, att Kungl. Maj:t förordnat hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Undén* att i första kammaren uppläsa Kungl. Maj:ts ifrågavarande öppna brev.

Med anledning härav lämnades ordet till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Undén*, som i enlighet med det honom givna uppdraget uppläste Kungl. Maj:ts öppna brev, nr 179, angående vissa grundlagsfrågor.

Uppläsningen av berörda öppna brev åhördes av kammarens ledamöter stående.

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 175, såvitt den samma avser förslag till förordning om allmän energiskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 26 april 1957 dagtecknad proposition, nr 175, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1957/58, m. m., hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, utom annat,

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om allmän energiskatt;

2) förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 21 maj 1954 (nr 260) om brännoljeskatt; samt

3) lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror;

dels medgiva, att för budgetåren 1956/57 och 1957/58 den i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen upptagna anslagsposten till Avlöningar till icke-ordinarie personal finge överskridas för bestridande av de kontrollkostnader, som betingades av vad i propositionen förordats;

dels ock besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1957/58 med 100 procent av grundbeloppet.

Propositionen nr 175 hade i här berörda delar hänvisats till bevillningsutskottet. Propositionen hade i detta betänkande behandlats utom såvitt avsåg frågan om uttagningsprocenten, vilken fråga utskottet behandlat i sitt betänkande nr 48.

I propositionen hade föreslagits införandet av en allmän energiskatt samt en höjning av skatten på cigaretter. Energiskatten skulle utgå för de viktigaste slagen av fasta och flytande bränslen, d. v. s. kol och koks, kolbriketter och stybb, bensin och motorsprit, motorbrännolja och eldningsolja, samt därjämte för elkraft. Energiskatten skulle utgå för stenkol med 12 kronor per ton och för koks med 14 kronor per ton. Beträffande motorbrännolja samt eldningsoljorna 1 och 2 var den föreslagna skattesatsen 25 kronor per m³. För eldningsoljorna 3, 4 och högre skulle enligt förslaget skatt erläggas med 16 kronor per m³. I fråga om bensin och motorsprit var den föreslagna skattesatsen 4 öre per liter. Den nuvarande skatten på industriell

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

elkraft skulle med oförändrat uttag — 10 procent av kraftvärdet — ingå i den allmänna energiskatten. I anslutning härtill hade föreslagits, att den nuvarande elskatteförordningen skulle upphävas. Den borgerliga förbrukningen av elkraft skulle enligt förslaget beskattas med 5 procent av kraftavgifterna. Däremot skulle järnvägarnas och spårvägarnas elkraft inte beskattas. Energiskatten skulle i princip tillämpas från och med juli månad 1957. Enligt förslaget till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen om brännoljeskatt skulle nämnda skatt från och med den 1 juli 1957 sänkas från 32 till 30 öre för liter. Härigenom skulle uppnås, att den tunga motorfordonstrafiken bleve i stort sett obörörd av energiskatten. Cigarrettskatten skulle enligt förslaget från och med den 1 juli 1957 höjas med omkring ett öre per styck. I propositionen hade förutsetts, att investeringsavgiften skulle bortfalla från och med den 1 januari 1958.

Av de i anledning av propositionen väckta motioner, vilka helt eller delvis hänvisats till bevillningsutskottet, hade utskottet i förevarande sammanhang upptagit följande, i den mån de avsågo frågor som behandlades i detta betänkande, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 535 av fru *Wallentheim* m. fl. och II: 677 av herr *Bengtsson* i Varberg m. fl.;

II) de likalydande motionerna I: 536 av herr *Öhman* m. fl. och II: 680 av herr *Hagberg* m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 175;

III) de likalydande motionerna I: 537 av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och II: 681 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl.;

IV) de likalydande motionerna I: 538 av herr *Sundin* och II: 678 av herr *Larsson* i Hedenäset, vari hemställdes, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 175 måtte uttala, att vid allmän energibeskattnings enligt propositionens förslag en skälig andel av de inflytande medlen borde disponeras för främjande av företagsamheten i ri-

kets fyra nordligaste län i enlighet med motionernas syfte, samt hemställa hos Kungl. Maj:ten om så skyndsamt prövning av frågan, att förslag till lösning av densamma kunde föreläggas 1957 års höstriktsdag;

V) de likalydande motionerna I: 539 av herrar *De Geer* och *Sveningsson* samt II: 679 av herrar *Nordqvist* och *Stenberg*;

VI) de likalydande motionerna I: 542 av herrar *Ragnar Bergh* och *Svärd* samt II: 683 av herr *Cassel* m. fl.;

VII) de likalydande motionerna I: 545 av herr *Ohlön* m. fl. och II: 688 av herr *Ohlin* m. fl., vari hemställdes, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 175

1) måtte avslå förslaget om allmän energiskatt i de delar det avsåg skatt å fasta och flytande bränslen,

2) måtte med hänsyn till införandet av en av motionärerna föreslagen särskild avgift på petroleumprodukter besluta sänka skatten å motorbrännolja med 1 öre till 31 öre per liter från och med den 1 juli 1957,

3) måtte med bifall till den del av förslaget som avsåg skatt å elektrisk kraft besluta om uttagande av en särskild elavgift under samtidigt uttalande, att motsvarande medel borde användas — på sätt som i motionerna angivits — för utbyggnad av produktionen av elektrisk kraft samt för upprustning av landsbygdens el-nät;

VIII) motionen I: 534 av herr *Hesselbom*;

IX) motionen II: 685 av herr *Lundberg*, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts förslag om införande av energiskatt och att uttagningsprocenten för statlig inkomstskatt skulle höjas till 110 samt att dessa ökade inkomster skulle till huvudsaklig del användas för ett ökat bostadsbyggande.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet under åberopande av vad däri anförts hemställt,

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

A) att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 175, såvitt densamma behandlats i detta betänkande, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och de likalydande motionerna I: 539 av herrar De Geer och Sveningsson samt II: 679 av herrar Nordqvist och Stenberg antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om allmän energiskatt med vissa under punkten närmare angivna ändringar;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 21 maj 1954 (nr 260) om brännoljeskatt;

3) antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror; samt

4) medgiva, att för budgetåren 1956/57 och 1957/58 den i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen upptagna anslagsposten till Avlöningar till icke-ordinarie personal finge överskridas för bestridande av de kontrollkostnader, som betingades av vad i propositionen förordats;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 535 av fru Wallentheim m. fl. och II: 677 av herr Bengtsson i Varberg m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 536 av herr Öhman m. fl. och II: 680 av herr Hagberg m. fl., såvitt motionerna behandlats i detta betänkande,

3) de likalydande motionerna I: 537 av herr Gustaf Elofsson m. fl. och II: 681 av herr Hansson i Skegrie m. fl., såvitt motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

4) de likalydande motionerna I: 538 av herr Sundin och II: 678 av herr Larsson i Hedenäset,

5) de likalydande motionerna I: 539 av herrar De Geer och Sveningsson samt II: 679 av herrar Nordqvist och Stenberg,

6) de likalydande motionerna I: 542 av herrar Ragnar Bergh och Svärd samt II: 683 av herr Cassel m. fl., såvitt motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

7) de likalydande motionerna I: 545 av herr Ohlon m. fl. och II: 688 av herr Ohlin m. fl., såvitt motionerna hänvisats till bevillningsutskottet,

8) motionen I: 534 av herr Hesselbom, ävensom

9) motionen II: 685 av herr Lundberg, såvitt motionen behandlats i detta betänkande,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Hagberg* och *Nilsson* i Svalöv, vilka — under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 542 av herrar Ragnar Bergh och Svärd samt II: 683 av herr Cassel m. fl. — ansett, att utskottet bort under A 1 hemställa, att riksdagen måtte

dels avslå Kungl. Maj:s i proposition nr 175 framlagda förslag till förordning om allmän energiskatt och i stället besluta, att från och med den 1 juli 1957 en avgift skulle utgå vid förbrukning av elektrisk kraft (elavgift),

a) vid förbrukning i industriell rörelse med en förbrukning av mer än 40 000 kilowattimmar för driftställe under helt budgetår med sex procent av kraftens avgiftsgrundande värde och

b) för annan elektrisk kraft med tre procent av kraftens avgiftsgrundande värde,

varvid som avgiftsgrundande värde skulle anses summan av de avgifter, som förbrukaren hade att erlägga för den elektriska kraften, eller, i den mån producent eller registrerad distributör själv förbrukade kraften, summan av de avgifter, som skulle hava utgått, därest kraften försålts för likartad användning som hos producenten eller distributören,

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

dock att i detta värde icke skulle ingå skatt, samt att undantag och villkor i övrigt, motsvarande dem som angivits i förslaget till förordning om allmän energiskatt angående skatt å elektrisk kraft, skulle gälla;

dels besluta att bemyndiga Kungl. Maj:t att förordna om uttagande av nämnda elavgift samt i enlighet med vad i nämnda motioner angivits förordna om bildande av en särskild stiftelse, till vilken genom elavgiften influtna medel skulle överföras för att ur densamma utlånas till byggande av kraftverk i enlighet med vad i motionerna närmare angivits ävensom att fastställa stadgar för nämnda stiftelse;

dels ock antaga i reservationen infört förslag till förordning om upphävande av förordningen den 1 juni 1951 (nr 374) om skatt å elektrisk kraft (el-skatteförordningen);

II) av herrar *Spetz, Söderquist, Kollberg, Gustafson* i Göteborg och *Ander-son* i Sundsvall, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort under A 1 hemställa att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 175 till förordning om allmän energiskatt samt med bifall till de likalydande motionerna I: 545 av herr Ohlon m. fl. och II: 688 av herr Ohlin m. fl., antaga i denna reservation infört förslag till förordning om tillfällig avgift å elektrisk kraft (elavgift);

III) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Gustafson* i Göteborg och *Anderson* i Sundsvall, vilka dels anfört följande:

»I de likalydande motionerna I: 545 av herr Ohlon m. fl. och II: 688 av herr Ohlin m. fl. har — under hänvisning till det i andra motioner framförda förslaget om finansiering av oljelagringsprogrammet med särskilda avgifter på flytande bränsle — föreslagits, att skatten på motorbrännolja sänkes med 1 öre per liter från och med den 1 juli 1957. Förslaget är i detta hänseende utformat analogt med Kungl. Maj:ts proposition, i vilken en sänkning föreslås av skatten

på motorbrännolja till samma belopp som energiskatten på brännolja. Oljelagringsprogrammet och dess finansiering har behandlats av annat utskott, där reservationsyrkande framförts om bifall till det ovan refererade förslaget om finansiering av oljelagringsprogrammet genom särskilda avgifter på flytande bränslen. På brännolja har härvid föreslagits en avgift av 1 öre per liter. Med hänsyn till att detta förslag ännu icke behandlats av riksdagen får vi, som i övrigt biträder det i nyssnämnda motioner framlagda förslaget beträffande oljelagringsprogrammets finansiering hemställa om bifall till förslaget i de likalydande motionerna I: 545 och II: 688 om sänkning av skatten på motorbrännolja med 1 öre per liter fr. o. m. den 1 juli 1957.»

dels ock, under återopande av vad sålunda anförts, under A 2 hemställt, att riksdagen måtte antaga i reservationen infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 21 maj 1954 (nr 260) om brännoljeskatt, innebärande att nämnda skatt skulle från och med den 1 juli 1957 utgå med 31 öre för liter.

Herr TALMANNEN anförde:

Med hänsyn till att debatten om bevillningsutskottets betänkande nr 47 måste komma att forma sig delvis som en allmän ekonomisk debatt må under överläggningen rörande bevillningsutskottets betänkande nr 47 jämväl beröras bevillningsutskottets betänkande nr 48, statsutskottets utlåtande 129, samma utskotts utlåtande 136 och samma utskotts utlåtande 137. Självfallet måste däremot yrkanden framställas i vanlig ordning, sedan respektive utlåtanden och betänkanden föredragits.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Det ligger väl i sakens natur, att en debatt som avser vår skattepolitik också måste bli en ekonomisk debatt. Det framgår ju även av den ordning för denna överläggning, som herr talmannen just nu har angivit för kam-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

maren. Dels förhåller det sig så att skattepolitiken som vi vet utgör en integrerande del av hela vår ekonomiska politik, och detta vare sig man såsom regeringen — i varje fall den dominerande delen av regeringen — bl. a. ser i skattepolitiken ett medel att direkt eller indirekt befrämja en socialistisk utveckling eller man, såsom vi i högerpartiet och jag vågar säga i den borgerliga oppositionen över huvud taget, vill begränsa skatterna till det belopp, som behövs för att täcka driftutgifter, som vi är mer eller mindre överens om, dels bildar den ekonomiska utvecklingen i landet grundvalen inte blott för den enskilda standardförbättringen, utan också för möjligheterna att fullfölja den statliga utgiftspolitiken.

Det är därför som jag nu till en början gärna något skulle vilja beröra den ekonomiska politiken och de riktlinjer för denna, som finansministern dragit upp i den s. k. kompletteringspropositionen, detta intressanta aktstycke som varje år kommer alldeles mot slutet av riksdagen men som — jag har en viss erfarenhet därvidlag — inte alltid blir föremål för det intresse, som det är förtjänt av. Det är dock denna kompletteringsproposition som speglar hela den aktuella ekonomiska situationen, och det är mot bakgrunden av denna ekonomiska situation, som vi egentligen har att fatta våra beslut.

Låt mig då, herr talman, inledningsvis ge finansministern ett erkännande — och varför skulle jag inte göra det — för de positiva uttalanden, han kommit med rörande det enskilda frivilliga sparandet och de åtgärder, han säger sig ämna vidta för att ytterligare stimulera detta. Jag är tillfredsställd med dessa positiva uttalanden. Vi är ju också ense om att detta är ett ytterst viktigt problem. Jag skulle nästan vilja ifrågasätta, huruvida inte det allt överskuggande problemet, såsom ekonomin nu har utvecklats sig här i landet, är att försöka få till stånd ett ökat sparande. Det är naturligtvis ett i viss mån banalt tema, det är en monoton argumentation som här kommer till synes. Men det kan inte hjäl-

pas, att man gång på gång kommer tillbaka till detta fundamentala problem, basen för hela vår ekonomiska politik och våra möjligheter att fortsätta välståndsutvecklingen.

Inom den meningsriktning, som jag representerar, hyser vi ingen tvekan om att man därvid bör söka inrikta de väsentliga ansträngningarna på att få till stånd ett ökat frivilligt enskilt sparande. Jag är glad att kunna konstatera, att finansministern — vilket man finner, om man läser kompletteringspropositionen så noga som den förtjänar att bli läst — i år tycks stå oss närmare på den punkten än han torde ha gjort förut. Här är sålunda att iakttaga och understryka en viss åsiktsförändring från finansministerns sida, såvitt jag kan förstå, en åsiktsförändring som jag för min del och många med mig helt visst vill notera med tillfredsställelse.

Finansministern är sålunda beredd att i år ta nya initiativ för att stimulera det personliga sparandet. Han tillkännager sin avsikt att inom den närmaste tiden sammankalla en konferens med representanter för löntagarna, arbetsgivarna, sparinstitutet och de politiska ungdomsorganisationerna med ändamål att dryfta betingelserna för en aktivering av ungdomssparandet. Finansministern har också i år tagit initiativet till en höjning av skatteavdraget för kapitalinkomster, vilket ju innebär en ökad premiering av det personliga sparandet. Det är den verkliga innebörden av det förslaget, som ju riksdagen också ställde sig bakom.

Jag vill även gärna påpeka, att jag med intresse har tagit del av finansministerns uttalanden, att åtstramningen på kreditmarknaden förutsätter en ränterörlighet som ger riksbanken den erforderliga handlingsmarginalen. Det är, tycker jag, ganska intressanta reflexioner som finansministern i år gör i kompletteringspropositionen i denna del. Som kammarens ärade ledamöter naturligtvis erinrar sig, är det ju inte så förfärligt många år sedan man från regeringens sida — och det gäller inte bara det större regeringsunderlaget utan även den något

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

mindre koalitionspartnern — med synnerlig häftighet, för att nu inte använda ett betydligt starkare uttryck, vände sig mot de krav, som vi på den tiden inom den borgerliga oppositionen ställde på en kreditpolitik med rörlig ränta. Vi fick oss den gången många svartmålningar till livs, men om man läser kompletteringspropositionen, finner man, att dessa svartmålningar naturligt nog lyser med sin fullständiga frånvaro. Där finns inte ett ord av polemik mot de ståndpunkter, mot vilka man för ett par år sedan riktade sig med sådan jag vågar säga frenesi.

Jag har inte alls, herr talman, velat ta upp detta för att riva upp gamla sår, jag har gjort det helt enkelt för att uttala min tillfredsställelse över vad jag betraktar som ett framsteg i den ekonomiska politiken och ett framsteg i den ekonomiska debatten över huvud taget. Vi har därigenom kommit över på fastare mark, i varje fall i detta hänseende. Det är många slagord från de senare åren, som nu lyckligtvis har försvunnit ur debatten.

I kompletteringspropositionen skiljer finansministern i viss mån mellan önskemålen för dagen och önskemålen på längre sikt. Den ekonomiska politikens mål på längre sikt erkännes böra vara att — jag tillåter mig här att citera — »bereda ett vidgat utrymme för investeringsverksamheten, så att investeringskvoten i samhället bibehålles och om möjligt höjes». Ja, några delade meningar på denna punkt mellan regeringen och oss i oppositionen föreligger inte alls, såvitt jag kan förstå. Det är bara det, att vi på vårt håll inte kan finna att regeringens olika åtgärder verkligen är ägnade att förverkliga detta höga syfte. Och om inte jag själv blir trodd på mina ord, kan jag referera till vad finansministern själv anfört. Finansministern säger i propositionen ordagrant, att »förutsättningar ej föreligger att i önskad utsträckning följa dessa principer vid avvägningen av de medel som stå till buds för den inflationsbekämpande politiken». Det är ju också uppenbart så, att den förda politiken i allt väsentligt

kommit att rikta sig emot investeringsverksamheten och aktiviteten i företagssektorn. Alltsedan 1951 — jag skall inte här trötta med några detaljer — har en serie åtgärder vidtagits mot företagsverksamheten. Jag kan erinra om de till en början provisoriska, sedermera permanenta bestämmelserna om begränsningen av den fria avskrivningen och begränsningen i rätten till fri lagervärdering, om investeringsavgiften, om den lyckligtvis bara för ett år tillämpade konjunkturvinstbeskattningen och ovanpå alltsammans, och tvärt emot tidigare uttryckligen givna löften, en höjning av skattesatserna för aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Såsom finansministern framhållit, förutsätter med nuvarande konsumtionsriktning varje steg i standardhöjningen betydande investeringar, och det är ju alldeles riktigt. Det har därför, som jag ser saken, varit i hög grad olyckliga ingripanden mot företagssektorn, ingripanden som haft och får betydelse inte bara för dagen utan även — det är kanske det mest beklagliga i detta sammanhang — framför allt på längre sikt.

I ett anfall av obegriplig optimism hade jag hoppats, att bevillningsutskottets värderade ordförande, som ju också, som vi alla vet, var ordförande i företagsbeskattningskommittén, skulle mot bakgrunden av de erfarenheter, man redan har gjort rörande denna höjning av bolagsbeskattningen, ha varit beredd att ta under övervägande ett återställande av bolagsbeskattningen till den nivå, den hade före höjningen. De erfarenheter, som redan härvid föreligger, är ju nämligen sådana, att man enbart i dem skulle ha haft ett ganska gott motiv för en sådan åtgärd. Men bevillningsutskottets ordförande reflekterade inte på en sådan åtgärd. Han slöt utan reservationer upp vid finansministerns sida och åberopade finansministerns egen motiveering.

När jag konstaterade detta, kunde jag inte låta bli att erinra mig ett par rader ur Fänrik Stål, där det står, om jag inte minns fel: »Det hopp vi satt till Klingspor tycks ej fullbordat bli.» Det hopp

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

Jag satte till herr Sjødahl gick i varje fall inte i detta sammanhang i uppfyllelse. Jag kan inte hoppas annat än att tillfället måtte komma tillbaka.

För den närmaste tiden säger sig finansministern »sika till att totalt och på särskilt strategiska punkter reducera efterfrågan och köpkraften». Men, ärade kammarledamöter, inte heller på denna punkt kan finansministern berömma sig av några särskilt lyckliga resultat. Han vill, såsom han själv säger, »inte inge några illusioner om vad som kan uträttas vid en aldrig så noggrann och sträng prövning av anslagsäskandena». Den del av det uppställda programmet, som ankommer på statsmakterna, ser han sig alltså icke i stånd att fullfölja. Han ger helt enkelt upp inför de krav på kostnadskrävande reformer, som framföres från olika håll, inte minst från hans partivänners sida, utan hänsyn till hur verkningarna för statsbudgeten och för vårt lands ekonomi kommer att bli.

För mig är finansministerns ståndpunktstagande något av ett psykologiskt mysterium. Finansministern har ju gjort sig känd såsom en i ovanlig mening målmedveten och dynamisk, offensiv människa. Den defeatism, som präglar hans uttalanden i dessa sammanhang, har jag därför utomordentligt svårt att förstå.

Inom högern har vi försökt att göra besparingsarbetet till praktisk politik. Vi har på det ena området efter det andra försökt få riksdagen med på utgiftsbesparingar. Vi har därvid icke dragit oss för att angripa områden, där det alldeles säkert kunde vara mera opportunistiskt att helt enkelt tiga still. Vi har inte gjort det trots de uppenbara risker, som är förenade med ett sådant ståndpunktstagande, och vi har — det tjänar ingenting till att bestrida detta — fått lida åtskillig smälek härför. Stod inte statsministern själv häromdagen inför Järnvägsmannaförbundets kongress och gjorde sig mycken möda att påvisa, huru som högerens besparingsarbete vore markant »särskilt när det gäller barnfamiljerna», som orden ordagrant föll? Jag skall inte närmare kommentera detta.

Jag kan bara säga: Man merkt die Absicht...

I insinuanta ordalag har man vidare även här i denna kammare talat om vårt bristande intresse för järnvägarnas säkerhetsanordningar o. s. v. o. s. v. Det är mot bakgrunden av en dylik argumentation svårt att säga, att vi har varit opportunist, när vi har gått fram besparingsvägen.

Vi har emellertid inte lyckats samla majoritet omkring våra förslag här i riksdagen, men jag har ett intryck av att stämningen ute i landet är något annorlunda. Jag har ett intryck av att man utanför dessa murar ser på detta besparingsarbete på ett annat sätt än man ser på det i detta hus. Det är medvetandet härom, som ger oss mod och tillförsikt och vilja att fortsätta på den väg, som vi har slagit in på.

Vi har emellertid, det vill jag rättvisligen medge, kunnat vid årets riksdag inregistrera en liten framgång även i fråga om besparingsarbetet. Vi kan inregistrera att riksdagen på jordbruksutskottets förslag hemställt om en undersökning på en rad punkter om möjligheterna att skära ned statsutgifterna. Det är ju tacknämligt att så har skett, och jag hoppas på ett gott resultat. Men, som jag antydde för ett ögonblick sedan, oavsett att riksdagen inte i någon större utsträckning velat lyssna till oss i år, skall vi fortsätta våra strävanden. Det föreligger nämligen, som vi nu ser saken, lika stor fara i att den offentliga konsumtionen stiger som i att den enskilda efterfrågan blir för stor. Vi har det intrycket, att man från de makthavandes sida ser något för ensidigt på detta problem. Jag kan inte finna, att vi över huvud taget har några möjligheter att komma till rätta med inflationen, om vi inte med verkligt allvar tar itu med statsutgifterna, att vi alltså mindre ägnar oss åt vackra ord än åt praktisk gärning.

Hade finansministern följt en sådan politik, skule han inte ha behövt göra det erkännandet i kompletteringspropositionen att — jag tillåter mig citera detta anmärkningsvärda avsnitt — »en

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

viss uppgång i prisnivån framstår såsom oundviklig». Jag tror nämligen, att det är alldeles riktigt som det blivit sagt, att, om regeringen verkligen ville hålla statens fortgående expansion tillbaka, skulle den också kunna göra det. Är det verkligen någon i denna kammare eller i detta hus, som på allvar tror, att det vore omöjligt att väsentligt minska statsutgifterna, om socialdemokraterna bara inriktade sig på att främja en sådan utveckling? Naturligtvis inte!

I detta sammanhang skulle jag i förbigående vilja erinra om att från budgetåret 1948/49 — det första året med fulla kostnader för barnbidrag och höjda folkpensioner — till budgetåret 1955/56 har kostnaderna för den statliga förvaltningen ökat i ungefär samma takt som de sociala utgifterna. De senare har ökat 86 procent och förvaltningskostnaderna har ökat med 80 procent.

Man talar för närvarande så mycket om totalbalansering. Det är ett av dessa magiska ord, vi så ofta påträffar i den ekonomiska debatten. Det är kanske en smula ofint av mig att i detta sammanhang erinra om vad som har varit. Jag kan emellertid inte låta bli att påpeka, att finansministern, då han i fjol just i dessa dagar lade fram sin kompletteringsproposition, alltså motsvarigheten till det dokument som vi nu diskuterar, själv ansåg att det för budgetåret 1956/57 skulle vara möjligt att med löpande inkomster täcka *hela* driftbudgeten och *hela* kapitalbudgeten och ändå få 32 miljoner över.

Hur har det gått? I årets kompletteringsproposition måste finansministern korrigera sina optimistiska beräkningar. Nu räknar han med ett nyupplåningsbehov för 1956/57 på inte mindre än 873 miljoner. Skillnaden är alltså över 900 miljoner kronor, och det tycker jag nog är en ganska betydande felräkning.

Av denna upplåning på inte långt ifrån en miljard har blott en mindre del kunnat placeras i långfristiga obligationer hos allmänheten, medan den alldeles övervägande delen har upplånats hos den sedeltryckande banken. Den offentliga hushållningen har därför inte kun-

nat undgå att få en expansiv effekt som, enligt min mening, ganska illa svarar mot regeringens deklarerade avsikt att bryta inflationstendenserna och stabilisera läget.

Någon tankeställare för dem, som makten haver, är detta dock tydligen inte. De förefaller fortfarande ganska nöjda med sina försök att hindra inflation genom att försämra förutsättningarna för höjd produktion. Det kanske är mot bakgrunden av dessa felberäkningar, som finansministern i årets kompletteringsproposition på sitt målande sätt säger, »att vid nuvarande budgetmönster en positiv utveckling av totalbudgetens saldo är en praktisk indikator på att finanspolitikens stabiliseringseffekt förstärkts». Det var svårt, det där — man behöver nog läsa det mer än en gång, innan man riktigt förstår det!

I kompletteringspropositionen får man också veta, att det var undersökningar enligt vetenskaplig metod inom finansdepartementet, som ledde fram till denna slutsats. Herr talman! Naturligtvis har jag den allra största respekt för den ekonomiska och vetenskapliga expertis, om står till finansdepartementets förfogande, men jag kan inte låta bli att i detta sammanhang erinra mig en liten historia.

Det var en familj som i ett par generationer med framgång ägnat sig åt industriella värv. En av dess medlemmar blev en duktig matematiker och framstående vetenskapsman, men när han prövades i en industri, visade det sig, att han saknade det praktiska handlaget. Detta föranledde en gammal vän till familjen att säga: »Ja, Kalle är utmärkt bra på allt som rör siffror, bara det inte står kronor och ören efter dem.»

Herr talman! Jag undrar, om inte ett av felet med vår offentliga ekonomi är att de, som ytterst bär ansvaret för den, alltför mycket tänker i siffror och alltför litet tänker i kronor och ören? Kostnadsmedvetandet tycker jag håller på att på något besynnerligt sätt utsuddas hos våra styrande.

Det kunde vara mycket att tillägga om regeringens ekonomiska politik. För att

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

emellertid inte i onödan dra ut på denna debatt, skall jag emellertid avslutningsvis gå över till att säga ett par ord om högerpartiets alternativ till den framlagda budgeten. Jag skall dock inte fördjupa mig i några tröttande siffror.

På driftbudgetens utgiftssida har vi, såsom kammarens ledamöter säkerligen vet, föreslagit en serie nedprutningar. Räknar vi med den minskning av avskrivningsbehovet i fråga om bostadslånen, som skulle uppkomma vid ett bifall till det förslag, som vi lagt fram beträffande räntan på tertiär- och egna-hemslån, så blir den totala minskningen för budgetåret 1957/58 enligt vårt förslag 565 miljoner kronor. De budgetkalkyler, som vi redovisat motionsvägen, bygger vad inkomsterna beträffar på vårt kända förslag om ändrade skatteskalor. Genom beslutet för fjorton dagar sedan har riksdagen avslagit dessa motioner. Vi är därför förhindrade att framlägga förslag om uttagningsprocenten i anslutning till *våra* skatteskalor. I den situation som föreligger har vi då ingenting annat att göra än att fullfölja våra strävanden att sänka skatterna genom att förorda en uttagningsprocent av 90 på *gällande* skatteskala. Detta innebär ett skattebortfall för första hälften av budgetåret 1957/58 på cirka 100 miljoner kronor och för helt budgetår på 360 miljoner kronor. De förslag om utgiftsminskningar, som vi väckt i år, innebär täckning för detta skattebortfall även beträffande budgetåret 1958/59.

Till sist vill jag, herr talman, säga bara några ord om energiskatten. Vi föreslår i det avseendet en avgift, utgående med 6 procent för industriell elkraft och 3 procent för borgerliga behov, som det heter. Intäkterna skulle intill 10 miljoner kronor per år användas för räntebärande lån till utbyggnad och upprustning av det elektriska distributionsnätet på landsbygden och till återstående del för räntebärande lån till investeringar i kraftverk. De influtna avgifterna skulle, menar vi, förvaltas av en särskild stiftelse. Vi har därigenom försökt skaffa en garanti för att de medel, som i denna ordning inflyter, också kommer de än-

damål till godo, för vilka de är avsedda. Vi vill inte att pengarna skall användas för syften, för vilka de inte är avsedda. Vi har ju i fråga om bilskattemedlen de senaste åren gjort så pass hårdhänta erfarenheter, att anledning till ytterlig skepsis i detta hänseende föreligger. Man skulle emellertid med den av oss föreslagna konstruktionen med en stiftelse under alla omständigheter vara på den säkra sidan — man skulle veta, att dessa pengar verkligen kom det avsedda syftet till godo.

Vad säger nu bevillningsutskottets majoritet om detta uppslag? De som haft tillfälle att närmare penetrera utskottets betänkande finner, att majoriteten inte haft många ord att säga om detta över huvud taget. Man inskränker sig till att förklara: »Enligt utskottets mening är det lämpligt att skatten utformas som en allmän energiskatt och medlen sålunda icke — — — erhålles genom uttagande av tillfälliga avgifter.» Det är hela motiveringen. Det finns inte ett ord om att pengarna under alla omständigheter bör gå till de ändamål, för vilka de formellt här upptas. Man tycker, att majoriteten kunnat kosta på sig en något fyllicare motivering än den som nu är för handen.

Med detta skall jag sluta, herr talman. Med hänvisning till vad jag här anfört hemställer jag beträffande bevillningsutskottets här föreliggande betänkande nr 47 — alltså det första av de betänkan- den, som vi nu överlägger om — om bifall till reservation I, undertecknad av mig och herr Nilsson i Svalöv och avseende punkten A 1 i utskottets kläm, samt om bifall till reservation III, undertecknad av mig m. fl., avseende punkten A 2 i utskottets kläm.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Herr Hagberg har nu i detalj gått igenom den ekonomiska sidan av uppläggningsen av budgeten, så att jag kan i det fallet avstå från att göra några kommentarer. Det är för övrigt inte lätt, för att inte säga omöjligt, att nu efter flera års diskussioner såväl här i kammaren som ännu mer i fack- och

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

dagspress komma med några nya synpunkter eller argument.

Det nu först föredragna bevillningsutskottets betänkande nr 47 behandlar den nya föreslagna energibeskattningen m. m., som ju utgör endast en del av övervägandena beträffande det statliga inkomstbehovet, vilket främst behandlas i betänkandet nr 48, till vilket utskottet hänvisar i sin motivering för energibeskattningen.

Jag vill då genast säga, att då vi inom folkpartiet icke motsatt oss höjningen av tobaksskatten har detta främst motiverats av en önskan att ur hälsoskäl begränsa konsumtionen av cigaretter.

Den föreslagna energiskatten säges utgöra ett led i gynnande av investeringar för kraftförsörjningen på konsumtionens bekostnad. Men finansministern har icke föreslagit några nya krafttag för elförsörjningen. Anslag för utbyggnad på kraftområdet finns redan i budgeten och täcks med de i statsverkspropositionen upptagna inkomsterna. Det är ett svepskäl att tala om energiförsörjningen i detta sammanhang. Jag kan till nöds vara med om en avgift som direkt avsattes för det angivna ändamålet, i den mån detta skulle innebära en möjlighet till ökning av investeringarna på kraftområdet. Men nu föreslås en beskattning, som inbringar flera gånger högre belopp än vad som avses, och motiveringen är det försämrade utfallet av löpande budget och beräkningarna för nästa. Jag tycker att detta bör klart sägas ut.

Hur är då det ekonomiska läget?

Utskottet beskriver det på s. 36 i sitt betänkande nr 48 såsom »en balanserad högkonjunktur med starka spänningar som hålls i schack av den ekonomiska politiken». Vad följer sig bakom detta mångtydiga uttalande? Är det inte en förskönande omskrivning av det faktum att kapitalmarknaden är grundligt förstörd, det enskilda sparandet otillräckligt och att inflationen fortsätter, matad genom en aldrig sinande ström av höjda avgifter och taxor, ökade skatteuttag och ökade statliga lån i riksbanken? Jag förmodar att vi får höra mer om den saken senare i dag.

Alla är vi ense om behovet av ökat enskilt sparande. En förutsättning härför — kanske den viktigaste — är ett stabilt penningvärde, vilket är detsamma som en stabiliserad varuprisnivå. Ständigt ökande varupriser, avgifter och taxor är ju bara ett uttryck för ett sjunkande penningvärde, lika med inflation. Inflationen måste bekämpas om sparandet skall öka. Och detta bekämpande har den nuvarande regeringen bedrivit alltsedan sin tillkomst — med känt resultat! Skulle den erfarenheten inte kunna säga regeringen att man inte kan bekämpa inflationen genom åtgärder som ständigt bara ökar priserna?

Jag delar i många stycken tankegången i motionen II: 685 av herr Lundberg, som i fråga om yrkandet om avslag på Kungl. Maj:ts proposition om energiskatten i stort sett sammanfaller med yrkandena från folkpartiet och högern. I den nu föredragna punkten yrkar jag därför, herr talman, bifall till reservation nr II.

Då diskussionen emellertid, med herr talmannens medgivande, även skall omfatta bevillningsutskottets betänkande nr 48 skall jag be att få säga några ord om den extra bolagsskatten och om uttagningsprocenten.

Utskottet konstaterar på s. 36 i betänkandet att takten i produktionsökningen minskat. »Avsaktningen i framåtskridandets takt får betraktas som priset för skyddet av penningvärdet och valutareserven», heter det i utskottets betänkande.

Herr talman! Det är verkligen ett högt pris för ett så dåligt skydd! Ty vad innebär det? Jo, att vi medvetet stoppar produktionsökningen, och inte bara stoppar den utan lägger grunden till en produktionsminskning, om nödvändiga rationaliseringsåtgärder omöjliggöres. För skyddet av penningvärdet, som trots detta, såsom vi alla vet, fortsätter att falla, offrar vi möjligheterna till framtida standardstegringar. Det är enligt vår mening ett för högt pris.

Långtidsutredningen och över huvud taget alla är ense om behovet av ökade investeringar för att därigenom öka produktionen. Den enligt vår mening snab-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

bast och säkrast verkande åtgärden i denna riktning är utan tvivel ett avskaffande av den tillfälliga extra bolagsskatten.

I fråga om skatteuttaget vill jag för min personliga del öppet bekänna att jag delar herr Lundbergs principiella uppfattning, att *om det är oundgängligen nödvändigt*, bör i första hand uttagningsprocenten höjas. Men nu är det enligt vår mening icke nödvändigt att ta ut inkomstskatten ens efter 100 procent. Driftbudgeten är överbalanserad med avsevärt belopp. Vi har från vår sida aldrig accepterat den nya principen om totalbalansering av budgeten, en sak som finansministern för övrigt aldrig har uppnått; herr Hagberg har tidigare varit inne på den frågan. När utskottet på s. 37 uttalar att »ett naturligt minimikrav är» — observera att det står *minimikrav* — »att staten åtminstone svarar för så stor del av sparandet som behövs för att finansiera dess egna investeringar», så finner vi det på intet sätt naturligt. Tvärtom är det i högsta grad onaturligt att den nu levande generationen skall på en gång betala investeringar som är avsedda att verka under årtionden framåt.

En uttagningsprocent av 95 ger enligt vår mening en tillräckligt stor marginal vid en avvägning av storleken på överskottet av driftbudgeten. Vi förutsätter då att beräkningarna för nästa budgetår inte innehåller samma felräkning som förekom när det gäller löpande budgetår.

Den citerade satsen skulle vara riktig, om ordet »sparande» hade samma betydelse i fråga om statligt som om enskilt sparande. För den enskilde betyder ju sparande ett avstående från konsumtion, en minskning av utgifterna. Vill man tillämpa detsamma i fråga om staten, är jag villig att skriva under den satsen. Men att minska statens utgifter är inte så enkelt. Herr Hagberg har påpekat vad finansministern själv har sagt om den saken. Högern har nu ett par år försökt komma med konkreta förslag i den riktningen. Att de blivit till synes slumpvis utformade och i vissa fall inte alls

skulle ha inneburit en verklig besparing, visar endast hur svårt det är att utan tillgång till en föregående utredning komma till hållbara förslag. Finansministern har, såsom herr Hagberg påpekade, givit upp sina försök. Det är därför vi från folkpartiet har föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en allmän besparingskommission. Då den frågan emellertid behandlas i ett statsutskottsutlåtande, skall jag inte nu vidare uppehålla mig vid den saken.

Jag vill till sist bara säga ett par ord om den blanka reservation, som jag och några andra har fogat till bevillningsutskottets betänkande nr 48.

Den avser den i en bondeförbundsmotion framkastade tanken på en prövning av en progressiv beskattning av konsumtionsutgifterna i syfte att sänka den direkta inkomstbeskattningen. Vi skulle alltså få två skattesystem, varav det ena genom sin konstruktion skulle gynna sparandet. Till detta vill jag endast säga, att ett dylikt gynnande är möjligt redan med det skattesystem vi nu har, och riksdagen har redan beträtt den vägen. Såvitt jag förstår finns det möjligheter att fortsätta den ytterligare. Utskottet avstyrker visserligen motionen, men för min del har jag ansett att dess skrivning är i välvilligaste laget. Att jag har biträtt den innebär i viss mån en sammanjämkning. Jag har här endast velat ange orsaken till den blanka reservationen.

Jag skall, herr talman, återkomma med yrkanden vid föredragningen av de särskilda punkterna.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Det första betänkande som vi här har att behandla rör ju energiskatten.

Jag har fattat förslaget om energiskatt som ett uttryck för avsikten att genom offentligt sparande bereda större möjligheter för investeringar här i landet av utomordentligt viktig natur än man eljest skulle kunna åstadkomma. Det är med den motiveringen utskottet har understött detta regeringsförslag. Nu får

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

man inte därav dra den slutsatsen att utskottet — kanske inte heller regeringen, jag har inte rätt att tala å dess vägnar — har betraktat de investeringar, som görs här i landet, såsom otillåtligt ringa. Tvärtom har ju investeringarna i landet efter krigets slut ökat från 25 till 30 procent av nationalprodukten. Samtidigt med att hela produktionen ökat, har alltså denna relativa ökning av investeringarna från 25 till 30 procent skett. Därigenom kommer Sverige i en toppklass bland nationerna när det gäller investeringar.

Man ser detta ännu klarare, om man tänker på att produktionen under denna tidrymd har ökat med ungefär 40 procent och att av denna 40-procentiga ökning en större del har tagits i anspråk för investeringar än för konsumtion. Konsumtionen har ökat med 35 procent, vilket ju är en betydande ökning, men investeringarna har ökat mer, absolut taget med 50 procent, d. v. s. från 100 till 150.

Det finns alltså en betydande investeringsbenägenhet här i landet, och det görs betydande investeringar. Vi använder större del av nationalprodukten till att bygga upp för framtiden än något annat land gör med ett och annat undantag; Norge tycks i det avseendet ligga något före oss. Icke förty har först långtidsutredningen och sedermera andra utredningar — i likhet med vad som skett i den allmänna diskussionen — påpekat nödvändigheten och önskvärdheten av att ytterligare öka investeringarna. Motiveringen är, att om vi skall kunna fortsätta att höja levnadsstandarden, måste vi undan för undan bygga ut investeringarna, och ju raskare detta sker, desto större möjligheter har vi att skapa en grundval för höjd levnadsstandard i landet. Just ur konsumenternas synpunkt är det alltså utomordentligt önskvärt att utvidga investeringarna ytterligare.

Nu kan man ju säga: Kan detta inte klaras genom det enskilda sparandet? Det kan klaras genom det enskilda sparandet i mycket stor utsträckning, och när man ibland påstår att det enskilda

sparandet här i landet är lågt, stämmer inte heller det påståendet med verkligheten. Vi har här i landet ett relativt högt enskilt sparande. Men det enskilda sparandet kan inte ökas snabbt. Det går långsamt att öka det, och den bästa stimulans som jag har varit med om att ge sparandet under de senaste åren har varit det avdrag från kapitalinkomsten, som i år har höjts till för gifta personer 600 kronor och som för det lilla sparandet betyder en ökning av den ränteavkastning som man eljest får. Jag tror att detta avdrag kan spela en icke oväsentlig roll.

Eljest klingar allt tal om att öka det enskilda sparandet, hur vackert det än må låta, i mina öron som något av besvärjelseformler, med vilka man försöker övertyga sig själv om att den eller den vägen att öka sparandet kan leda till resultat. Jag för min del är av den uppfattningen, att man bör undersöka alla de olika uppslag som finns för att se om något kan vara till verklig hjälp för det enskilda sparandet, och det är av den anledningen som riksdagen begärt en kartläggning, en undersökning och prövning av dessa olika sparmöjligheter.

Men vid sidan av detta personliga sparande har vi som bekant också ett företagssparande, och det är av utomordentlig betydelse — det är jag den förste att erkänna. Företagssparandet här i landet är mycket utbrett, mycket framgångsrikt, och det har befordrats genom en skattelagstiftning som varit så lagd, att det har funnits större möjligheter för företagen här i vårt land att spara än de gjort på annat håll. En företagsbeskattning av den art som vi har är en större hjälp för företagens sparande än det finns motsvarighet till i praktiskt taget något annat land. När man talar om att företagssparandet är utomordentligt hårt beskuret, är detta sålunda icke riktigt i jämförelse med andra länder, men det är klart att den som har en viss rörelsefrihet vill ha denna ökad. På den punkten har jag den uppfattningen, att en företagsbeskattning av den art som vi har är nödvändig för att tvinga företa-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

gen till att ordentligt avväga sina investeringar, så att de inte investerar för investeringens egen skull, d. v. s. för att slippa skatt, utan för att därigenom få den största räntabilitet av investeringarna som man över huvud taget kan nå. Företagsbeskattningen är avvägd just för att komma fram till ett sådant resultat, och jag är av den oförgräpliga mening, att skall man vidtaga lättnader på företagsbeskattningens område — och det gör vi i år, när vi avskaffar investeringsavgiften — så är det en bättre väg att sänka skatteprocenten än att ändra på företagsbeskattningens skatterättsliga utformning. Den bör i det stora hela vara som den är; enligt min uppfattning kunde den ytterligare skärpas, och skärper man på den punkten, blir det möjligt att minska skatteprocenten i företagsbeskattningen, som för närvarande som bekant är 50, av vilka 10 betraktas som en tillfällig extra bolagsskatt.

Men vid sidan om dessa former av sparande, som båda är betydelsefulla, som båda har svängrum och som båda har större utsträckning än i många andra länder, erfordras det ett offentligt sparande. Kommunerna kan av naturliga skäl inte gärna öka sitt sparande i någon större utsträckning. De har egentligen en enda inkomst att räkna med, och det är kommunalskatten. Den är en proportionell skatt, och det går inte att bestrida investeringar med kommunalskatt hur långt som helst. Kommunerna är vidare genom kommunallagstiftningen förhindrade att använda sina näringsföretag som en form av indirekt beskattning, vilket de stora städerna förmodligen annars skulle vara frestade att göra, och detta skulle inte heller vara särskilt lovvärt, då det skulle drabba konsumtionen på rätt ömtåliga punkter.

Kommunerna har alltså väsentligen att hålla sig till den direkta beskattningen, som är proportionell, men att de försöker gå över till att bestrida sina investeringar i större utsträckning genom eget sparande, alltså med egna medel, är nog både önskvärt och nödvändigt. Staten har emellertid här större möjligheter genom sitt mycket vidare skattesystem,

som har många olika komponenter. De kan kombineras på de mest olika sätt, och staten får därigenom större möjligheter än kommunerna att lägga upp ett offentligt sparande i en sådan utsträckning, att det blir av betydelse för den ekonomiska utvecklingen.

Vi kan knappast genomföra detta på den direkta beskattningens väg. Vi har nog i fråga om den direkta skatten när det gäller fysiska personer — ja, även när det gäller juridiska personer — uppnått en nivå, som vi knappast kan gå över. Men man ökar ju inte sparandet genom att minska skatterna, ty man vet ju inte hur mycket av den minskade skatten som sparas och hur mycket som åtgår till en ökad konsumtion. Vi kan alltså inte vinna något ökat sparande på den vägen. Men det är uppenbart att man kan gå andra vägar. Vi har ju indirekta skatter, och vi har i rätt stor utsträckning tillgripit punktskatter, ofta med det motivet att det gäller att öka statens inkomster; när det exempelvis gäller spritskatterna har det blivit en blandning av detta motiv med andra, ty när vi senast höjde spritskatten var det närmast av nykterhetspolitiska och inte av skattepolitiska skäl. Systemet med punktskatter är nog emellertid i det stora hela uttömt. Utskottet har tillstyrkt en ökning av tobaksskatten på cigaretter, som skulle ge 50 miljoner kronor. Denna ökning drabbar många, och den drabbar utan hänsyn till vederbörandes inkomst. Men man kan ju inte beteckna användningen av tobak som nyttig — den är väl i stor utsträckning tvärtom verkligt skadlig — och jag tror nog att svenska folket med dess ökade inkomster kan bära en extra beskattning av den föreslagna storleksordningen, ett öre per cigarett. Men någon punktbeskattning därutöver är väl knappast nu möjlig, och då har man att överväga vilka andra skattmöjligheter som kan förefinnas. Vi kan ju inte driva våra affärsföretag så att vi ökar deras inkomster på ett sådant sätt att vi kan få ett ökat sparande i landet. De får spara för sina egna behov, i den mån de orkar med det; deras ändamål är ju att tjäna allmänheten med bil-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

liga transporter och produkter och inte att inrikta sig på ett sparande för samhället i stort.

Vi har nog därför bara de indirekta skatterna att lita till. Den allmänna omsättningsskatten anser väl ingen det vara politiskt möjligt att tillgripa. Den hade vi, den led vi av, och vi var väl alla glada när den försvann. Men vi märkte också vilket gap det blev i statens budget när den försvann. Den är emellertid borta, och ingen vill väl tala för den.

Om man vill öka det offentliga sparatet, gäller det alltså att försöka hitta en skatteform, som drabbar mera allmänt utan att drabba varje vara och utan att medföra de verkningar som en allmän omsättningsskatt skulle få. Den bör vara utbredd, men ha en viss begränsning i sättet att träffa. Energiskatten träffar mycket, men inte allt, och den har varit den medelväg, som man i nuvarande läge ansett sig böra välja. Den är motiverad av det allmänna investeringsbehovet, men den är också motiverad av ett mera begränsat investeringsbehov. Vi står nämligen nu inför ett begränsat investeringsbehov; det gäller att utsträcka våra försök att framställa atomenergi. Vi förstår alla att vi inom en mycket nära framtid måste skaffa nya energikällor, och det är ju närmast då atomenergien som vi är ute på jakt efter. För att vi på detta område skall hinna med i utvecklingen kräves under en femårsperiod ett investeringsbelopp på 500 miljoner kronor. För oljelagring kräves 350 miljoner kronor och för utbyggande av landsbygdens distributionsnät 50 miljoner kronor. Vi är alltså uppe i en summa av cirka 900 miljoner kronor redan för dessa ändamål. De privata investeringarna på samma område skulle gå på 200 å 300 miljoner kronor. Sammanlagt är vi alltså för ändamål av detta speciella slag uppe i cirka 1 100 miljoner kronor, vid sidan av den allmänna utbyggnad av hela vår investeringsverksamhet, som skulle vara synnerligen önskvärd.

Vi räknar ju här med ett belopp av 475 miljoner kronor, som ju är ett bruttobelopp av energiskatten och den öka-

de cigarettskatten. Nettobeloppet blir ju avsevärt mycket mindre, eftersom investeringsavgiften och den nuvarande elskatten faller bort. Låt oss säga att det blir ett netto på 325 miljoner kronor. Men denna årliga ökning av det offentliga sparatet med 325 miljoner måste dock betyda, att staten kan slippa ifrån att gå ut på den allmänna marknaden och låna upp dessa pengar.

Vi vet alla vilka investeringsönskemål som vi nu står inför och som kräver långtidskapital. På bostadsområdet är vi alla ense om att man skall bygga så mycket som det över huvud taget är möjligt. Kraftverken skall utbyggas. De kommunala investeringarna måste ökas — dessa investeringar synes, efter vad det har påpekats, till mer än hälften bestå av investeringar, som har sammanhang med det ökade bostadsbyggandet. Alla dessa investeringsökningar är avgjort nödvändiga. Till dem kommer sedan de privata investeringarna för industrien, handeln och jordbruket. Man har på denna sektor utomordentligt svårt att över huvud taget få sina kapitalbehov tillgodosedda, men det är möjligt att vänteköerna i någon mån skall kunna förkortas, ut staten kan undvika att i samma utsträckning som nu gå ut på den allmänna lånemarknaden.

Detta är alltså ett av huvudmotiven för energiskatten och hela tankegången att försöka självfinansiera statens samlade budget — inte bara driftbudgeten, som man förr i världen nöjde sig med och som helt och fullt skulle finansieras av statens inkomster, utan även kapitalbudgeten. Vi går här inte någon annan väg än den som företagsamheten i allmänhet följer, då den strävar att i så stor utsträckning som möjligt självfinansiera sina investeringar, vare sig det är en enskild man eller ett företag. Staten är inne på precis samma linje.

Man talar om att detta är en ny princip. Men så länge jag varit med i den svenska riksdagen har vi finansierat icke obetydliga investeringar genom skattemedel, och det har varit likadant på det kommunala området under långa tider. Principen är alltså redan praktise-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

rad, och i andra länder har den genomförts i mycket större utsträckning än vi hittills har vågat oss på. Men nu har de svenska statsmakterna genom regeringens förslag och riksdagens hittillsvarande åtgärder gått över på samma linje och försöker att totalfinansiera den svenska budgeten.

Nu säger man att vi hittills har misslyckats, att vi inte kunnat genomföra en totalfinansiering så långt som vi hade önskat. Vi hade räknat med att kunna klara statens egna investeringar genom denna metod, men det har inte gått mer än delvis. Ibland har det blivit stora gap, ibland mindre. Ja, det är riktigt. Men strävandet efter totalfinansiering är väl inte fördömligt därför att man inte alltid når det perfekta, hundra procentiga resultatet. Ju längre man når i detta avseende, dess bättre måste det väl vara ur de synpunkter som statsmakterna numera har anslutit sig till och — hoppas jag — också genom dagens beslut skall ansluta sig till.

Detta betyder givetvis inte att man i alla ekonomiska lägen skall totalbalansera budgeten. Vi kan tänka på de ekonomiska förhållanden som rådde under kristiden på 1930-talet. Då gällde det att sätta i gång verksamhet i landet genom lånade medel, som man sög upp för att sedermera betala igen under de gynnsammare tiderna.

Nu vill man helst utan upplåning finansiera *hela* budgeten. Varför driver man denna princip hårdare än förut? Ja, orsaken är helt enkelt den att vi lever i ett samhälle av helt annan struktur än 1930-talets. På den tiden och under de föregående årtionden hade man ju en följd av högkonjunkturer och lågkonjunkturer. Man klättrade upp från lågkonjunkturen till normal konjunktur, kom upp i högkonjunktur, gjorde en vilt ner i lågkonjunkturen och började sedan samma klättring på nytt. Det systemet rådde, då staten så litet som möjligt lade sig i skötseln av de ekonomiska angelägenheterna. Men detta gamla system har vi numera från alla håll underkänt — inte bara vi socialdemokrater, inte bara bondeförbundet, utan även högern

och folkpartiet. Vi är egentligen alla ense om att det behövs en statsstyrning av det ekonomiska systemet i mycket större utsträckning än man förr ville erkänna att det var lämpligt att staten gav sig in på. Vi har lärt oss hur det blir, när man lägger armarna i kors och låter de ekonomiska krafterna verka fritt. Vi har kommit långt bort från den gamla liberala nattvaktarstaten — som den på sin tid kallades — där man bara såg till att det inte brann i knutarna men för övrigt lade armarna i kors och lät det gå. Vi har upplevt vart det bär när man bara låter det gå, och därför har man medvetet slagit in på denna nya väg. Vi vill väl alla bibehålla den fulla sysselsättningen med alla de medel som härför erfordras. Vad skapar nu denna fulla sysselsättning? Jo, den skapar det att människorna kan räkna med en jämn inkomst och med en stigande inkomst. Denna jämna och stigande inkomst tillåter dem en konsumtion av mycket större omfattning än de förr vågade sig på. De vågar sig på mera långsiktiga konsumtionsinvesteringar, i bostäder i större utsträckning än någonsin samt i andra konsumtionsföremål, bilar eller vad det må vara. Vi må ha vilken uppfattning som helst om den ordning i vilken dessa konsumtionsföremål bör väljas, men vi kan inte hindra människorna — och det finns ingen mening i att försöka hindra dem — att tillfredsställa sina önsknings som de själva vill.

Under sådana omständigheter måste vi förutsätta mycket större investeringar än som för närvarande sker. Vi måste ha ett ökat antal bostäder, vi måste ha ökade möjligheter till undervisning och utbildning på alla fält, vi måste ge folk möjligheter att skaffa sig sina bilar och få dem reparerade o. s. v. För att vi skall slippa de alltför långa vänteköer som finns på både det ena och det andra området kräver allt detta att vi måste investera för att tillfredsställa människornas konsumtionsbehov. Det är ur den synpunkten som jag underkänner den Lundbergska motionen, som av herr Spetz nyss prisades så högt. Den är för kortsynt för att kunna tillfredsställa

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

människors konsumtionsbehov på längre sikt. I nuvarande läge måste vi kräva en totalbalansering av budgeten. Mot denna bakgrund ser jag energiskatten och finner den inte bara försvarlig utan i hög grad önskvärd, för att inte säga nödvändig för att vi skall kunna fortsätta den standardhöjning som pågår i vårt samhällsliv.

Men vid sidan härav är det en annan fråga som jag efter talmannens anvisningar bör taga upp i denna första debatt. Det är frågan om uttagningsprocenten på den inkomstskatt som staten årligen föreslår. Kommunisterna har ju i sin motion av rena farten yrkat avslag på hela kompletteringspropositionen och vill inte alls veta av någon uttagningsprocent. Det är väl ett sådant missöde som kan inträffa i de politiska familjerna, och det var väl knappast avsett. Men vid sidan av detta förslag från regeringen att man skall uttaga 100 procent, d. v. s. att vi i fortsättningen av fysiska personer skall uttaga ungefär 3,5 miljarder, vill folkpartiet ta ut 95 procent, och högern vill ta ut 90 procent — högern är alltid duktigast och modigast, när det gäller att sänka skatter.

Det betyder att folkpartiet avser att minska statens inkomster med i runt tal 180 miljoner kronor, och högern vill minska dem med 360 miljoner, samtidigt som partierna i det stora hela motsätter sig energiskatten. Folkpartiet vill i viss utsträckning behålla elskatten — om jag räknat rätt, skulle partiet av de 425 miljoner, som skatten beräknas inbringa, behålla cirka 100 miljoner — men högern vill behålla ännu mindre, jag har räknat till ungefär 60 miljoner. I övrigt avstår högern från de 425 miljoner, som skatten skulle inbringa brutto. Om jag desslikes erinrar om att både högern och folkpartiet vill avskaffa den extra bolagsskatten, beräknad till ungefär 300 miljoner kronor, betyder detta att folkpartiet vill, jämfört med regeringens förslag, minska statsinkomsterna med ungefär 700 miljoner kronor, och storebror i fråga om skatteminskningar vill ha en minskning med — om jag räknat rätt — ungefär 925 miljoner

jämfört med den statliga budgeten. I en tid, då man allmänt prisar sparandet på alla håll och framhåller hur nödvändigt det är att spara för vårt framtida investeringsutbyggande, vill man på det sättet försvaga det offentliga sparandet genom staten med 700 respektive 900 miljoner kronor.

Visserligen pekar högern på att man kan pruta på utgifterna, och högern har också försökt pruta. Herr Spetz karakteriserade dessa försök nyss med att det var slumpvis framkastade förslag, som inte alltid varit så genomtänkta eller lämpliga. Det må stå för hans räkning, men riksdagen har ju varit av samma mening som herr Spetz, nämligen att de vägar som föreslagits inte varit praktiska — många har också varit socialt hårdhjärtade. Folkpartiet har inte ens försökt att spara. Partiet har tvärtom försökt öka våra utgifter på olika poster. Det har visserligen inte varit så stora ansatser att öka utgifterna, men något har man alltid försökt sig på. Däremot har det i stort sett inte föreslagits något sparande på utgifterna, bortsett från ett mera bokföringsmässigt sparande som ingenting betyder.

Alltså: oppositionen vill uppenbarligen minska det offentliga sparandet. Jag har redan förut pekat på vad det betyder för det fortsatta framåtskridandet, om investeringsmöjligheterna ökas för det enskilda näringslivet genom att staten kan minska sitt framträdande på den allmänna marknaden.

Men det räcker inte med detta. Högers och folkpartiets förslag är också skatteändringsförslag — jag har svårt att kalla dem för skattereformer, men högern och folkpartiet kallar dem skattereformer. Vi har gjort en betydelsefull reform — kanske den betydelsefullaste jag varit med om — då vi i år beslutat sänka kommunalskatten med 500 miljoner kronor, alltså en proportionell skatt som träffar de smärre inkomsttagarna alltför hårt. De smärre inkomsttagarna har härigenom fått större skattelättnader både absolut och framför allt relativt sett än de större inkomsttagarna. Denna reform skulle utgöra ett komple-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

ment till den statsskattereform, som beslöts förra året och som procentuellt gav de små inkomsttagarna mycket men i pengar ganska litet, men som gav de större inkomsttagarna i pengar mycket. För att komplettera statsskatte reformen var kommunalskattesänkningen nödvändig. Dessa reformer får betraktas som en enhet, och de verkade enligt min, utskottets och riksdagens mening i rätt riktning.

Nu vill folkpartiet och högern ändra på det hela igen. Jag skall ta några exempel. Högerens »reform» — låt oss kalla förslaget så — innebär att gift skattskyldig med 10 000 kronors inkomst skulle få en skattelättnad på 54 kronor, har han 20 000 kronor i inkomst skulle skattelättnaden bli 211 kronor, har han 30 000 kronor skulle den bli nära 500 kronor, har han 50 000 kronor skulle den bli 1 200 kronor och om han kommer upp till 100 000 kronors inkomst, skulle skattelättnaden bli 3 460 kronor. Det skulle alltså bli en skattelättnad med tusenlappar, när man kommer över 50 000-kronorsgränsen och en skattelättnad med 500 kronor vid en inkomst av 30 000 kronor, och sedan skulle skattelättnaden minska, så att den endast blev 54 kronor vid 10 000 kronors inkomst och ännu mindre för dem, som har lägre inkomster. Detta betyder att i det skikt av 1,2 miljoner av ungefär 1,8 miljoner gifta skattebetalare, som har en inkomst upp till 14 000 kronor, skulle man med ett skatteuttag av 11 procent, som gäller för 70 procent av de gifta, i undantagsfall kunna komma upp till en skattelättnad på 100 kronor, men i allmänhet skulle den bli mycket, mycket mindre. För de 10 procent av skattebetalarna, som tillhör de högsta inkomstskikten, skulle det bli större skattelättnad; för dem som har inkomster över 20 000 kronor skulle det bli fråga om en skattelättnad på i varje fall ett par hundralappar och vid högre inkomster en skattelättnad på åtskilliga tusenlappar. Att på detta sätt ensidigt utbygga det förslag, vi genomfört genom kommunalskattesänkningen och statsskatte reformen, till de stora inkomsttagarnas

förmån, tycker jag — om man samtidigt bör stå för vad som från alla håll sagts, nämligen att man genom de föregående reformerna framför allt vill hjälpa de många små inkomsttagarna — att den svenska riksdagen inte bör medverka till.

Å ena sidan vill högern och folkpartiet genomföra en enligt min mening orättvis, mot de många små inkomsttagarna föga vänlig skattereform. Men å andra sidan vill man samtidigt genom detta förslag minska statens sparande genom bortfall av inkomster i storleksordningen 700—900 miljoner kronor i en tid, då kapitalmarknaden är så ansträngd som den är. Jag vet inte vad man skall kalla detta — för mig verkar det som ekonomisk blindhet.

Skatter är alltid impopulära. Det har varit så i alla tider. Vad man sade om kung Kristofer — att han var en »bottenlös tom taska» — säger man nu om den svenska riksdagen. Skatter har alltid varit impopulära, men det är ärligt att tala om för folket att de måste påläggas för det ena eller andra ändamålet — vill man vinna det och det, får man offra det och det. Vill man nu få denna utbyggnad av våra investeringar här i landet för att därigenom få större möjligheter att på lång sikt öka levnadsstandarden i landet, behöver man både de skatter, som redan finns, och i nuvarande situation en påbyggnad på dem med energiskatten. Ärligheten fordrar att man säger ifrån detta. De där två sakerna har förbindelse med varandra, men det erfordras politiskt mod för att säga det. Jag är glad över att mitt parti och koalitionen har detta politiska mod. Även små stater behöver litet av politiskt mod i sin ledning för att ledas lyckligt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag vid den här föredragna punkten.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag riktade i mitt förra anförande en direkt fråga till herr Sjö Dahl om bolagsbeskattningen. Jag är led-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

sen över att jag inte fick något svar på den. Jag tycker, att det skulle ha varit intressant att diskutera den saken med herr Sjö Dahl, särskilt i hans egenskap av ordförande i företagsbeskattningskommittén.

Nu underströk herr Sjö Dahl mycket starkt — det var väl ett uttryck för det »mod», han talade så mycket om i slutorden av sitt anförande — nödvändigheten av att bygga ut investeringarna här i landet, inte minst med hänsyn till konsumtionen. Ja, herr Sjö Dahl, det är nog alldeles riktigt. Men hur skall det gå till? Herr Sjö Dahl vet lika väl som jag hur det ser ut på kapitalmarknaden. Den är ju — som en frukt av den »modiga» politik som har förts — helt satt ur funktion, inte sant? Att icke desto mindre en viss, icke obetydlig investeringsverksamhet har ägt rum är ju en följd av den självfinansiering, som bolagen har kunnat åstadkomma genom att de varit förståndiga nog att spara och se om sitt hus. Men, herr Sjö Dahl, denna möjlighet till självfinansiering, som är fundamentet för den av herr Sjö Dahl så hett åstundade investeringsverksamheten, minskar ju nu undan för undan, bl. a. på grund av den börda, som den skärpta bolagsskatten lägger på företagsamheten. Skall man i skatt betala över 60 procent av vinsten, kan det ju inte bli så mycket över att magasinera för kommande investeringar.

Herr Sjö Dahl talade om den förnäma roll, som Sverige spelar i fråga om exporten. Det är alldeles riktigt, herr Sjö Dahl. Såsom kammarens ledamöter kanske erinrar sig, tillhör Sverige den mycket ringa skara av länder på norra halvklotet, som aktivt deltagit i den ekonomiska penetrationen över hela världen. Vi exporterar — det kan ju inte skada att erinra om det — ungefär en femtedel av vad vi producerar i landet, och den proportionen är mycket hög, även internationellt sett. Men detta visar naturligtvis att vi är särskilt skickade för detta jobb, att vi är ett av de folk, som har en särskild förmåga på detta område. Jämför exempelvis, herr Sjö Dahl, antalet svenska dotterbolag i Sydamerika med

det förhållandet, att det inte finns något enda sydamerikanskt dotterbolag här i Sverige. Och lägg märke till hur många svenska tillverkningsbolag det finns i Frankrike, medan det här i landet bara finns två franska tillverkningsbolag. Exporten är en livsnerv i vår ekonomi. Detta förhållande medför ett ansvar mot våra exportföretag och mot vårt land. Men enligt min mening känner man detta ansvar dåligt, om man envisas med att bibehålla en beskattning av den omfattning som jag här talat om — inalles mer än 60 procent.

Herr Sjö Dahl vet väl från sin verksamhet i företagskommittén, att bolagens likviditet måste försämrats, när de skall betala över 60 procent av inkomsten i skatt. Herr Sjö Dahl har också fått erfara en annan omständighet under sitt arbete i kommittén: likviditeten är en mycket viktig sak. I tider av dåliga konjunkturet klarar sig de företag som har en god likviditet. Detta är viktigt, inte minst för de anställda, som slipper arbetslöshet. Men hur ser det ut i dag? En nyligen företagen undersökning bland de börsnoterade företagen — deras produktion motsvarar ungefär en tredjedel av hela den svenska industriens produktion — visar sjunkande likviditet.

Jag upprepar därför: Sänk bolagsskatten och ändra avskrivningsbestämmelserna! Både herr Sjö Dahl och jag har varit med rätt länge. Hur var det under 1920-talets kris? Hur var det i början av 1930-talet? Då såg man vad skatterna betydde för företagsamheten. Skulle vi råka in i en ny kris, skulle de nuvarande skatterna göra läget långt mera ödesdigert.

Jag skulle ha satt värde på, om herr Sjö Dahl i sitt »modiga» anförande velat något litet beakta även dessa aspekter på problemet.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt vad herr Hagberg sade, att de stora bolagen i mycket stor utsträckning har byggt ut sin verksamhet genom självfi-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

nansiering. Att detta är erkännansvärt ur allmän synpunkt vill jag ingalunda bestrida, jag vill tvärt om understryka det. Men den nuvarande företagsbeskattningens utformning ger åt de svenska bolagen goda avskrivningsmöjligheter — de kan ju under fem år avskriva alla inventarier. Den ger dem så goda lageravskrivningsmöjligheter, att de för närvarande kan skriva ned lagren mycket lågt. Efter denna beslutade lagstiftning kommer de aldrig att behöva överskrida en 40-procentsgräns, om de utnyttjar möjligheterna helt. Om det gäller stapelvaror kan de gå ännu längre, då de får räkna med en mycket lång tidsperiod och det lägsta priset. Det är regler som gör hela världens företagare gröngula av avund gentemot den svenska företagsamheten. Det är med denna för företagen goda uppläggning av företagsbeskattningen som de kan arbeta som de gör. Det betyder inte så mycket, om det är 40 procent eller 50 procent. Men jag påpekar, att om man har möjligheter och bolagens investeringsverksamhet inte är en fara för penningvärdet här i landet, bör man i första rummet inrikta sig på att sänka bolagsskatten.

Jag vill erinra om den vårenkät, som kommerskollegium nyligen anordnade och som visade betydande stegring av bolagens önskemål att investera — trots bolagsskatten, ty företagen räknade nog realistiskt med att både företagsbeskattningens former och bolagsskattens höjd komme att behållas.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Bevillningsutskottets värderade ordförande menade, att det inte spelar så stor roll, om bolagsskatten är 50 procent eller 40 procent, eftersom avskrivnings- och lagervärderingsreglerna skulle vara så förmånliga. Men det är en högst betydande förenkling av situationen, herr Sjö Dahl. Det är just denna marginal, som är så viktig för bolagen, och det är denna marginal som har föranlett den sjunkande likviditet, om vilken jag talade — ett förhållande som herr Sjö Dahl tydligen inte ville bestrida.

Nu talade herr Sjö Dahl i sin iver att försvara den gällande ordningen om den realism, som bolagen lägger i dagen, när det gäller planeringen för framtiden. Det tror jag är ganska riktigt, men, herr Sjö Dahl, det strider ju alldeles mot vad herr Sjö Dahl sade i sitt förra anförande, då herr Sjö Dahl bl. a. såsom ett motiv för bibehållande av skärpningen i bolagsbeskattningen anförde, att man måste hindra bolagen att göra investeringar för investeringarnas egen skull, som han sade. Jag skulle vilja fråga: Har herr Sjö Dahl under sitt arbete i företagsbeskattningskommittén erfarit ett enda fall, då något svenskt företag har investerat för investeringarnas egen skull? Är det inte fastmer så, att varje svenskt företag, stort eller litet, innan det investerar, mycket noga räknar ut, huruvida investeringen är räntabel eller inte? En verkställande direktör, herr Sjö Dahl, som skulle försöka animera sin styrelse att göra en investering för investeringens egen skull, skulle inte få vara kvar länge i sitt jobb.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Det skulle ha varit rätt lustigt, om jag hade haft till hands ett protokoll från en debatt, som fördes för en tio år sedan, då en av herr Hagbergs partikamrater — jag skall inte nämna hans namn, eftersom han inte är närvarande i kammaren nu — just påpekade att det skedde rätt mycket investeringar för investeringarnas egen skull. Jag skulle också kunna påpeka, att detta säkert inte gäller de stora företagen, men det gäller mängder av små och medelstora företag. I företagskommittén hände vid ett tillfälle, att en av ledamöterna läste upp en del annonser om det eller det lämpliga investeringsobjektet för företag som hade överskjutande vinstmedel. I sådana fall hade det mycket lätt kunnat bli investeringar för investeringarnas egen skull. Detta förhindras nu genom det sätt varpå företagsbeskattningen är utformad, och jag hyser därför inte några större farhågor i det avscendet.

Så skulle jag vilja säga litet om kapi-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

talmarknaden som var ur funktion. Varför är den ur funktion? Jo, därför att det finns så oerhört stora investeringsönskningar hos svenska folket och otillräckligt med sparade medel. Hur skulle herr Hagberg vilja ha kapitalmarknaden i funktion? Till vilken höjd skulle räntan stiga för att kapitalmarknaden skulle komma i funktion? Skulle det vara 8 eller 9 eller 10 procent? Kapitalmarknaden är i varje fall bättre i funktion, herr talman, så länge som staten kan undgå att i större utsträckning besvära den allmänna lånemarknaden, vilket är min förhoppning.

Herr BENGTSO (bf):

Herr talman! Ett skattebelopp på 425 miljoner är av så aktningvärd storlek, att det i och för sig motiverar en ekonomisk debatt, men meningen är att vi också skall diskutera bevillningsutskottets betänkande nr 48. Jag skall emellertid i första hand säga några ord om energiskatten.

I fråga om detta skattebelopp på 425 miljoner har man i tidningspressen och på andra håll helt lättvindigt velat föra följande resonemang: vi sänkte kommunalskatten med 425 miljoner, men så tog finansministern tillbaka samma belopp på energiskatten. Det skulle därför vara intressant att se närmare på dessa siffror. Vi skall först och främst använda 500 miljoner för atomkraftens utbyggnad under fem år, det gör 100 miljoner om året. Vidare skall 350 miljoner av statsmedel gå till oljelagringen, vilket gör 70 miljoner per år. Landsbygdens elnät skall upprustas med 50 miljoner, alltså 10 miljoner per år. Den nuvarande elskatten skall i varje fall formellt avskaffas, ty den andra skatten kommer i stället. Det gör 50 miljoner på ett år. Slutligen skall investeringsavgiften avskaffas vilket gör 75 å 100 miljoner. Där har vi alltså redan ett belopp av ca 325 miljoner kronor. Sedan har vi en annan post, som man väl inte rimligen bör hänföra till någon energiskatt — snarare motsatsen — och det är cigarettskatten på 50 miljoner kronor. Tar man bort

dessa belopp, återstår ca 50 miljoner kronor, som skall tillföras statskassan.

Jag tycker man bör observera, att det således är andra skäl och omdisponeringar, som gjort att denna energiskatt tas ut, och jag vill särskilt understryka att det är mycket viktiga ändamål man skall använda energiskatten till. När det gäller oljelagringen fick vi genom oroligheterna i Mellersta Östern, då vi i vårt eget land råkade ut för stora besvärligheter, all anledning att tänka över att vi borde se till att oljelagringen ordnades bättre. Vi har också genom atomkraftkommitténs betänkande blivit noggsamt medvetna om att utbyggandet av atomkraften fordrar den allra största uppmärksamhet. Trots alla våra vattenfall kan vi inte täcka någon större del av energiförbrukningen i vårt land, utan vi måste se till att få andra kraftresurser, och då måste vi i första hand tänka på ett utbyggande av atomkraften.

Det behövs väl inte ordas så mycket om landsbygdens elnät. Det har inte varit någon diskussion om den saken, utan vi är medvetna om att det är i sådant skick, att vi bör ägna uppmärksamhet åt att förbättra och restaurera elnätet på landsbygden.

I sammanhang med dessa olika ändamål, som fordrar pengar, vill jag också ägna några ord åt en liten detalj i utskottets utlåtande. Det gäller den restitution som skall utgå för traktorerna vid jordbruket. Herr Elofsson i första kammaren och herr Hansson i Skegrie i andra kammaren har motionerat om att man skulle se till, att det blir ordning på denna restitution. Vi har haft obehagliga erfarenheter av alltför långa dröjsmål vid olika tillfällen i liknande sammanhang, och därför var vi så angelägna om att det skulle mycket starkt understrykas, att den utredning som jordbruksnämnden skall göra bedrivs med all skyndsamhet. Utskottet har också skrivit att utskottet förutsätter, att utredningen igångsättes snarast så att förslag i ämnet om möjligt kan framläggas redan till innevarande års höstsession. Jag hoppas att utredningen också blir fullföljd på ett sådant sätt, att vi till hö-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

ten kan ta ställning till frågan om denna restitution och även bedöma huruvida skälen för restitutionen av bensin-skatten för traktorer är tillräckliga, vilket jag för min del tror de är.

Energiskatten har betecknats som en lindrig form av konsumtionsbeskattning. Både från oppositionens och regeringspartiernas sida har rests önskemål om att beskattningen såvitt möjligt skulle läggas över på konsumtionen. Under sådana förhållanden borde man väl från oppositionens sida inte vara så missnöjd med den förändring, som här är föreslagen.

Här skulle jag kanske skjuta in, att de 50 miljonerna, som skall gå till den allmänna budgeten, kunde ha fått fram, om man lagt på en ettöring till på cigarettarna — jag skulle för min del önska att så hade skett. Härav ser vi emellertid, att det inte varit något som helst tal om att denna energibeskattning måste införas för att rädda landets ekonomi. Dessa 50 miljoner kronor har inte någon större inverkan på den ekonomiska politiken. Det är, som jag nämnt tidigare, helt andra syften som motiverar införandet av denna skatt.

Talet från oppositionens sida om att det måste föras en annan politik i vårt land, har inte på något sätt ändrats. Senast i går såg jag i tidningarna, att högerledaren åter igen talat om en annan politik som måste föras. För all del, nog kan man föra diskussioner om vilken politik som skall föras i vårt land, och varje parti har ju sin uppfattning. Jag måste dock säga att det är så sällan man får konkretiserat vad oppositionen vill. Man hör så ofta detta alltför svävande begrepp att det skall föras en »annan politik». Vi har nog ingenting emot kritik, men den skall akta sig för att slå över och gå alltför långt; i en del fall får den nog betecknas som åtskilligt överdriven. Nästan varje sak i samhället, som på något sätt kan orsaka misslag, säges vara en följd av regeringens ekonomiska politik. För att ta en bild från förr i tiden har det nästan blivit någonting av en ned-med-tjuvsamhällets mentalitet, som inte är så lycklig för

vårt land när det gäller att bygga upp ett samhälle. Vi bör dock alla hjälpa till att bygga upp det på bästa möjliga sätt.

Den ekonomiska debatten har förändrats så, att talet om räntan inte är så starkt längre. Jag vill i det fallet instämma med herr Hagberg, när han säger, att det inte talas så mycket om räntan sedan man har företagit en höjning. Jag skall återgälda den artigheten med att det är samma sak med högern. Talet om detta universalmedel, den höjda räntan som löste så gott som alla problem i den ekonomiska politiken, går inte att använda längre, och vi hör inte högern tala om någon ytterligare räntehöjning. Varför löste inte den räntehöjning som företogs några problem? Vi kom underfund med att räntehöjningen inte är så effektiv att den kan användas enbart, utan det måste också till en hel del andra medel för att man skulle kunna komma till rätta med de onekligen besvärliga ekonomiska förhållanden vi haft under senare år i vårt land.

När inte talet om räntan är så bra längre, då man väl inte vill förorda en ännu högre ränta än vi har nu, har skatterna och sparandet blivit det stora temat. Vi är fullkomligt eniga om den stora betydelsen av att det personliga sparandet ökas, och vi är eniga om att skattesänkningar bör företagas. Men vi är däremot inte fullt eniga om de förslag, som förts fram från oppositionens sida. Vi är inte överens med högern, dels därför att högern enligt vår uppfattning sällan presenterar täckning för sina förslag och dels därför att dessa förslag går ut över utgifter, som vi inte kan vara med om att skära ned.

Vad det gäller täckningen av budgetförslaget går högern sin vanliga väg. Högern gör upp ett rent teoretiskt budgetalternativ. Det är rent teoretiskt, därför att riksdagen redan har beslutat de olika utgifterna, och däråt går det inte att göra någonting. Högern gör upp ett förslag som visar, att om den hade fått genomföra sina önskemål hade budgeten sett ut på det och det sättet. Detta förfaringsätt kan man kanske i och för sig acceptera, men man borde då också

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

kunna begära att högern konsekvent skulle hålla fast vid de tidigare teoretiska spekulationerna. När det gäller den första delen av budgetåret, accepterar högern, jag skulle vilja säga, med en viss tillfredsställelse, att skatteuttaget skall vara 100 procent, men sedan, när det gäller den senare delen, skall det gå ned till 90 procent. Men om högern velat hålla fast vid sitt tidigare förslag, borde väl uttaget för förra delen av budgetåret ha varit 90 procent. I så fall finge högern en mycket stor rest i sitt alternativa budgetförslag. Vill man i ena fallet acceptera att ett beslut skall vara gällande, d. v. s. ett skatteuttag om 100 procent under första delen av budgetåret, borde man också acceptera nu beslutade utgifter. Det måste väl vara konsekvens i det fallet.

Om jag skall säga några ord om sparandet måste jag säga, att det är mycket önskvärt att vi kan öka det personliga sparandet. Vi kan glädja oss åt att ett motionsförslag i det fallet från mitt partis sida har kommit att genomföras. Liknande synpunkter kom från folkpartiet, och även någon liten del av en högermotion beträffande sparandet kom att genomföras. Jag måste dock säga att högerens motion var så illa övertänt och så orättvis, såsom jag tidigare haft tillfälle att tala om, att endast en ringa del av denna motion kunde tas med i den begäran om utredning, som utskottet föreslagit och riksdagen beslutat.

Jag skulle slutligen vilja säga något om ett uppslag som vi gärna vill föra fram. Några motionärer ur det parti jag tillhör har fört fram en tanke, som vi gärna ville ha prövat. Det gäller ett förslag, som egentligen har diskuterats i England och som går ut på att man skulle undersöka lämpligheten av att lägga om vår beskattning till mera skatt på konsumtionsutgifter. Det är ett mycket vittomfattande förslag, och vi har från motionärernas sida inte bundit oss på något sätt. Vi är fullt medvetna om att detta är något som kanske inte alls är genomförbart. Vi menar att när det är så mycket diskussion om beskattningen bör man ha öppet sinne för att eventu-

ellt hitta på någon bättre beskattningsform än den nuvarande. Vi ansåg det lämpligt att dessa synpunkter på något sätt kom fram till prövning. Utskottet har skrivit kanske något restriktivt om det hela, men slutar dock med att säga att det förutsätter att Kungl. Maj:t uppmärksammar dessa spörsmål i lämpligt sammanhang. Vi begär faktiskt inte mera från motionärernas sida än att man skall undersöka, om detta möjligen skulle kunna tänkas vara en framkomlig väg att förändra vår beskattning på ett sådant sätt, att den verkar mera tilltalande, och en del av de olägenheter som nu finns kanske kan undanröjas.

Med det anförda, herr talman, vill jag ansluta mig till yrkandet om bifall till utskottets förslag i det avsnitt vi nu behandlar.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag har suttit i en viss spänning, jag skall erkänna kanske inte just för att höra på vad herr Bengtson nu har anförut, utan för att se om jag skulle ha turen att få komma upp medan statsministern hade tillfälle att befinna sig i kammaren. Jag ber att få uttala min stora tillfredsställelse över att turen så till vida har varit mig gunstig. Det blir liksom roligare att diskutera, när man kan räkna med att få något gensvar ifrån regeringens sida. Den diskussion, som här förs, gäller i alla fall en så viktig sak som sammanfattningen av resultatet av hela den gångna vårsessionens arbete.

Som den fridens man jag egentligen är sätter jag värde på när jag kan konstatera enighet i ting, som tidigare varit omstridda. När det gäller den ekonomiska politiken förefaller det som om vi nu kommit så långt att vi utan alla undanflykter är beredda att sätta som det primära målet att åstadkomma ett stabilt penningvärde. De erfarenheter vi gjort om verkningarna och riskerna vid en mer eller mindre permanent fortgående inflation har så småningom övertygat oss alla om att vilka önskningar vi än kan ha om samhällets gestaltning,

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

dessa önskningsar i längden har en fiende i inflationen. Detta gäller inte minst det naturliga önskemålet att kunna upprätthålla en hög och jämn sysselsättning. Det var en tid, då man fick höra att vi medvetet offrat penningvärdet för att kunna hålla full sysselsättning. Den ökade insikt om sammanhangen härvidlag, som numera vuxit fram, betecknar ett stort framsteg. Alltså, det gemensamma målet för vår ekonomiska politik är ett stabilt penningvärde.

Nästa fråga blir då den, hur detta mål skall nås. Här möter svårigheterna att enas. Det är i och för sig mycket naturligt redan på grund av olika ideologisk inställning till frågan om förhållandet mellan staten och individen, mellan samhället och den enskilda människan. Men även på rent vetenskaplig grund kan olika uppfattningar göra sig gällande om de rent tekniska verkningarna av olika åtgärder. Att det är en svår materia framgår redan av hur de lärde tvistar. Det finns bara en som är säker på sin sak, och det är finansministern. De, som icke är beredda att sluta upp kring den ekonomiska politik, han presenterar i kompletteringspropositionen, tycks han närmast betrakta som ansvarslösa kverulanter utan positiv vilja till saklig lösning av de ekonomiska frågorna — jag använder genomgående uttryck som han själv begagnar. Jag vet ju att han har försvurit sig åt totalbalanseringens idé, men inte behöver han fördenskull själv totalt tappa balansen och uppträda med totalitära anspråk. Om vi skall nå goda resultat är vi nog hänvisade till att med respekt för varandras åsikter genom kritik och motkritik mödosamt söka oss fram bit för bit.

På finanspolitikens område är finansministerns universalmedel allttjämt en totalbalansering av budgeten. Den var det redan i fjol. Vi hade då tillfälle att utförligt utveckla varför vi inte kunde godtaga denna princip. Erfarenheterna sedan dess har icke varit ägnade att stämna oss gynnsammare.

Hela försöket slutade ju med ett misslyckande. I stället för att staten skulle täcka hela kapitalbudgeten med inkom-

ter på driftbudgeten och ändå få pengar över till avbetalning på statsskulden, måste nu finansministern i proposition nr 175 redovisa ett behov av nyupplåning på 870 miljoner kronor, ett belopp som på grund av den alltjämt ogynnsamma utvecklingen nu kan beräknas ytterligare stiga till minst 1 100 miljoner.

Beloppet har sedan årets statsverksproposition lades fram och till dess finansministern presenterade sin kompletteringsproposition vuxit från 700 miljoner till 873 miljoner. Enligt uppgifter av dem som har att träffa förberedelser för den situation, som vi har att räkna med fram till den 1 juli 1957, kommer siffran att stiga med ytterligare ett par hundra miljoner kronor. Det visar hur labilt läget i själva verket är. Av detta belopp torde cirka 900 miljoner komma att stanna kvar i riksbanken. Även om jag härifrån avräknar de för sterilisering i riksbanken insatta medlen och av riksbanken försålda obligationer, som går i motvikt, torde ett belopp av lågt räknat 300 miljoner kronor komma att täckas direkt genom sedelpressarnas försorg. Således en icke oväsentlig kreditexpansion i ett läge, där målet för penningpolitiken varit kreditåtstramning.

Statsbudgeten har således varit en negativ och icke en positiv faktor i stabiliseringspolitiken. Vågar man verkligen tro att det skall bli så mycket bättre för nästa budgetår?

Finansministern beräknar, sedan energiskatten tagits till hjälp, att lånebehovet skall stanna vid 532 miljoner. Det torde vara realistiskt att räkna med en icke oväsentligt större siffra och att med hänsyn till den derangerade kapitalmarknaden riksbanken ånyo får anlitas för att skapa pengar och därmed ny kreditexpansion.

Det är sannerligen mycket begärt att vi skall hysa förtroende för totalbalanseringens effekt eller över huvud taget effekten av en stor överbalansering av driftbudgeten. All tidigare erfarenhet har lärt oss att den överbalansering, vi haft under efterkrigsåren, har verkat som en generator för nya statsutgifter. Budgetöverskotten utlöser obönhörligt

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

utgiftsexpansion, och resultatet blir till sist en fortsatt stegring i de statliga utgifternas andel i nationalinkomsten med inflationstendens som konsekvens.

Den enorma ansvällning av driftbudgeten, som ägt rum under denna tid, skulle varit otänkbar utan den förmenta välsignelsen av stora budgetöverskott. Hur gick det för finansministerns företrädare, herr Sköld, när han för budgetåret 1952/53 lagade till med ett budgetöverskott på över en miljard med hjälp av tillfälliga skatter och avgifter, som skulle dämpa konjunkturen och icke skulle få användas till utgifter på driftbudgeten? Vi känner igen resonemanget. Överskottet smalt ner till en obetydlighet under året, och extrainkomsterna gick åt till utgifter på driftbudgeten. Vis av skadan gjorde herr Sköld en dygd av nödvändigheten och förklarade för budgetåret 1953/54 att nu behövdes inte någon överbalansering. Varför? Jo, därför att han helt enkelt inte kunde åstadkomma en sådan. Men de tillfälliga inkomsterna och avgifterna behövdes i alla fall och gick in i den allmänna driftbudgeten. För att det hela inte skulle te sig alltför orimligt hittade han på den motiveringen för dessa extra skatter, att de skulle användas för att bestrida utgifter på driftbudgeten av tillfällig art eller engångsnatur. Det gällde det året, och så försvann även detta resonemang. Vår nuvarande finansminister är således inte uppfinnare av totalbalanseringens idé, men han är så till vida unik att han framhärdar trots att också han blev av med över en miljard på sitt första försök.

Vi tror således inte på totalbalanseringens stabiliserande förmåga. Den väg vi i stället vill följa är välkänd: minskade statsutgifter, minskade skatter, en sparsam politik och ett återuppbyggande av den derangerade kapitalmarknaden. Vi har så många gånger haft tillfälle att utveckla dessa tankegångar att jag kan fatta mig kort.

Av den redan förda diskussionen har framgått, hurusom vi inom högerpartiet presenterat ett alternativ, som möjliggör en sänkning av den direkta skatten

med cirka 500 miljoner kronor för helt år, motsvarande 100 procent uttag på de skatteskalor, vi tidigare föreslagit. Vi har också redovisat en kapitalbudget, som ur stabiliseringssynpunkt väl kan mäta sig med regeringens förslag. Vi hävdar att en ekonomisk politik av det slag, som ligger bakom vårt alternativ, skulle ge en säkrare och naturligare jämvikt än den som bygger på tvångssparande och höga statsutgifter.

Finansministern ådagalägger en passivitet till frågan om begränsningen av statsutgifterna, som jag finner oroande. Han säger att en överväldigande majoritet motsätter sig en reduktion eller avveckling av budgetens anslag med hänsyn till de konsekvenser detta skulle få för den av samhället ledda verksamheten och den sociala tryggheten. Så länge detta är förhållandet, fortsätter han, är det endast en skenfäktning att påstå att en avgörande förbättring av budgetläget i praktisk politik skulle kunna åstadkommas genom en utgiftsbegränsning. Men om den ständigt med statsutgifternas ökning fortgående inflationen visar att vi överansträngt oss, att statsutgifterna kommit upp till en höjd, som i och för sig utgör ett hot mot samhällsbalansen och den sociala tryggheten — skall detta inte talas om för folket? Om man som vi inom högerpartiet har den övertygelsen att de uppoffringar, som kan ligga i de utgiftsminskningar, vi föreslagit, väger lätt i jämförelse med de fördelaktiga verkningarna för samhället i dess helhet genom våra skatteskalor och vår skattesänkning, då är man ingen skenfäktare, när man kämpar för sin mening.

Det är alltid farligt när de som skall leda känner sig ledda och kryper bakom vad som anses politiskt möjligt.

Då var onekligen statsministern mera frejdig i sin diskussion med Marcus Wallenberg. Han erinrade om att vi i kreditpolitiken, hur impopulär den än är, och i finanspolitiken, hur impopulär den än är, har två instrument, som ger möjligheter att så hålla det ekonomiska livet under kontroll, att man bevarar prisstabiliteten. Och därefter utbrast han: »Låt oss därför inte fråga, som jag tycker att

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

man för närvarande gör alldeles för mycket: Vad är populärt och politiskt möjligt? Utan låt oss först ställa frågan: Vad är nödvändigt för att med dessa två huvudinstrument bevara ett stabilt penningvärde?» Till detta ber jag för min del att få svara att i finanspolitiken framstår det för oss framför allt som nödvändigt att begränsa statsutgifterna och avlägsna de direkta skatternas mest påtagliga skadliga verkningar.

Jag skall härefter övergå att med några ord beröra det andra huvudinstrumentet för penningvärdets bevarande, det som med en sammanfattande benämning kallas kreditpolitiken. Vi har ju haft tillfälle att utveckla vår syn på detta ämne i sammanhang med frågan om riksbanksdechargen i mars och senast i en reservation till bankoutskottets utlåtande nr 22.

Självfallet anser vi att läget kräver en restriktiv kreditpolitik. Vi vänder oss inte mot graden av restriktivitet, men väl mot sättet för dess genomförande. Länge kämpade vi för att göra klart vilka faror för penningvärdet den fastlåsta lågräntan innebar. När det äntligen lossnade på våren 1955, hoppades vi att man skulle kunna komma över till en mera marknadsmässig penningpolitik, där räntan skulle få spela sin roll som pris på kapital, bestämt med hänsyn till tillgång och efterfrågan. Så har ju ingalunda blivit fallet. Vid sidan om den visserligen i etapper höjda räntan har en rad regleringar tillämpats som derangerat marknaden. Jag uppehöll mig i samband med dechargen särskilt vid det för affärsbankernas utlåning fastställda taket såsom en i längden otjänlig och skadlig konstruktion. Ännu har det trots löften inte avhört någon ny giv i detta hänseende. Jag sökte påvisa vådorna av systemet med emissionskontroll av obligationer och kreditransonering. Trots dessa hårt och blint verkande åtgärder, som är ägnade att snedvrída näringslivet har ju, som jag nyss framhållit, kreditåtstramningen på den privata sektorn inte lyckats förhindra att slutresultatet blivit vad som skulle förhindrats, nämligen kreditexpansion genom att de högt upp-

drivna statliga anspråken inte fått rum på marknaden utan delvis fått finansieras med av riksbanken nytryckta sedlar.

Det är min övertygelse att inflations-tendenserna icke kan behärras med mindre än att vi söker oss fram till en funktionsduglig kredit- och kapitalmarknad, avsedd jämväl för statens lånefinansiering. Behovet av en utveckling i denna riktning utan dröjsmål framstår ännu klarare inför det perspektiv som den europeiska marknaden öppnar.

Vi klubbade i fredags utan debatt Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, varigenom det s. k. sedeltaket säsongmässigt höjdes från 6 miljarder till 6,3 miljarder kronor. Det brukar sägas att dessa tämligen regelbundet återkommande höjningar är föranledda av den naturliga utvecklingen, ändrade kassahållningsvanor o. d. Naturligtvis är detta riktigt, men den takt i vilken dessa höjningar skett har även återspeglat den fortgående inflationen. Alla har varit överens om att detta sätt att reglera sedelutgivningen har varit skäligen verkningslöst och utgjort en dålig ersättning för de tidigare guld täckningsbestämmelserna. En sakkunnig utredning avgav för några år sedan ett förslag i saken, som inte lett till någon åtgärd. Vi väntar nu på ett förslag från bankofullmäktige till ny riksbankslag och i samband därmed en mera permanent reglering av bankens sedelutgivningsrätt, ett förslag som enligt vad vi nu kan inhämta i handlingarna beräknas föreligga under innevarande år.

Jag känner inte till hur pass radikalt man tänker gå till väga, men jag föreställer mig att man inte kan gå förbi den **allt** livligare diskussion som förs angående riksbankens ställning. Riksbanken har det primära ansvaret för penningvärdet. Har riksbanken under nuvarande förhållanden en ställning som gör det möjligt för den att axla detta ansvar? Är det inte snarare så, att den framstår, vare sig den vill det eller inte, som en exekutor åt kanslihus och riksdag? Sedan vi övergav guldmyntfoten finns det inte

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

längre några automatiska spärrar. När vi nu resonerar om vad som skall till för att åstadkomma och bevara ett fast penningvärde tror jag att jag här rör vid den kanske allra mest väsentliga frågan. Den rullar upp problem både i fråga om sättet att utse bankens styrelse och om behovet av en laglig begränsning av bankens rätt att övertaga statslån. Jag skulle hälsa med tillfredsställelse, om vi befanns mogna att förutsättningslöst pröva dessa intrikata problem. Riksbankschefen upphävde för en tid sedan, låt vara på utländsk botten, en suck som tycktes mig vittna om att han inte är främmande för denna problematik.

Herr talman! Om jag med vad jag nu yttrat inte kunnat bidra med något annat, så har jag dock med allt jag lämnat osagt bidragit till att förkorta och koncentrera debatten, och det torde så här i slutrushen vara vad som uppskattas mest.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag vill i allt väsentligt understryka vad bevillningsutskottets ordförande här tidigare har anfört. Jag skall dessutom bara knyta några reflexioner dels till vad som tidigare har sagts i debatten och dels till de reservationer som avgivits beträffande de ärenden som nu föreligger.

Herr Spetz var angelägen att påpeka att den ökade offentliga hushållningen skapar inflation. Det är en synpunkt som både tidigare och i dag med skärpa har framförts av högern. Folkpartiet har dock i praktisk gärning inte varit lika konsekvent därvidlag som kollegerna på högersidan. Jag har studerat de folkpartister, som sitter i min omedelbara närhet här i kammaren, och såvitt jag har sett har de under hela vårsessionen aldrig försummat ett enda tillfälle att rösta för ökade utgifter. En och annan gång, när det har gällt att votera om högerns förslag om minskade utgifter, har samvetet slagit några av dem, så att de i sin nöd tryckt på båda knapparna. Men så långt som att vara med och rösta för en sänkning av statsutgifterna har de inte

velat sträcka sig. Det är först nu, när vi befinner oss i slutspurten och det gäller att liksom justera ihop de beslut vi har fattat under vårsessionen, som det passar folkpartiet att stå upp och säga, att vi borde ha varit försiktigare med utgifterna för att därigenom skapa ett bättre läge.

Herr Spetz säger vidare: Vi accepterar inte totalbalanseringen. Det är också ett eko från hans vänner till höger, men lika inkonsekvent är man här. När vi för ungefär fjorton dagar sedan diskuterade bostadspolitiken, krävde man från folkpartiets sida att bostadsprogrammet skulle väsentligt utvidgas. I dag är man alldeles säkert beredd att biträda de reservationer som innebär betydligt minskade förutsättningar för att hålla det bostadsprogram som man har beslutat sig för. Jag har ju någon liten erfarenhet från detta område, och jag är av den uppfattningen, att trots de ansträngningar som man nu gör från statsmakternas sida för att liksom hålla sig ifrån kapitalmarknaden och skapa större utrymme för andra, kommer det ändå att bli ytterst svårt att klara finansieringen av det bostadsprogram som här har beslutats. Men folkpartiet har tydligen den uppfattningen, att man ena dagen kan kräva en utökning av bostadsbyggandet för att en annan dag minska möjligheterna till detta.

Herr Spetz liksom herr Ewerlöf var också inne på att sparandet misshandlas, och det är de inte ensamma om, utan det har framförts här i dag och vid praktiskt taget alla våra ekonomiska debatter. Jag vill inte inlåta mig på något diskussion med herr Ewerlöf, därför att herr Ewerlöf har varit den här i kammaren som har lärt mig mest om ekonomisk politik — även om jag inte accepterar hans värderingar — och om jag ger mig in i en diskussion med honom här, så är det möjligt att han på den grunden kommer att betrakta mig som en dålig lärjunge. Studerar man det utlåtande från bankoutskottet som behandlades här i förra veckan, kan man där få belägg för uppfattningen, att sparandet i alla olika former har hållit sig

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

väl framme i utvecklingen. Man kan inte säga att sparandet som sådant har förlorat mark i förhållande till den övriga ekonomiska utvecklingen, utan dilemmat är att man vill investera betydligt mera än tidigare, och följaktligen krävs det ett betydligt ökat sparande. Men då frågar jag mig: Skulle inte oppositionen tjäna sparandet bättre, om man ville konstatera detta faktum och inrikta sig på att bedriva en propaganda för att öka människornas vilja till sparande?

Nu är vi ju, herr talman, här i kammaren alldeles överens om sparandets betydelse för samhällsutvecklingen. Alla, som har stått i denna talarstol i dag och som kommer att stå där i fortsättningen, kommer att understryka detta. Jag uppmärksammar att i något av de utlåtanden, som ligger på kammarens bord, kommer konjunkturinstitutet att göra en utredning om sparvaror här i landet. Jag undrar hur det skulle vara, om man tog och undersökte riksdagsmännens sparvanor och såg efter om de överensstämmer med de stolta deklarationer som alltid lämnas från denna plats. Man bör väl åtminstone ha den moraliska styrkan i sina krav på andra människor.

Herr Hagberg fällde ett yttrande som jag gärna skulle vilja analysera något. Han säger att kapitalmarknaden är helt satt ur funktion. Herr Hagberg är tyvärr inte inne i kammaren nu, men eftersom jag förmodar att det är högern som står bakom uttrycket, så kan jag fortsätta ändå. Högern måste väl där syfta på att fördelningen av kapitalmarknaden är felaktig eller i varje fall sådan, att inte högern som parti accepterar den. Uttrycket att kapitalmarknaden är satt ur funktion torde enligt högerns mening innebära, att vi bygger för mycket bostäder, för mycket skolor, för mycket sjukhus, för mycket militära anläggningar och lämnar för litet över till industriella investeringar, ty hela kapitalmarknaden är ju ändå intakt och aktiviserad. Nog skulle väl diskussionen tjäna på om man något litet konkretiserade vad man menar och inte använde sådana där generella täckord, som

andra sedan skall till nöds försöka analysera — det är ju inte säkert att man alltid träffar rätt.

Herr Bengtson är heller inte inne i kammaren, men eftersom han talat för bondeförbundet kan jag väl rikta mig emot det som grupp. Herr Bengtson underströk angelägenheten av att frågan om restitution av energiskatten på brännolja och bensin till jordbrukets traktorer skulle utredas skyndsamt. Jag höll på att säga tyvärr, herr talman, har utskottets utlåtande här fått en alltför välvillig formulering. Jag frågar mig: Skall man verkligen börja restituera energiskatten också? Vad är energiskatten? Den är ju att betrakta som en avgift för att möjliggöra en utbyggnad av landets lageranläggningar för drivmedel.

Vi har under två krisperioder dels under isvintern 1954/55 och dels under Suezkrisen, blivit hårdhänt undervisade om hur dåligt vårt läge är när det gäller att lagra drivmedel och oljor. Därför har man nu beslutat sig för att göra ett krafttag för att klara beredskapen i detta avscende eller, för att använda det riktiga uttrycket, för att klara en hygglig försörjningsreserv. Jag frågar mig då: Är inte drivmedel till jordbruket lika nödvändigt att ha i lager som drivmedel till annan verksamhet? Att i ett sådant läge begära att energiskatten skall restitueras, i likhet med bensinskatten, är väl ändå att sträcka sina önskemål alltför långt. Jag vill ha sagt detta redan här, ty jag kan aldrig tänka mig — oavsett koalitionen vidare utveckling — att biträda ett eventuellt förslag om restitution av den typen av skatt.

Jag vill sluta, herr talman, med att åter anknyta något till sparandet och dess funktioner. För att få människor att uppfatta sparandet som en nödvändig institution tror jag att man måste sluta med talet om att sparandet misshandlas. Herr Spetz var något inne på frågan, när han sade att vi bör föra en sådan skattepolitik, att den förmår människor att göra sina bästa prestationer, eller hur orden nu föll. Här i kammaren och än mera i den offentliga

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

agitationen får vi gång efter annan höra, att vi för en skattepolitik här i landet som minskar människors intresse att i fullvärdig utsträckning göra sina arbetsprestationer. Är det alldeles säkert att det ligger så till? Jag har här i min hand sista numret av Ekonomisk Revy, och där har man tryckt av följande, som jag tror bättre överensstämmer med det verkliga förhållandet än nämnda propagandaklyschor, som man mer eller mindre vårdslöst kastar omkring sig. Där sägs följande: »Man hör ständigt företagare och fria yrkesutövare tala om att det ej lönar sig att låta inkomsten överstiga en viss gräns, och ej minst den omedelbara uppbörderna genom skatteavdrag har gjort löntagarna mer 'skattemedvetna' än tidigare.» Det är ett uttryck som vi väl känner igen från den offentliga propagandan. Jag fortsätter att citera: »Det är dock ej säkert att beskattningen verkligen har den betydelse som ofta tillerkännes densamma, då vanlig lättja kan maskeras som 'skattetänkande'.» Vad som här skrivits överensstämmer betydligt mera med min egen uppfattning än med den propaganda, som så ofta bedrivs och som ju inte kan vara befrämjande för sparandet, utan motsatsen.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets föreliggande förslag.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycks vara den ende av de av herr Eriksson apostroferade, som är inne i kammaren. Det är därför jag har begärt ordet för en replik.

Herr Eriksson förebrådde folkpartiet för inkonsekvens och sade att vi har varit med om utgiftsökningen eller i varje fall varit med om regeringens förslag till utgifter men ändå vill sänka skatterna eller icke vara med om höjda skatter. Ja, herr Eriksson, det beror helt enkelt på att det finns ett överskott i driftbudgeten. Om vi går på det förslag, som lagts fram av folkpartiet, finns det enligt våra beräkningar fortfarande

ett överskott på 555 miljoner kronor. Av herr Erikssons invändning kvarstår då, att de minskade skatteinkomsterna tvingar staten ut på låne marknaden. Herr Eriksson anser — det gäller alltså kapitalbudgeten och investeringarna — att det är en fördel, om staten i stället tar ut så mycket mera i skatt, att låne marknaden skall kunna lämnas intakt åt andra. Men, herr Eriksson, de där båda sakerna hänger ju ihop. Om staten tar ut, låt oss säga en miljard kronor av näringsliv och skattebetalare, tror herr Eriksson då att det inte märks på sparandet i bankerna, alltså på kapitalmarknaden? Det är ju en fullkomligt orimlig tanke.

Herr Eriksson sade att man kanske borde göra en undersökning beträffande riksdagsmännens sparvanor. Ja, man kanske över huvud taget skulle kunna göra en undersökning om spararnas vanor. Jag vet inte, om herr Eriksson sparar, men jag kanske vågar säga att jag verkligen sparar något. Det är dock alldeles uppenbart, att om jag betalar 500 kronor mer i skatt än jag nu gör, kan jag inte spara dessa 500 kronor. Jag kan alltså inte både betala skatt med och spara samma pengar.

Herr ERIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag apostroferar gärna herr Spetz, då vi diskuterar bevillningsutskottets betänkanden — man lyssnar med intresse till honom när det gäller de sakliga och tekniska aspekterna på beskattningen. Men så fort herr Spetz ger sig ut på politiska bedömningar, förvillar han sig lätt; och därför är det så roligt att få apostrofera honom också därvidlag.

Han har tolkat mig alldeles rätt när det gäller totalbalanseringens syfte, men hans egen presenterade linje kan endast gälla under den absoluta förutsättningen, att ett ökat skatteuttag innebär precis samma belopp som ett minskat sparande. Och därvidlag har herr Spetz och jag säkert mycket delade meningar. Det är möjligt att exemplet kan passa på herr Spetz och mig,

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

men det passar säkerligen inte på 80 procent av de svenska skattebetalarna, att döma av inkomstfördelningen. Låt gå för att vi båda alltså kan falla in under den där jämförelsen, men det är långt ifrån representativt för skattebetalarna här i landet.

Herr BOO (s):

Herr talman! I den samhällsekonomiska debatten har den offentliga sektorns roll alltmer tilldragit sig uppmärksamhet, och därför kan det vara riktigt att en ekonomisk debatt knytes till besluten om statsregleringen och skatteuttaget. Det finns i dag till och med de som hävdar, att den väsentliga inflationsfaran i vårt samhälle ligger i den offentliga utgiftsexpansionen. Därför säger man, att det allra angelägnaste för närvarande är att statsutgifterna drivs nedåt. Högern har ju gjort aktningvärda försök i det avseendet, men så här i riksdagens slutskede får man väl ändå konstatera, att resultatet är tämligen magert, om man nu skall se dessa strävanden som ett led i den samhällsekonomiska verksamheten.

Folkpartiet har motionerat om att en statlig besparingskommission skall tillsättas. Om jag då ser på vad högern ändå har uträttat när det gäller statsutgifterna och jämför det med folkpartiets ställningstaganden i olika sammanhang, så gör jag närmast den reflexionen, att folkpartiets besparingskommission i första hand borde kunna tillskapas litet mer privat och sättas i verksamhet på folkpartiets riksdagskansli, med målsättningen att först och främst hålla budgetens ram.

Men om man nu bortser från det praktiska handlandet, så kan man likväl ställa frågan: I vilka avseenden är den offentliga insatsen inflationsdrivande i det samhällsekonomiska sammanhanget? Om man kräver att statsutgifterna för vissa ändamål skall sänkas — det är närmast högerns alternativ jag tänker på — och i stället förordar en skattesänkning av motsvarande storleksordning, så uppnår man väl ändå samhällsekonomiskt sett,

om nu skattesänkningen skall gå ut till de stora medborgargrupperna, bara en överflyttning av konsumtion, medan inflationstrycket står kvar oförändrat. Det är klart att man kan konstruera skattesänkningar, som ger ett annat resultat, men det är ju inte de som varit föremål för diskussionerna.

Man har vidare i detta avseende med skärpa vänt sig mot att den statliga utgiftsexpansionen leder till att staten i sista hand måste gå till riksbanken för att få täckning för den allra sista delen av sina sammanlagda utgifter. Ja, det är klart att ingen är tillfredsställd med detta förhållande i och för sig. Men när vi nu har en verksamhet av denna omfattning och är relativt överens om den i de stora sammanhangen, så blir frågan, vilka alternativ som finns, om man nu inte vill tolerera att staten under vissa förhållanden lånar i riksbanken på kortare eller längre sikt. Ja, antingen måste staten gå ut på den allmänna lånemarknaden och, tack vare sina större möjligheter, tränga undan en rad andra angelägna lånebehov, eller också får man säga nej till denna upplåning och minska hela statsverksamheten. När man diskuterar denna fråga är det angeläget, om det skall vara någon mening med debatten, att man redovisar vilka alternativ som finns i detta avseende.

När vi överblickar det snart gångna budgetåret och kommer fram till att den totalbudget, som man tidigare skisserat, har slagit fel med sammanlagt bortåt en miljard, så kan väl inget parti här i huset svära sig fritt från ansvar för denna utgiftsökning i ena eller andra avseendet. Ansvaret kan vara något mindre eller något större, men inte ens högerns besparingsaktioner på tillsammans 183 miljoner räcker långt i detta avseende.

Herr Ewerlöf var inne på frågan om budgetöverskottet och sade — vilket han framhållit vid flera andra tillfällen — att just detta budgetöverskott blir en »motor» i utgiftsexpansionen. Det skulle alltså kunna sägas, att liksom vi blivit motoriserade i andra avseenden, anser herr Ewerlöf att vi har ett »motoriserat budgetöverskott». Jag vill bara med anled-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

ning därav säga att vi inte är ensamma om denna politik. Om vi ser oss om litet grand ute i världen, finner vi att man tillämpar denna metod i USA. I Schweiz och Västtyskland, som ofta brukar vara föregångsländer i andra avseenden när oppositionen vill kritisera förhållandena i vårt land, har man under de senaste åren arbetat med avsevärda budgetöverskott. Jag skulle vilja fråga, om detta innebär att utgiftsexpansionen är »motor-driven» även i dessa länder?

Oppositionen vill att vi skall lägga huvudvikten vid räntan som medel i inflationsbekämpande. Jag vill särskilt i detta avseende hänvisa till reservationen till bankoutskottets utlåtande nr 22 vid detta års riksdag. Där säger man numera rent ut, att det behövs en avsevärt högre ränta än för närvarande för att kunna bemästra samhällsekonomin. Jag skall inte här plåga oppositionssidan med att ingående och i detalj tala om den snö som föll i fjol, d. v. s. allt tal om de små, små variationerna, med vilka man trodde sig behändigt och lätt kunna styra konjunkturen. Jag skall bara konstatera att när man är så snar till att säga att regeringens politik har misslyckats på det ekonomiska planet, har oppositionens utsagor i detta avseende ingalunda hållit streck, ty nu sjunger man öppet i reservationen till detta bankoutskottets utlåtande den höga räntans lov. Det bör observeras, att denna rekommendation om den högre räntan ju kommer i ett samhällsekonomiskt läge, där vi redan har en så hård ekonomisk politik, att man i olika avseenden kritiserar den och anser att den är alltför hård. Denna rekommendation kommer i en situation, när vi redan har ett diskonto på 4 procent.

Mot den förda politiken gör man invändningar på olika sätt. Man säger bl. a., att denna åtstramningspolitik ensidigt riktar sig gentemot näringslivets investeringar och att detta har lett till en uppbromsning av produktionsstegringen. Denna var under förra året endast 2,5 procent. Man talar om att vi, om vi fortsätter på detta sätt, kommer att gräva vår egen grav, därför att vi med denna politik raserar underlaget för ett fortsatt

framåtskridande — herr Hagberg var tidigare i dag inne på detta tema.

I det bankoutskottsutlåtande, som jag här tidigare talade om, varnade vi för allt för ensidiga resonemang just på denna punkt, och vi anförde i vårt utlåtande vissa orsaker till att produktionsstegringen förra året stannade vid denna — det vill jag gärna erkänna — ganska otillfredsställande siffra.

Nu har det kommit siffror för produktionsökningen vad gäller hela industriområdet under första kvartalet i år, och det visar en ökning med 4,5 procent — motsvarande siffra förra året var ju 2 procent. Fortsätter denna utveckling — och vi får ett gott skördeår — måste det bli en väsentligt större produktionsökning än den vi hade förra året. Jag vill då fråga: Hur stämmer det med den »katastrofteori», som innebär att produktionsökningen med denna politik undan för undan kommer att bli allt mindre? Kan man förklara detta? Sanningen är ju att vi fortfarande för denna hårda politik, som utgör den uppbromsande faktorn på näringslivets möjligheter att öka produktionen.

Jag har med dessa ord, herr talman, ingalunda sagt att produktionsökningen hela året blir denna, men jag har velat varna för överdrifter i resonemanget. Sanningen är ändå att vi alltjämt har en full sysselsättning, och de åtgärder, som har tillgripits, avser ju att hålla nere verksamheten bara så mycket, att vi inte får en överfull sysselsättning. I detta läge kan man givetvis få en variation på produktionsutvecklingen år från år, men det är ingalunda säkert att den kommer att gå i den riktning som man här velat göra gällande. Visserligen kan det övervägas att omfördela trycket på överkonjunkturen, men så länge den består, måste det sammanlagda trycket vara lika hårt, oavsett om det nu sker med räntor, skatter eller något annat. Vi har ju i det här avseendet bidragit till att få till stånd en viss omläggning genom att vi för in energiskatten — som givetvis även skall fylla andra uppgifter — och på samma gång förutsätter att investeringsavgiften skall försvinna nästa år.

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

Jag konstaterar att trots det ramaskri som höjdes, när förslaget om energiskatt kom, är oppositionen nu ändå med på att acceptera principen, även om man inte vill gå så långt som regeringen har föreslagit.

Skall man nu diskutera de offentliga utgifternas roll i samhällsekonomin, borde man väl låta denna debatt röra sig om de större sammanhangen, inte de små detaljerna i ett visst års budget. Då högern energiskt har prutat på en rad små eller något större detaljer i budgeten och på samma gång just nu medverkar till att binda oss för samhällsutgifter på betydligt över miljarden inom den närmaste tioårsperioden, förefaller det mig som om man därmed silar myggen och sväljer kamelerna. Det är en statskonst som jag har mycket svårt att förstå.

Även om de offentliga utgifterna för närvarande är stora och så stora, att de kan påverka samhällsekonomin och konjunkturutvecklingen, är de väl ändå inte av den storleken att de blir utslagsgivande. Det är andra faktorer på det privata området som väger betydligt tyngre. Det är således allt skäl att i den samhällsekonomiska debatten inte övervärdera just detta område på de andra områdenas bekostnad, ty det leder fram till en felbedömning, som måste ge en felaktig slutsats.

Ser vi på den i kompletteringspropositionen skisserade utvecklingen under detta år, finner vi att man beräknar att den privata konsumtionen skall öka med knappt 2 procent, under det att den offentliga konsumtionen ökar med 5 procent. Därav kommer dock 7 procent på den kommunala sidan och 4 procent på den statliga. Av den statliga konsumtionsökningen faller mer än hälften på det militära området. Av investeringarna beräknas de privata öka med nära 3 procent och de offentliga med 6 procent. Inom den offentliga sektorn är den statliga ökningen bara 2 procent, men den kommunala uppgår till 12 procent. Om man nu önskar inskränka den offentliga verksamheten, kommer kommunerna främst i blickpunkten.

Man frågar sig då: Vad är det som gör att de kommunala investeringarna ligger så högt? Ja, den stora sektorn härvidlag är väl utan tvekan bostadsbyggandet och de åtgärder som kommunerna får vidtaga i det avseendet. När det gäller staten ser vi att det militära området har en betydande del av utgifts-expansionen. Slutsatsen blir väl då, att skall man ta upp ett allmänt resonemang om en inskränkning av den samhällseliga verksamheten, så måste man i detta resonemang taga ställning till dessa båda områden.

Jag har alltmör, herr talman, fått det intrycket, att om det skall bli en realdebatt i dessa frågor, måste målsättningen för diskussionen klargöras, ty annars kommer de framförda motiveringarna att skära förbi varandra och alla kommer bara att tala fritt ut i luften. En av utgångspunkterna för en samhällsekonomisk debatt måste vara vilken grad av sysselsättning man vill tolerera från de olika meningsriktningarnas sida. Mitt bestämda intryck både av denna debatt och av tidigare under de senare åren förda debatter blir, att man på oppositionssidan vill ha ett samhälle med en lägre sysselsättning än vi har i dag. Visserligen säger man att man vill den fulla sysselsättningen. Det är, som om rösten vore Jakobs, men händerna Esaus. Att ett sådant samhälle kan styras med den ekonomiska politik som oppositionen rekommenderar, vet vi, och det skulle kanske också ge möjligheter till en sådan fördelning av vad som skapats i samhället som man också eftersträvar. Här står de väsentliga motsättningarna i den samhällsekonomiska debatten.

Vårt stora problem just nu är ju annars kapitalbildningen och sparandet. Herr Hagberg var tidigare i dag inne på ämnet och konstaterade, att kapitalmarknadens misär — eller som man säger i högermotionen »invalidisering» — skulle vara en följd av den förda, d. v. s. dåliga, ekonomiska politiken. Jag vill säga att detta tillstånd kan vara en följd av denna politik på så sätt, att den förda politiken har tagit alla samhällets resurser i anspråk för en utbyggnad under ef-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

terkrigstiden som vi aldrig tidigare upplevt. Vi har, såsom herr Sjödahl tidigare påpekat, en investeringsverksamhet som ligger så väsentligt över de gångna årtiondenas, att det är naturligt, att det, då man inte har kunnat öka sparandet i samma takt, har blivit en allt större påfrestning på kapitalmarknaden. Att det föreligger en krissituation nu är obestridligt.

När det gäller sparandet har det tagits en hel del initiativ av detta års riksdag för att uppmuntra det personliga sparandet. När herr Hagberg tidigare talade om detta sparande och redovisade det, glömde herr Hagberg som så många andra att redovisa utvecklingen av det personliga sparandet. Enligt konjunkturinstitutets beräkningar var det personliga nettosparandet år 1946 cirka 500 miljoner kronor. År 1955, alltså tio år senare, var nettosparandet uppe i tre miljarder kronor, alltså en sexdubbling. Beräkningen är osäker, det skall villigt erkännas, men tendensen är ändå klar. Även om man tar hänsyn till en penningvärdeförsämring med 50 procent eller mera, så återstår ändå en väsentlig ökning av det personliga sparandet. Men vi vet ju — och det får sin belysning av vad jag tidigare sagt om kapitalmarknaden — att det inte räcker för vår snabba ekonomiska utvecklingstakt som kräver mycket mer kapital. Även om vi får ett ökat personligt sparande genom de åtgärder som vi nu överväger, så är väl ändå risken, om vi skall fortsätta i den här takten med samhällsbyggandet, att det personliga sparandet inte kommer att räcka till, utan att samhället måste medverka direkt genom att ställa ökade ekonomiska resurser till förfogande för dessa nya stora investeringar. Vill man inte erkänna detta, får man acceptera en lägre total investering och en långsammare ökningstakt. Jag måste fråga: Är det ett sådant samhälle som man eftersträvar?

Herr WERNER (bf):

Herr talman! Det är givet att en ekonomisk debatt som samtidigt berör skat-

teområdet måste spänna över ett vitt ekonomiskt fält, då det gäller att bedöma vårt lands ekonomiska utvecklingsmöjligheter för den närmaste framtiden. Jag vill då säga att det finns ingen anledning att anlägga alltför optimistiska synpunkter på vårt eget läge av i dag eller på den kommande ekonomiska utvecklingen här i landet men inte heller att i alltför dystra färger skildra samma läge och utvecklingsmöjligheter. Man talar ibland om »den gamla goda tiden». Den var så lagom god. En konserverad fattigdom drev ut stora skaror av vår arbetskraft och uppväxande ungdom att söka sin utkomst genom emigration till främmande land. Inom vårt land rådde ett allmänt armod och hårda ekonomiska villkor. Om vi betänker detta, bör vi kanske ändå skänka något erkännande åt den utveckling som de senare åren betytt ekonomisk lyftning för breda folklager och ekonomisk stadga.

Om vi jämför vårt lands möjligheter med våra grannländers, finner vi att vi inom det här landet äger stora tillgångar i våra naturrikedomar, och i vår produktions- och förädlingsapparat. Det är ett starkt ekonomiskt underlag som bör kunna bilda en god grund för hela vårt folks levnadsstandard i framtiden. Detta förutsätter naturligtvis att man iakttar en klok ekonomisk hushållning och att samhällsindividen är medveten om att han skall ge ett vederlag i effektivt skapande arbete för vad han begär av samhället och att han är medveten om att han endast under denna förutsättning har rätt att fordra en tryggad standard i samhället. Det är ett faktum, att vi trots allt ökar vår nationalförmögenhet i ganska snabb takt, att vi utbygger våra vattenfall, förädlar våra skogsprodukter och våra mineralier och bygger ut vår industri — jag tänker då på metallindustrin och särskilt på skeppsvarvsindustrin m. m. Vår levnadsstandard har alltså höjts i betydande grad och torde nu vara den högsta i Europa. Men det är kanske häri, herr talman, som faran ligger. Vi har drivit våra anspråk så långt, att vi nu möjligen lever över våra

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

tillgångar både samhälleligt och enskilt. Problemet lösning ligger därför närmast i hur vi skall kunna förmå vårt folk att dämpa sina anspråk och spara mera.

Detta sparande utgör en av de förnämsta grunderna för ett stabilt penningvärde. Vi vill alla anstränga oss att bevara penningvärdet intakt ävensom att bibehålla en god sysselsättning för vår arbetskraft.

Oppositionen skyller ofta och ständigt de uppdykande tendenserna till inflation och kris på den förda ekonomiska politiken, men är detta verkligen hela sanningen? Förbiser man inte här mycket viktiga faktorer, exempelvis de starkt stegrade lönerna? Här måste väl följden bli en kedjereaktion. De stegrade lönerna måste väl alltid utgöra en omkostnadsfaktor, som får sin konsekvens i både produktion och samhällsliv och som ger utslag i ökade priser på varor och tjänster. Jag tar bara ett exempel. Den s. k. nollställningen av statstjänstemännens löner fick ju genast konsekvenser i form av höjda taxor vid järnvägen och posten, för telefon, telegraf m. m. Det är en naturlig kedjereaktion som inte kan undvikas.

Detsamma gäller väl, om man skulle ha använt det ofta rekommenderade universalsmedlet att höja räntan. Som herr Bengtson påpekade, är det tyst med detta för dagen. Man finner att ett höjt ränteläge även är en omkostnadsfaktor som driver upp priserna, särskilt på bostadsområdet, som stegrar individernas utgifter och driver priserna i höjden.

Budgetläget och de höga skatterna är ju en följd av de starkt stegrade samhällsutgifterna. Jag måste göra gällande, liksom någon tidigare gjort, att alla inom riksdagen verkande partier är i hög grad medansvariga för denna stegring av utgifterna. En följd av dem blir de höjda skatterna som måste betalas på något sätt. Man kan inte arbeta med en underbalanserad statsbudget och tro att man kan undgå skadeverkningar därav. Inom bondeförbundet är vi fullt medvetna om ansvaret för de beslut, som har fattats, och vill se till, att dessa utgifter på ett

naturligt och riktigt sätt täckes så långt som möjligt genom inflytande inkomster, även då skatter.

Jag lyssnade på högerens företrädare här, som ju rekommenderade en sänkning av uttagningsprocenten för statskatten från 100 till 90 och även erinrade om sina besparingskrav, som skulle tillsammans utgöra 565 miljoner kronor och som riksdagen inte bifallit. Vi har i minnet fjolårets besparingskampanj från högerens och även i någon mån från folkpartiets sida. Man försäkrade mycket bestämt, att det fanns möjlighet att inom statsbudgetens ram sänka skatterna. Högern fullföljde ett yrkande på en ytterligare sänkning utöver de 375 miljoner kronor som riksdagen beslöt sätta ned den statliga skatten med, och yrkade på en ytterligare sänkning med 450 miljoner kronor. Vidare yrkades på borttagandet av den extra bolagsskatten, av investeringsavgiften och bilaccisen. Allt detta skulle tillsammans ha lett till en inkomstminskning för staten på cirka en miljard kronor. Man gick till val på detta program och svenska folket trodde i hög grad på hållbarheten i högerens besparings- eller skattesänkingsprogram. Men hurudant blev resultatet? Jo, i stället för överskott föreligger nu ett lånebehov av 700 milj. kronor som i verkligheten torde röra sig omkring en miljard. Man har nu fått ett sammandrag över det verkliga läget. Finansministern försökte genomföra en totalbalansering av budgeten, vilket jag för min del aldrig har trott på och inte heller kan helt rekommendera. Det är nämligen alldeles riktigt som herr Spetz sade, att det inte kan vara lämpligt eller möjligt och i varje fall inte nödvändigt att den nu levande generationen skall kontant betala investeringar som kommande generationer får avkastningen av. Men läget är ju sådant, att vi på något sätt måste söka skapa balans i statsbudgeten. Då man inte kan göra det på annat sätt, har finansministern kommit med den överraskningen att han föreslagit ytterligare punktbeskattning.

Jag tycker nog att det brister något i sammanhang och planmässighet i de

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

bägge budgetförslag som finansministern har presenterat vårriksdagen. Man bör väl ändå inte bortse från de kända statsutgifter som ligger framför oss. Här har vi ju bl. a. lönefyllnaden — om jag så får kalla den — till statstjänarna, vilken behandlas i ett utskottsutlåtande i dag och där preciserats till 245 miljoner kronor. Det skall senare bli en ytterligare ökning på samma lönekonto med kanske 150 miljoner kronor. Det blir tillsammans cirka 400 miljoner kronor. Ökningen av de skattefria ortsavdragen på det kommunala området utgör en minskning av kommunernas skatteintäkter med 500 miljoner kronor, och detta har nu lett till att staten där måste kompensera kommunerna med 420 eller 430 miljoner kronor. Automatiska utgiftsökningar m. m. gör att här finns en känd utgiftsstegring på över en miljard kronor. Det är ju alldeles klart att en sådan utgiftsstegring måste leda till ett ökat skattebehov.

När det gäller den för riksdagen presenterade punktbeskattningen i form av en energiskatt, vill jag inte dölja att jag för min personliga del, tillsammans med stora grupper inom det parti jag representerar, aldrig har hyst någon särskild förkärlek för punktbeskattningssystemet. Punktbeskattningen är en godtycklig form av beskattning; den följer ofta minsta moståndets lag; den får verkningar över vida fält inom produktions- och näringsliv, där dessa verkningar är svårkontrollerbara och där man kan konstatera en ojämn och orättvis effekt. Punktbeskattningen är en nödfallsutväg, som jag hoppas skall kunna avvecklas liksom man nu äntligen funnit lämpligt att signalera avveckling av investeringsskatten, som i hög grad verkade skadligt för utvecklingen av hela vårt produktionsliv.

Det är ur dessa synpunkter som denna punktbeskattning från vårt håll möttes av mycket bestämda invändningar. Resultatet av dessa invändningar föreligger i de mycket betydande justeringar, som har företagits inom finansdepartementet, där man måste göra klart för sig att exempelvis höjningen av ben-

sinskatten verkade såsom en straffskatt på dem, som bodde ute i de stora avstånden och som hade gott om mil och tunga frakter.

Nu hörde jag herr Eriksson i Uppsala tala om de pretentioner, som rests från jordbrukarhåll, när det gäller att för traktorerna erhålla kompensation för bensinskattens ökade tryck på jordbrukets inkomstförhållanden. Herr Eriksson i Uppsala glömde, att då vi inom jordbruket försökt föregå med gott exempel genom att binda våra prisförhållanden under en tid av tre år, har det lett till att vi fått ta emot alla de ökade omkostnader, som nu träffar jordbruket, utan att kunna kompenseras för dessa. Med den produktionsfaktor som traktorn utgör inom jordbruket, är det helt naturligt, att varje fördyring av traktordriften är sådan, att den inte gärna kan bäras av jordbrukarna utan att man på något sätt ger en kompensation åt dem som tvingas att driva sin traktor med bensin.

Jag är nu inte säker på att denna energiskatt som avses träffa konsumtionen verkligen också gör det. Det är däremot en skatt som i hög grad träffar produktionen, men de sekundära verkningarna av trycket på produktionen övergår naturligtvis på konsumtionen. När man planlägger för framtiden, bör man måhända mer än hittills inrikta sig på de nödvändiga restriktiva åtgärder som måste vidtagas mot konsumtionen i stället för som nu mot produktionen.

Vem som än sitter i regeringsställning måste söka ingripa reglerande på samhällslivets olika områden för att i första hand samordna och framför allt söka bevara penningvärdet.

Energiskatten har en sådan karaktär, att vi hoppas att dess tillvaro skall vara endast temporär och att den snart skall kunna avvecklas. Om det måste göras ingripanden hade vi gärna sett andra former av mer allmänt omfattande natur.

Det kan tänkas, att jag inte många gånger till kommer att tala om ekonomiska ting i denna riksdag, och kanske

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

jag därför nu vågar ge några anvisningar när det gäller att söka lätta trycket på produktionen, vilket jag anser vara en av vägarna till att skapa en stark ekonomisk grund för hela vårt folks standard och ekonomiska liv.

Jag skulle gärna vilja ge det rådet att i första hand ta bort kvarläten-skapsskatten. Det är en skatt som strider mot varje rättsgrund. Den har ingenting med skatt att göra, utan dess karaktär är konfiskationens, på samma gång som den inte ger samhället annat än skadeverkningar.

Det kanske kan tyckas underligt, men jag skulle vilja be herr Sjödahl, vars avvisande inställning jag lyssnade till, överväga ett borttagande av den extra bolagsskatten. Jag kan väl inte gärna beskyllas för att vara någon bolagsadvokat i mitt framträdande, men jag måste säga mig, att denna extra belastning på bolagen utgör en betänklig belastning på den produktion, som drivs i bolagsform, och hindrar möjligheterna för en nödvändig automatisering och rationalisering av produktionsapparatens genom företagets brist på eget kapital. Man bör väl ändå göra klart för sig, att om man tar i beslag 64 procent av en vinst — med kommunalskatten blir det ungefär så mycket — återstår endast 36 procent, vilket är otillräckligt för att förse företaget med eget kapital. Det bör vara alldeles klart, att varje skicklig kalkylator inom ett industriföretag räknar med skattens tryck såsom en omkostnadsfaktor i produktionen och låter dess verkan slå ut över den färdiga varan eller tjänsten, och sålunda även vinstmarginalen ökar produktionspriset. På så sätt får denna skatt en inflationsartad verkan i stället för tvärtom.

I övrigt bör eftersträvas att stimulera det enskilda och allmänna sparandet. Det finns områden, där man med bekymmer ser på utvecklingen. Vi har här i landet en automobilpark på snart 1 miljon personautomobiler, som kanske inte alla är nödvändiga. Nog utgör de en form av sparande, som inte är helt försvarbart och inte förenligt med sunnda ekonomiska principer.

Vi bör också se över alla våra samhälleliga organ och deras byråkratiska utveckling och utformning för att undersöka möjligheterna att på den vägen spara en del av samhällsutgifterna och därmed bidra till en skattesänkning.

Ingen skulle vara mera tillfredsställd än vi inom bondeförbundet, om vi såge det möjligt att biträda yrkandena på statliga skattesänkningar. Vi måste dock komma ihåg att det genom två års riksdagsbeslut har skett en nettosänkning av skattebördan till stat och kommun med omkring en miljard kronor. Det är inte alldeles riktigt att bortse från det, när man talar om ytterligare åtgärder för skattesänkning. Genom att se över statens utgifter på olika områden skulle det möjligen kunna åstadkommas ytterligare besparingar och därmed också lägga grunden för den skattelättnad, som av stora grupper är så efterlängtd och önskvärd.

Jag skall inte längre ta kammarens tid i anspråk. Jag har endast velat ge uttryck åt hur jag ser på det ekonomiska läget och möjligheterna till de skattelättnader som oppositionen kräver. Om min kunnige vän, herr Ewerlöf, skulle ta ansvaret som finansminister — vilket jag givetvis inte skulle ha mycket att invända emot — tror jag inte att han skulle göra något underverk, utan vi skulle få uppleva ungefär detsamma som han nu med mycket stark personlig känsla kritiserar. Det är en annan sak att i ansvarsställning omhänderha ett lands ekonomiska affärer än att i en något obunden ställning rikta kritik emot vad som sker.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ERIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har, herr Werner, inte angripit restitutionen av bensinskat-ten till jordbrukets och fiskets maskiner. Däremot har jag vågat ifrågasätta, om det kan vara rimligt att sträcka sina anspråk så långt, att man skall ge restitution även på den s. k. energiskatten, vars tillkomst motiveras med nödvändigheten att utbygga lagerhållningen här i landet. Jag kan inte tänka mig att jordbruket som

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

näring skulle vara mindre angeläget och vara i mindre behov av en tillfredsställande tillgång till drivmedel än andra näringsgrenar här i landet. Därför, herr Werner, har jag tillåtit mig att uttrycka den förhoppningen, att det inte skall vara möjligt att tillgodose de krav som här har framförts motionsledes.

Herr WERNER (bf) kort genmäle:

Herr talman! Energiskatten har ju kommit såsom en fullständig överraskning, sedan vi träffat detta bindande avtal rörande jordbrukspriserna. Jag får säga att när det gäller energiskattens uppgift att möjliggöra lagring av brännolja står inte bensinskattens tryck på den enskilde jordbrukaren i rimlig proportion till det lagringsbehov av brännolja som han har för sitt eget bruk.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! I bankoutskottets senaste utlåtande om den ekonomiska politiken finns en ganska egendomlig passus. Det heter angående räntenivån att den inte bör göras högre »än vad som nödvändigt kräves för att stödja den avsedda åtstramningen». Nej, tacka för det! Det skulle bara fattas annat!

I övrigt har bankoutskottet, d. v. s. dess majoritet, i år dokumenterat sig på samma sätt som föregående år. Det är ett mycket snällt utskott. Bankoutskottet, liksom de kungl. makthavande som har yttrat sig förut här i dag, har funnit allting ganska gott. Lika litet som det finns någonting att erinra beträffande penningpolitiken, finns det något fel på finanspolitiken. Båda har varit ändamålsenliga ända till fullkomlighetens gräns. Visserligen har inte penningvärdet kunnat upprätthållas, men inflationstrycket har blivit lättare och bytesbalansen med utlandet har förbättrats så att något underskott inte behöver förväntas för innevarande år, tror man. Även förutsättningar för en stabilisering av prisnivån anses tydligen vara goda, detta senare dock med en viss reservation från finansministerns sida. Återstår att se vad denna reservation kommer att innebära.

Herr talman! Detta är ju rena rama önsketänkandet, upprepat år efter år. I själva verket har det stegrade importbehovet lett till att vi under de två sista åren haft allvarliga underskott i vår betalningsbalans. Dessa underskott har inte till fullo syntits i statistiken, därför att den s. k. förskjutningsposten i affärerna med utlandet lagt en slöja över det verkliga förloppet. De två senaste årens underskott i vår betalningsbalans gentemot utlandet har nödtorftigt dolts genom de varukrediter som de svenska importörerna lyckats erhålla hos sina utländska leverantörer. Samma verkan har de utländska förskotten på beställda svenska produkter medfört. Förra veckan upplystes här i riksdagen att ett enda företag, Statens skogsindustrier, på grund av förskottslikvider från avnämarna häftade i skuld till dessa med en summa på ej mindre än 54 miljoner kronor. Huvudparten av denna skuld är placerad hos utländska köpare. I själva verket torde denna utländska kreditgivning till vårt land under åren 1955 och 1956 ha uppgått till sammanlagt 800 miljoner kronor. Hur kommer det att gå med vår officiella s. k. betalningsbalans när dessa likvider skall fullgöras? Trots bankoutskottets optimistiska skildring av vårt ekonomiska läge har man rätt att ställa frågan, hur stor den dolda svenska valutaupplåningen skall behöva bli i år för att inte den officiella valutareserven skall visa en alltför påtaglig minskning.

I rättvisans namn måste erkännas att utskottsmajoriteten har experterna bakom sig. Enligt de reviderade nationalbudgetsberäkningarna skulle bytesbalansen i år gå jämnt ut. Var det någon som kom att tänka på vad Relling vid ett tillfälle muttrade?

Vi gick in i 1950-talet under gynnsamma förutsättningar. Det oaktat har 1950-talet blivit en inflationens period. Pristegringen i Sverige har varit större än i flera andra länder, produktionsökningen på senare tiden mindre och utvecklingen på kapitalmarknaden ogynnsammare. Orsaken måste i väsentlig mån ligga inom den ekonomiska politikens område med alltjämt högre skatter. Herr

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

Bengtson må säga vad han vill — det är dock till *resultatet* som man får se. Det är därför naturligt att vi inom folkpartiet efterlyser en omläggning, medan tid är.

Tre önskemål framträder i detta sammanhang såsom särskilt angelägna. Önskemålen är: Att utgiftspolitiken dämpas, så att icke nya kreditbehov uppstår, att kreditpolitiken befrias i möjligaste mån från detaljregleringar och att kapitalmarknaden återställs i funktionsdugligt skick.

När kompletteringspropositionen avlämnades, väckte vi från vårt håll en besparingsmotion, som gick ut på förslag om tillsättande av en kommission som skulle verkställa en översyn av de statliga utgifterna. Jag skall inte upprepa vad som står i den motionen men vill bara erinra om att driftbudgeten från tiden före kriget, d. v. s. från budgetåret 1938/39, har ökat från 1 350 miljoner kronor till 11 062 miljoner kronor år 1957. Dessa siffror kanske inte säger så mycket, men det finns andra siffror som är ännu mer betydande. Omedelbart före kriget var statsutgifternas andel av nationalinkomsten 12,2 procent mot i dag 23,2 procent, d. v. s. nästan en fördubbling under denna tid.

Jag noterar med tillfredsställelse, att den reservation, som fogats till statsutskottets utlåtande med anledning av vår motion om en besparingsaktion, har undertecknats inte bara av oss inom folkpartiet utan även av bondeförbundets och högerns representanter. Jag vet att det finns sympati för den även på socialdemokratiskt håll.

I diskussionen här har två konträrta motsatta uppfattningar framträtt om vad som sker i det som synes ske. På regeringssidan är man resignerad och tycks vara böjd att finna allting ganska gott. Man är visserligen bedrövad över att höjningen av konsumentprisindex under år 1956 uppgick till drygt 4 enheter och att index fortsatt att stiga i ungefär samma takt i år. Nu finns det dock många som håller före, att konsumentprisindex inte ger ett verkligt uttryck för vad som äger rum på prisfronten. Index är givetvis

riktigt beräknat utifrån sina förutsättningar, men det är friserat, exempelvis befriat från den alltmer betydande skatteposten, och långt ifrån tillämpligt på alla medborgargrupper. Frågan är, om inte indextalet för partipriserna ger en riktigare bild av prisutvecklingen. Härmed må förhålla sig hur som helst. Faktum kvarstår, och det är att kronan i vårt land i dag ej torde vara så mycket värd som 40 öre före kriget. Man har därför rätt att ställa sig frågan, varför rutschen utför i den internationella inflationens tecken skulle gå så mycket längre hos oss än i sådana länder som USA, Kanada och Schweiz. Kanske svaret ligger i att dessa senare följt en mera liberal ekonomisk politik och icke litat till högre skatter som den allt övervägande balanseringsfaktorn.

Man berövar nu spararna mer och mer av deras pengar, antingen dessa lagts ned i försäkringar, postsparbanksböcker, sparkasseräkningar eller direkt utlåning. Man berövar gamlingar, änkor och barn deras pensioner, i den mån ej dessa är försedda med indexklausuler. Undra sedan på att folk inte sparar tillräckligt, att konsumtionen är för stor och att kapital för nya välbefröjliga investeringar saknas!

Både i utskottsutlåtandet och reservationen talas mycket om sparstimulerande åtgärder, som antingen är i gång eller planeras. Och det är ju bra. Den mest sparstimulerande åtgärden är emellertid att få ett slut på inflationen, så att det stora flertalet medborgare vill börja spara och därmed lägga grunden till den rationaliserade och ökade produktion, som den tekniska utvecklingen gjort möjlig och som efter hand skall göra människorna även ekonomiskt mera fria. Man talar i utskottsutlåtandet om att det personliga sparandet på sistone har ökat, inte bara absolut utan också i förhållande till inkomststegringen. Därvid går man dock förbi det väsentliga — och här vill jag svara herr Eriksson på vad han yttrade om dessa saker. Det väsentliga är, att sparandet inte varit tillräckligt för att tillgodose de anspråk, som den nya tidens tekniska utveckling ställt.

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

Finge vi bara fart på sparandet enligt den nya tidens krav, skulle dessa nya skatter av alla de slag te sig obehövligen även för den mest sugne skatteentusiast.

Den svenska allmänheten tycks inte dela utskottsmajoritetens förhoppning om en stabilisering av prisnivån. Ett gott kriterium härpå har vi i vad som för närvarande sker på fondbörsen med en pressning uppåt av aktiekurserna, trots att vinstutsikterna inte alls är mer gynnsamma än tidigare utan snarare tvärtom. Den kapitalplacerande allmänheten flyr till realvärden. Alldeles speciellt har investmentpapperen, där riskfördelningen är fördelaktig, varit efterfrågade. Noteringen på dylika papper har stigit så starkt, att avkastningen närmar sig ned till en nivå av 3 procent, drygt en procent lägre än den för närvarande högsta inlåningsräntan i bankerna. Även för trä- och brukspapper är förrentningen med nuvarande kurser relativt låg, i genomsnitt 3,5 procent. Jag nämner dessa siffror, därför att det här är fråga om folk, som är vana att tyda tecknen i den ekonomiska atmosfären och genomskåda utvecklingsgången. De saknar förtroende för politikernas ekonomiska spådomar och vilja att effektivt vrida utvecklingen rätt.

Jag tror att det var herr Bengtson som var ironisk över att oppositionen hade krävt förnyelse och omläggning av både finans- och penningpolitiken. Skrattar bäst den som skrattar sist, herr Bengtson!

Herr Ewerlöf gav för en stund sedan uttryck för sin besvikelse över att förutsättningarna från i fjol slagit slint. I fjol räknade man med att statens driftbudget under innevarande budgetår skulle ge ett överskott, som var tillräckligt för att utöva en restriktiv effekt på konjunkturutvecklingen. I den för ett år sedan fastställda riksstaten angavs ett totalt överskott på närmare 500 miljoner kronor, inklusive s. k. steriliserade poster. Enligt statsverkspropositionen sistlidna januari månad hade detta överskott förbytts i ett underskott på omkring 225 miljoner kronor. När nu budgetåret närmar sig sitt slut, nödgas man konstatera,

att detta underskott ytterligare ökat med närmare 200 miljoner kronor.

För ett år sedan ansågs det att staten inte skulle behöva anlita kreditmarknaden under budgetåret 1956/57, men i statsverkspropositionen i år hade denna fromma förhoppning försvunnit med vinden, och samtidigt som finansministern anmälde underskottet i totalbudgeten, anmälde ett lånebehov på 700 miljoner kronor. Nu har, som sagt, underskottet i totalbudgeten ytterligare stegrats. Tages hänsyn till kapitalbudgetens finansiering, kommer statens nettoupplåning, såsom herr Hagberg i början av detta sammanträde nämnde, därmed att överstiga 1 miljard kronor detta budgetår. Så gick det alltså med den stolta deklarationen, att staten ej skulle gå ut på marknaden och låna pengar detta budgetår. Detta vore väl inte hela världen, om det verkligen funnes pengar att låna, men hittills har endast en bråkdel av lånebehovet kunnat placeras i form av långfristiga obligationer hos allmänheten. En del av medlen har affärsbankerna bidragit med, men det värsta är att inte mindre än 750 miljoner kronor upplånats hos riksbanken. Herr Ewerlöf har redan drastiskt skildrat dessa transaktioners accelererande effekt på sedelproduktionen — statens mest lönsamma produktion under 1950-talet. Den offentliga hushållningen har sålunda fått en expansiv effekt, som illa svarar mot regeringens förkunnade avsikt att bryta inflationstendenserna och stabilisera det ekonomiska läget i landet. Varje lån hos riksbanken utan motsvarande täckning har en direkt inflatorisk effekt.

För budgetåret 1957/58 förutses en viss lättnad i situationen. Jag skall inte gå närmare in på detta därför att vi nu har glidit in i en cirkel, där beräkningarna inte håller streck. Det är tydligen fråga om en sorts cirkelns kvadraturproblem, och det är som bekant olösligt. En sak bör vi emellertid hålla i sikte. Vi vet att statens skatteinkomster till större delen inflyter under senare delen av budgetåret, nästa budgetår alltså under första hälften av år 1958. Upplåningen i höst kommer därför att uppgå till betydande

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

belopp, uppskattningsvis 1,5 à 2 miljarder. Varifrån skall dessa pengar tas? Till större delen är denna upplåning av tillfällig art — det vill jag understryka — och sålunda naturlig — men det vore önskvärt att affärsbankerna kunde ställa dessa tillfälliga medel till förfogande. Bortsett från att räntan på skattkammarväxlarna är oskäligt låg, torde emellertid inte denna utlåning vara möjlig för bankerna. De saknar medel till detta; sparverksamheten är för ringa.

Så förhåller det sig alltså med det stora sparandet, herr Eriksson! Kanske kan det vara av intresse att nämna, att affärsbankerna redan nu innehar statspapper till ett belopp överstigande 3 miljarder kronor. Detta innebär att bankerna, vars uppgift skulle vara att betjäna produktionslivet och bidra till dess förkovran, har närmare en fjärdedel av sin inlåning placerad i statspapper av olika slag. Det innebär också att bankerna svarar för inemot en femtedel av statens skuld. Med hänsyn till resultatet av de senaste låneoperationerna torde tyvärr en framgångsrik långfristig upplåning på marknaden knappast vara möjlig utan en uppjustering av räntan, detta vare sig vi vill det eller inte.

När kriget tog slut väcktes många vackra tankar om hur den svenska folkhushållningen skulle skötas. Det utlovades en balanserad ekonomi med rörliga växelkurser. Vi skulle vara så duktiga, och vi skulle visst inte följa med i andra mera efterblivna länders inflationistiska lättfärdigheter. Spararna trodde på de högtidliga utfästelserna och placerade sina ofta surt förvärvade pengar i 1945 års båda 3-procentiga statslån, ofta av patriotiska skäl. Sällan har väl några medborgare blivit mera grundligt lurade! Nu sitter de med sina obligationsinnehav, som till stor del har förlorat sitt värde, och får betala högre skatter på den blygsamma avkastningen. Nu resonerar de som så, att det är bättre att skaffa sig en onödigt bil, en TV-apparat eller vad det nu kan vara än att bli berövad sina ägodelar i inflationens träsk. Det förtjänas många grova pengar i detta land för närvarande — aldrig har vi haft

så gynnsamma konjunkturer — och nog finnes det utrymme för en vidgad sparverksamhet, som skulle kunna förse staten med medel för dess mångskiftande uppgifter, men det finns ett hinder här för, närmast av psykologisk natur, på grund av de erfarenheter som gjorts under efterkrigsåren.

Vi har långt kvar till den fria kapitalmarknaden som vårt näringsliv så väl behöver. Vi har långt kvar till dollar-konvertibiliteten och över huvud taget fria valutaförhållanden, som skulle ge våra industrier möjlighet att utnyttja den internationella marknaden. Och härmed har jag nått fram till den kanske viktigaste aspekten, sett på lång sikt, på vår ekonomiska politik, en aspekt som förr eller senare, helst förr, måste framtvinga en nyorientering. Vår politik är alltför mycket inriktad på en nationalistisk hushållning. Vi är fångna i den föreställningen, att även ett litet land med stor utrikeshandel kan avskärma sig från främmande inflytanden. Visst kan vi skapa vår egen konjunktur och ställa våra egna mål. Visst kan vi hålla en lägre ränta än andra länder, visst kan vi avskärma oss från yttervärlden även i andra avseenden. Frågan är bara hur länge det går för sig. En dylik hushållning börjar nämligen redan nu bli otidsenlig, och vidhålls den för länge, kommer följderna att om några år avteckna sig i levnadsstandarden. Det är inte så mycket oss det gäller som våra efterkommande.

Jag blir, herr talman, för varje år alltmer övertygad om att vi inte får någon rätsida på vår ekonomi — det må lika mycket gälla statens ekonomi som hela samhällets — förrän en allmän samling kring dessa väsentliga ting kommer till stånd. Måhända kräver detta önskemålsförverkligande en samlingsregering — vad vet jag? Eftersom jag ser att hans excellens herr statsministern är närvarande, så låter jag frågan närmast gå till honom.

Herr BOO (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ohlson förklarade i sitt anförande att han funnit ett an-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

märkningsvärt uttalande i bankoutskottets utlåtande nr 22, och pekade därvid på att utskottet anfört, att räntenivån inte borde vara högre än som var nödvändigt. Jag är tacksam för att herr Ohlon har givit mig detta ytterligare tillfälle att belysa meningsskiljaktigheterna i detta avseende mellan bankoutskottets majoritet och reservanterna.

Den av herr Ohlon citerade satsen ingår i ett allmänt uttalande som lyder på följande sätt: »Beträffande utformningen av den framtida penningpolitiken är utskottet icke berett att göra annat uttalande än att det ekonomiska läget, såsom det för närvarande kan överblickas, nödvändiggör en fortsatt stram penningpolitik. De medel som därvid bör komma till användning, får bero av det föreliggande lägets krav och möjligheter. Det är härvidlag ett angeläget önskemål att räntenivån inte blir högre än vad som nödvändigt kräves för att stödja den avsedda åtstramningen.»

Med detta uttalande vill alltså utskottet förordna räntepolitiken som ett medel vid sidan av andra. Det bör inte utnyttjas mer än som är nödvändigt för inflationsbekämpningen i ett brett register.

Vad säger då reservanterna i detta avseende? De förklarar att »en naturlig stramhet på kapitalmarknaden förutsätter att räntenivån i tillspetsade lägen är så hög att en framtida nedgång i allmänhet anses vara mera sannolik än en höjning. Den fortgående inflationen och det tilltagande medvetandet om risken för dess fortsättning skapar en sådan inställning hos spararna att endast sådana räntesatser blir möjliga i längden, som väntas — utöver kompensations för penningvärdets fall — ge en rimlig ersättning till spararna. Detta faktum torde göra att man — särskilt tills balans är återställd — torde få räkna med högre räntesatser än de som förekommit under det senaste årtiondet.»

Det uttalandet innebär väl ändå, herr Ohlon, något annat än de teorier som herr Ohlons partiledare tidigare utvecklat. Herr Ohlons citat om »otidsenlig-

het» kan med större skäl tillämpas på detta fall. Det är reservanternas uttalande i denna fråga som innebär en anmärkningsvärd glidning i resonemang. Utskottsmajoriteten har konstaterat, att vi bör fortsätta att bedriva en stram ekonomisk politik efter de linjer som har följts under de närmast föregående åren. Jag vill påpeka att vi tidigare har haft en betydligt högre konjunktur än vi har i dag, utan att oppositionen har avgivit några liknande deklamationer.

Herr ERIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ohlon tog mig i upptuktelse för att jag här skulle ha uttryckt tillfredsställelse över sparandet och sparvanorna i landet. Nu uttryckte jag mig emellertid inte på det sättet. Jag sade att det inte finns någon anledning att misskreditera sparandet och sparviljan här i landet. Jag stöder min uppfattning på konjunkturinstitutets beräkningar av sparviljan. Av det materialet framgår med all önskvärd tydlighet att sparandet i landet inte har försvagats under de senaste årtiondena. Landsorganisationen har också med hänvisning till det materialet ansett sig kunna konstatera i ett yttrande, att sparviljan i Sverige är en helt annan än man i allmänhet gör gällande i den ekonomiska debatten och att man alltför ofta förbiser att det personliga sparandet här befinner sig på en internationellt sett mycket hög nivå.

Sedan, herr talman, har vi ju alla konstaterat att det är önskvärt med ett ännu större sparande på grund av den alltmer ökande investeringsviljan. Jag tror emellertid inte, herr Ohlon, att den borgerliga oppositionen bidrar till att öka sparviljan genom att vid varje tillfälle misskreditera sparandet och tala om, vilka oerhörda risker spararna löper och så vidare. Om oppositionen verkligen vill medverka till en bättre tingens ordning, så borde den samsas med oss om att sparandet bör tillerkännas sin betydelsefulla roll i utvecklingen och att man på olika sätt försöker att stärka det.

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

Herr **OHLON** (fp) kort gemmäle:

Herr talman! Jag förstår inte varifrån herr Eriksson fått infallet, att vi skulle diskreditera det sparande som förekommer i landet. Tvärtom har vi väl på allt sätt framhållit att vi anser det vara ett berömvärt handlande att spara.

Nu menar herr Eriksson att sparandet, i jämförelse med vad som sker i andra länder, är stort här hemma. Det är möjligt. Jag vill bara tillägga det, att så länge staten måste anlita riksbanken och sedelpressarna för att finansiera sin verksamhet, så länge är sparandet otillräckligt.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Herr talman! Det anförande som herr Ohlon nyss höll från kammarens talarstol var så fyllt av missuppfattningar, blandade med feltolkade fakta, att jag från början hade tänkt mig att ägna det en mer ingående analys. Men herr Ohlon avväpnade mig fullständigt med de sista orden av sitt anförande. Han tyckte mena, att den riktiga uppfostringsmetoden mot oppositionen vore att ta in den i regeringen, ty under sådana omständigheter kunde man tänka sig att vi skulle kunna nå fram till enighet beträffande vår ekonomiska politik. Det skulle med andra ord betyda, att för att få slut på den löftespolitik som framför allt det parti, som herr Ohlon representerar, har givit många prov på — en politik som kanske ibland kan innebära en påfrestning på landets ekonomi — så skulle man inte ha någon annan metod än att försöka fånga in herr Ohlon och hans partivänner i regeringsunderlaget.

Detta är ju ett gott betyg åt den fosterande inverkan som det har att sitta i regering, och jag noterar det med tillfredsställelse. Men vårt ekonomiska läge är ju inte sådant, herr Ohlon, att vi inte skulle ha råd att föra en fri ekonomisk debatt här i landet. Vår ekonomiska situation är så pass bra, att vi gott har råd med en opposition, även om den

ibland, genom att vädja till vad som anses vara populärt, kan riskera att fresta statsmakterna att föra en lättsinnigare ekonomisk politik än som strängt taget skulle vara motiverat. Men jag tror som sagt att det är en fördel, att vi i vårt politiska liv har en fri ekonomisk debatt med en ansvarig regeringsledning — och jag skulle helst se även en ansvarig oppositionsledning — där åsikterna får bryta sig mot varandra, en debatt där vi gemensamt skulle kunna försöka nå fram till lösningar av de problem, som för närvarande varje statschef och varje ansvarigt parti i alla demokratiska länder brottas med.

Jag tror inte alls att det är dumt att ha ett system, där kritiken slår mot regeringen. Problemen är verkligen i alla länder så svårlösta under denna efterkrigstid, under den fulla sysselsättningens och den permanenta högkonjunktursperiod, att vi behöver ha en fri och öppen diskussion kring dessa ting. Och jag tror att det bleve besvärligt att föra en sådan diskussion, om oppositionen också flyttades in i kanslihuset. Alltså föreställer jag mig, att vi med andra ord inte bara har råd till utan har nytta av en opposition, även om den som sagt enligt vår mening ibland går till överdrifter — men också de har kanske sin funktion att fylla.

Jag nödgas alltså konstatera, att jag i varje fall inte för närvarande har någon anledning att fundera på herr Ohlons invit. Men den är ju lika välkommen för det!

Om jag sedan får uppehålla mig vid de särskilda problem, som herr Ohlon talade om, så gav han faktiskt intrycket, att det skulle vara ett alldeles speciellt förhållande som i vårt land drev fram en väldig prisstegring. Han skildrade detta speciella förhållande så, att vi här i landet skulle ha försökt använda ett högt skattetryck som broms på överkonjunkturen. Herr Ohlon! I Förenta staterna och även i England har man en borgerlig regim. Om herr Ohlon undersöker t. ex. hur prisstegringarna under den senaste tiden varit i Storbritannien och USA och jämför med pris-
t

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

vecklingen i Sverige, så är det inte säkert att han finner, att den svenska prisutvecklingen framstår såsom hårdare gentemot spararna än prisutvecklingen i dessa två högerstyrda länder. Enligt OEEC-rapporten för tiden december 1955—december 1956 har vi i Sverige dessvärre haft en prisstegring på 3,7 procent. En mycket stor del av denna stegring är vi gemensamt ansvariga för här i riksdagen, då höjningen av spritpriserna ingår med väsentligt över en procent i dessa 3,7 procent. För England var prisstegringen 3,6 procent, alltså nästan exakt lika stor som vår, i ett läge där en del av vår prisstegring kan förklaras på det sätt som jag nyss nämnde. Förenata staterna har haft en prisstegring med 2,9 procent, således i realiteten även en större stegring än den svenska. I Holland, som vi nyss sett att högerens ledande organ framhållit såsom ett mönsterland och som har många förträffliga saker — det har vi nyligen kunnat konstatera — har prisstegringarna under det sista året rört sig om 4,8 procent. Norge och Danmark har ju sina speciella svårigheter och ligger med högre prisstegringar. I den mörka bild som föranledde herr Ohlon att rycka upp sig ända därhän, att han ville gripa riksdret, ingår således också att han har många länder att bilda räddningskårer för, om han nu skall uppträda såsom räddare.

Herr Ohlon talar också om att nationalprodukten stiger så oerhört långsamt i vårt land. Det är ju inte sant. Jag skulle här kunna hänvisa till att Sverige och Förenata staterna under åren 1955 och 1956 har exakt samma produktionsstegring inom industrien, nämligen 3 procent. Om alltså den svenska politiken har inneburit ett tryck på den svenska industriens produktionsförmåga, vad skall man då säga om att det rika Förenata staterna icke uppnår en högre stegring än det ändå betydligt fattigare Sverige. Nåväl, alla internationella jämförelser är besvärliga, eftersom det naturligtvis bakom dessa sifferserier döljer sig många faktorer. Jag anser det emellertid ändå värt att notera, att vår si-

tuation inte gärna kan vara sämre än situationen i de länder som jag här har nämnt.

Herr Ohlon invecklade sig i en diskussion om sparandet med herr Eriksson i Uppsala. Det är väl alldeles klart att alla ledamöter i denna kammare, och alla förnuftiga människor i övrigt, är ledsna över att sparandet icke är tillräckligt stort för att tillgodose alla de behov, som vi vill att sparandet skall räcka till för. Men varför skall man ge allmänheten den föreställningen, att det icke sparas i detta land? Och varför skall man skrämma spararna på det sätt, som herr Ohlon nyss gjorde?

I Svenska handelsbankens månadsöversikt förekommer en artikel, som jag tror att herr Ohlon skulle ha stor nytta av att läsa, i varje fall om han tänker ta ansvaret för vårt lands ekonomi. Det står där bland annat: »Med tanke på att sparandet under efterkrigstiden varit betydligt större än före kriget, är denna kapitalbrist ganska anmärkningsvärd. Bruttosparkvoten, d. v. s. relationen mellan bruttosparandet och bruttonationalprodukten, var mot slutet av 1930-talet omkring 25 %, men under senare år har den legat vid omkring 30 %. Eftersom bruttonationalproduktens volym samtidigt stigit med ungefär 60 %, innebär detta att vi numera i fasta priser räknat sparar ungefär dubbelt så mycket som före kriget. Under 30-talet var det emellertid ingen som talade om kapitalbrist. Tvärtom var det under långa perioder ett problem för kreditinstituten, hur de skulle finna placering för allt kapital som kom fram, och konkurrensen om utlåningsmöjligheterna var hård.»

Vad som har hänt sedan den tid, då vi hade gott om pengar i våra banker, är inte att folk sparar mindre — de sparar dubbelt så mycket som de gjorde i slutet på 30-talet — utan vad som har hänt är att våra ambitioner, våra planer och vår vilja att handla, både inom näringsliv och inom samhälle, blivit så mycket större. Vi har ett mycket större behov av kapital än vi har haft tidigare; för industriens rationalisering, för bostadsbyggnad, för vägarna och allt det andra.

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

Det är den omständigheten, som erbjuder de ekonomiska svårigheterna.

Om, herr Ohlon, vi vore villiga att driva en stagnationens ekonomi, skulle det vara mycket lätt att få räknestycket att gå ihop. Men det är vårt — jag menar nu inte bara regeringens och statsmakternas utan hela det svenska folkets — intensiva engagemang för ett kapitalkrävande framtidsbygge, som skapar besvärsligheterna, och icke en bristande sparsvilja. Det är klart — och kanske herr Ohlon också vill hjälpa till med att säga det — att det svenska folket nog sparar hyggligt och tål en jämförelse med vilket annat land som helst, men att vårt folks ambitioner att bygga ut vårt samhälle är ännu större. Vill ni ha en snabbare takt på bostadsbyggande, vägbyggande och fabriksbyggande, då får vi hjälpas åt att ta en ännu större del av vad vi producerar till det framtida byggandet och då får vi hjälpas åt att ytterligare höja sparkvoten. En sådan metod ligger helt i linje med vad jag tror att både herr Ohlon och jag anser vara önskvärdt.

Herr Ewerlöf började sitt anförande med att säga att han var en fridens man, och samtidigt deklarerade han sin glädje över att se mig företräda regeringen i dagens debatt. Det betyder väl att han förutsätter, att även jag är en fridens man — och en sådan karakteristik har jag ingenting att invända mot. I själva verket kan det hända att vi har kommit varandra litet närmare än vid tidigare ekonomiska debatter. Han tog detta som uttryck för att vi gemensamt kämpar för ett stabilt penningvärde. Vi har nog alltid försökt efter måttet av våra krafter att göra detta, men det är klart att vi numera kanske har större förutsättningar att nå ett resultat än när utifrån kommande besvärsligheter ständigt störde våra ritningar och det därför mera lönar sig att försöka föra en politik, som leder fram till ett stabilt penningvärde. Jag noterar emellertid, att vi också denna gång är mera överens om bedömningen av konjunkturläget än tidigare. I varje fall, har jag inte märkt någon opposition från

högerens sida och inte heller från folkpartiets mot den skildring av vår ekonomiska situation, som finansministern har gjort i den proposition vi nu behandlar.

Det kan hända att man skulle kunna pressa enigheten ett litet stycke till. Jag tyckte det skyttade hos herr Ewerlöf en större benägenhet än tidigare att erkänna, att budgetens överbalansering eller underbalansering har ett bestämt inflytande på den ekonomiska utvecklingen och på den ekonomiska temperaturen i landet. På annat sätt kunde jag inte förstå, varför han var så oroad av att det innevarande årets väntade budgetöverskott försvinner och att man i stället får ett upplåningsbehov av — såsom han skildrade det — omkring 300 miljoner kronor. Det är klart att om vi kunde komma fram till ett gemensamt betraktelsesätt på denna punkt och slippa allt det tal, varav valrörelsen 1956 flödade, om att försöken att via budgeten styra vår ekonomi bara var ett utslag av socialdemokraternas skattelänkande och att vi liksom fann en lust i att tvinga allmänheten att spara genom att försöka få en väsentlig del av kapitalbudgeten täckt med skatter, om vi alltså kunde slippa talet om att varje form av en sådan skattefinansiering är ett tvångssparande, riktat mot den enskilde — ja, då har vi sannoligen kommit långt ifrån septemberdagarna 1956.

Jag medger att när jag lyssnat så långt på herr Ewerlöfs anförande, var jag rätt spänd på hur fortsättningen skulle komma att bli. Ty om herr Ewerlöf hade kommit fram till detta betraktelsesätt, borde han ju också ha sagt att det var illa att regeringen icke fick ta ut ytterligare 300 miljoner kronor i fjol. Och då skulle han ju också ha kommit till det resultatet, att högerens och folkpartiets försök att minska budgetöverskottet — som visat sig inte finnas — var en fullständigt misslyckad politik. Om man tror att vi i budgetpolitiken har ett instrument för konjunkturernas styrande, hur skulle det då te sig för den, som tror det, med det ytterligare penningöverflöd

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

på en miljard kronor, som vi hade fått, om vi hade följt högerens och folkpartiets råd i fjol?

Det var alltså en dramatisk spänning jag upplevde i regeringsbänken, när herr Ewerlöf kommit så långt. Tyvärr är han inte så framstående dramatiker som jag hade väntat mig, ty han gjorde inte den konklusion jag väntade på, utan han sade i stället, att budgetöverskottet i fjol var så stort, att det lockade regering och riksdag till lättsinnigheter. De hade nämligen så gott om pengar, att de gjorde av med en massa pengar liksom i onödan och utan att riktigt tänka sig för. Resultatet blev också att det budgetöverskott, som var tänkt såsom en balanserande faktor, i själva verket blev en inflationsdrivande faktor genom riksdagens och regeringens lättsinne.

Men, herr Ewerlöf, det går inte till på det sättet i den svenska riksdagen att man säger, att just nu har vi så gott om pengar att vi inte vet var vi skall stoppa dem, och frågar om det inte är någon som kan komma med ett bra uppslag till utgifter. Det går inte till på det sättet, utan den svenska riksdagen och den svenska regeringen får konstant pressa ned utgifterna.

Hur har de väldiga utgiftsstegringar, herr Ewerlöf, som kan sägas ha slagit sönder budgeten, uppkommit?

165 miljoner är lån till bostadsbyggandet. Det är inga nya regler för krediterna som riksdag och regering har hittat på, utan det är en gammal historia som man förr eller senare måst täcka. Lönestegringarna har tagit 150 miljoner, men lönestegringarna har icke påverkats av budgetöverskottet. Indextillägget på folkpensionerna har tagit 50 miljoner — men inte var det budgetöverskottet som gjorde det. Statens järnvägar fick ett underskott på 50 miljoner — det är ingen följd av något riksdagsbeslut, det är inget lättsinne framkallat av en befintlig, riklig mängd pengar. Och slutligen har de rörliga krediterna ökat med 100 miljoner.

Så finns det en enda punkt, som skulle kunna tagas till intäkt för herr Ewerlöfs resonemang. Jag skall själv redovi-

sa den, ty annars kommer herr Ewerlöf att göra det. Det är en post på 80 miljoner kronor, nämligen den ökade krediten till jordbrukare på 50 miljoner och till smärre hantverkare på 30 miljoner. Därtill inskränker sig hela den summa, som varit påverkad av riksdagens beslut — 80 miljoner i en utgiftsstegring på sammanlagt omkring 700 miljoner. Därmed faller ju herr Ewerlöfs teori om att det stora budgetöverskottet icke allena motverkar en balanserad ekonomi utan i själva verket — enligt herr Ewerlöf — skulle vara en drivande faktor på grund av att riksdagen och regeringen är till den grad lättsinniga att om de har en krona, så kan de inte låta bli att ge ut den. Det förhåller sig inte så.

Herr Ewerlöf fann finansministern alldeles för passiv när det gäller utgiftsstegringarna. Ta ett resonemang med departementscheferna, herr Ewerlöf, och fråga dem om de tycker att finansministern är för passiv! Jag tror inte att det går att leta upp en departementschef som har en sådan inställning. Tvärtom finner sig varje departementschef vara utsatt för en hårdhänt press. Och om herr Ewerlöf tror att de ting, som departementscheferna för fram men får finna sig i att de blir avvisade, inte är reella och värdefulla ting, kan ju herr Ewerlöf se på motionsfloran här i riksdagen, icke minst från oppositionen, där många av de avvisade önskemålen tas upp som stora politiska slagträ'n mot regeringen.

Men visst är utgiftsstegringen stor, trots den starka sparsamhet man försöker driva. Herr Ohlon visade upp vissa siffror. Jag har inte just dem tillgängliga, men jag har andra som går i samma riktning. Från 1948/49 till 1955/56 steg den svenska statens utgifter med 5 miljarder. Det är kolossalt mycket, men det är groteskt när en av talarna i dag — icke herr Ohlon, icke herr Ewerlöf — försökte göra gällande att administrationsökningen skulle ha något större ansvar för denna väldiga utgiftsexpansion. Ökningen av löner och dylikt till vår förvaltning och vårt rättsväsende rör sig om 300 miljoner. Slutsumman var 5 mil-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

jarder, varav alltså 300 miljoner under denna tid har gått till ökningen av administrationens och rättsväsendets kostnader. Det är riktigt, som den nämnde talaren sade, att denna ökning uppgår till ungefär 80 procent. Den är ungefär lika stor som ökningen av socialutgifterna, som rör sig om cirka 86 procent. Men av den 79 procentiga ökning, som dessa 300 miljoner innebär, ligger ju långt över 50 procent på löneökningar — såvitt man förstår oundvikliga löneökningar. Huvudparten av det, som man nu säger är någonting som man skulle kunna spara på, är icke en ansvällning av administrationen, utan är i själva verket en följd av de lönejusteringar, som vi i denna riksdag i största endräkt har varit med om att besluta. Medan utgifterna för administrationen har stigit med 79 procent, har exempelvis ett kontorsbiträdes lön stigit med 65 procent. Det säger kanske åtskilligt om dessa relationer.

Nej, de stora utgiftsökningarna kommer icke på administrationen, utan de kommer på försvaret, nämligen 1,4 miljarder. Vill herr Ewerlöf och herr Ohlön hjälpa till att spara här, så är herrarna välkomna! Utgifterna för de sociala ändamålen har stigit med ungefär samma belopp. Det råder inga delade meningar heller på denna punkt. Kostnaderna för undervisningen har stigit med 600 miljoner, och kommunikationsväsendet har fått ungefär en halv miljard. Av de 5 miljarder, som här har varit föremål för diskussion, ligger nära 4, eller närmare bestämt 3 892 miljoner, på de nu nämnda områdena. När man därför talar om att grunden för inflationsutvecklingen är de starkt svällande statsutgifterna, kan det visst ligga någonting i det, och det är bara bra, om vi kan hjälpas åt att hålla dem nere. Men man skall inte ge allmänheten den föreställningen, att det finns väldiga utgifter, som stiger hejdlöst, enbart därför att skattebetalarna avstår för mycket av sina inkomster till staten. De utgifter som beslutas här i riksdagen gäller ting, om vilka vi i stort sett är överens, och det är ju en garanti

för att medlen används på ett något så när vettigt sätt.

Emellertid verkar det, som jag sade inledningsvis, som om högern denna gång skulle ha ett visst intresse för tvångssparandet i den formen att högern åtminstone i princip accepterar att en betydande del av kapitalförsörjningen skall klaras med skattemedel. Högern har satt som mål för sin ekonomiska politik under denna riksdag att nå samma grad av balans mellan utgifter och inkomster, som bondeförbundet och socialdemokraterna i regeringsställning eftersträvat. Jag medger villigt — och det är självklart att herr Ewerlöf kommer med den repliken — att det är en balansering på en något lägre nivå. Men i princip är det tydligen samma system som högern accepterar. Och man har denna gång lyckats något så när. I fjol hade jag mycket att säga om högerens besparingsaktion, som jag uppriktigt sagt tyckte var en bluff. Jag kunde helt ansluta mig till den kritik, som folkpartiledaren herr Ohlin i andra kammaren vid flera tillfällen anförde mot högern. I år måste jag medge att högern har släppt de innehållslösa besparingslinjer, efter vilka den arbetade i fjol. I år är det otvivelaktigt ett reellt försök att närma sig samma budgetbalanseringsprincip som har präglat regeringens budget.

Herr Ewerlöf skall ju inte lastas för vad högerledaren herr Cassel i andra kammaren sade vid denna riksdags början, men jag kan ändå inte neka mig nöjet att återge vad han sade. Han konstaterade att regeringen hade lagt fram en mycket svag budget. Denna svaga budget är nu idealet för högern i dess strävanden. Samma balansering betraktas nu såsom något mycket fint, om högern skulle kunna uppnå den. Vi skall medge, att högern har gjort det. Men hur har det gått till?

Högern har uppnått samma balansering på en lägre nivå genom att först och främst ta till besparingar som — jag vidhåller det, herr Ewerlöf — i första hand drabbar barnfamiljerna. Det gäller barnbidragen, skolmåltiderna och

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

mycket annat. Vidare når högern balansering genom en försäljning av LKAB:s aktier för ett belopp av 165 miljoner kronor. Det är klart att man på det sättet kan nå en bokföringsmässig jämvikt, men den är ju inte mycket värd samhällsekonomiskt, herr Ewerlöf, om man inte skulle kunna garantera, att var och en som köper en sådan aktie nysparar beloppet. Det tror jag att herr Ewerlöf skulle få mycket svårt att leda i bevis. Någon reell besparing kan ju omöjligt ligga bakom de 165 miljonerna.

Slutligen nås balansen genom att man inte medräknar de hundratals miljoner, som enligt regeringens mening skall steriliseras i riksbanken. Det kan man ha rätt att göra — jag opponerar inte mot högerns metodik — men ur samhällsekonomisk synpunkt måste det väl ändå vara ett faktum, att om dessa pengar ligger ute i marknaden, används en del till investeringsverksamhet, som kan vara aldrig så nyttig i och för sig men som driver den ekonomiska temperaturen uppåt.

Det är genom dessa tre metoder som högern uppnår målet att på en lägre nivå vinna samma grad av balans i sin budget som regeringen har uppnått. Vi tror inte på denna metodik, vi tror att alla tre metoderna saknar realpolitiskt innehåll. Det har ju också bekräftats, eftersom vi nu har kommit till riksdagens slut och det faktiskt inte finns någonting kvar av de tre besparingsaktionerna.

Folkpartiet är det betydligt svårare att få ett grepp på, och det är kanske därför inte så stor idé att man på samma sätt försöker pressa fram en sifferanalys av vad folkpartiet vill. Herr Ohlon ser särdeles belåten ut när jag ger detta beröm åt folkpartiet, och det förstår jag ju att han kan ha anledning till — om man är ute för att mörklägga, har man verkligen gjort det skickligt. Jag kan inte vara säker på att jag har hittat sanningen här, och jag behöver vägledning. Men är det inte så, att med herr Ohlons budgetförslag skall staten i öppna marknaden täcka ett lånebehov på låt oss säga 400 à 500 miljo-

ner utöver regeringens förslag? Herr Ohlon har tidigare i dag talat om hur farligt det är att låna 300 miljoner i år. Då måste det väl vara alldeles förskräckligt farligt att låna 500 miljoner extra nästa år? Eller är det andra pengar då? Är det inte lika bra att säga: folkpartiet har icke direkt i princip avvisat tanken att man skall täcka så mycket som möjligt av statens kapitalbehov med skattemedel, men vi tar inte steget fullt ut. Vi gör det inte av hänsyn till skattetrycket. Vi har fått göra en kompromiss. Inte heller regeringen orkar med att ta ut de skatter, som egentligen skulle tas ut om man vill få en fullständig täckning.

Därför kan jag mycket väl förstå om herr Ohlon säger: »Vi är lika goda kålsupare båda två, det är bara det att jag dricker litet djupare, jag tar ett ökat lånebehov på mellan 400 och 500 miljoner kronor.» Men nog är det väl klart att om man följer folkpartiets rekommendation måste det betyda en ökad intensitet i inflationstrycket.

Herr Ewerlöf erinrade om ett anförande som jag höll för några dagar sedan på järnvägsmannaförbundets kongress. Jag skall gärna precisera vad jag där sade, jag tror fortfarande att det kan vara värt att resonera om dessa saker. (Herr Ewerlöf: Det var diskussionen med herr Wallenberg jag nämnde.) Jaså, då var det någon annan som erinrade om järnvägsmannaförbundet. Jag har diskuterat både med herr Wallenberg och på järnvägsmannaförbundet, och jag har kanske blandat ihop vem av herrarna som anförde det ena och det andra. Någon har i alla fall här tagit upp mitt tal inför järnvägsmannaförbundet, och jag vill gärna precisera vad jag där har sagt. Jag sade följande: Valet 1956 var ett typiskt skatteval. Oppositionen gick ut och lovade väljarna: Rösta på oss så skall ni få se hur väldiga skattesänkningar det i själva verket finns utrymme för! Valet blev ju inget jordskred, men vi förlorade fyra mandat, och det parti som lovade de största skattesänkningarna tog också mycket riktigt hem inte bara de fyra

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

mandaten utan litet till. Men framgångar av det slaget, fortsatte jag, har sina risker. Antingen måste man fortsätta sin löftespolitik, man måste fortsätta och lova ännu större skattesänkningar. Då vinner man väl ytterligare röster och kanske så många att man kommer i regeringsställning och är tvungen att infria sina överbud eller också svika dem, vilket inte är så roligt. Eller också får man bryta sönder den plattform, på vilken man har gått till anfall, och göra en helomvändning. Vad jag tillät mig säga vid järnvägsmannaförbundets möte var att det förefaller, som om både högern och folkpartiet nu står vid detta vägskalet och inte riktigt vet hur de skall tolka framtiden. Det är roligt att få många nya mandat och det vore nog bra roligt att få ett val till under samma skattesänkingspsykos som 1956 års val, men det är farligt att få ett sådant val till, ty det kan hända att det leder fram till att man får överta regeringsansvaret. Då står man inför det val, som jag nyss talade om, och nog märks det på uppläggningsdebatten vid detta års riksdag att det är svårt att ta position.

Se på alla de konkreta ting, som vi om en stund skall besluta om. Se t. ex. på motorfordonsskatten. Det var inte länge sedan höger- och folkpartiledarna stod här nere på riksdagsplanen och mottogs med någon sorts hyllningar av massor av människor — det var visst flera stycken — därför att de lovade kamp mot motorfordonsskatten. Hur står det till i dag? Nu godtas omsättningskatten — visserligen av folkpartiet bara till hälften, men man skall väl inte begära för mycket på en gång! Herr Ewerlöf sade att det är en mödosam väg som man har att gå bit för bit. Högerens och även folkpartiets ekonomiska politik vid årets riksdag visar det. Mödosamt tar de upp bit för bit de ting som vi förut fått vara ensamma om att slåss för.

När elskatten lanserades verkade det som om högern och folkpartiet hade för avsikt att sätta i gång en folkstorm mot regeringen, nästan lika våldsam

som när 1947 års kafferansoneringskommission accepterar man stora delar av denna skatt. Man accepterar att med skattemedel finansiera utbyggandet av den framtida lagerberedskapen och att trygga atomenergiens fredliga utbyggnad. Det är ett stort framsteg, och vi noterar det med den största tillfredsställelse. Det är en tillnyktring i den ekonomiska debatten som, om den fortsätter, otvivelaktigt tillhör de ljusare inslagen i dagens politiska situation.

Låt mig till sist, herr talman, säga att det ekonomiska läget i vårt land förvisso inrymmer mycket av spänningar, men om man skildrar det såsom en förtvivlad situation är det något som vi ändå inte kan acceptera. Den redogörelse som finansministern lämnat för den ekonomiska situationen visar att vi har en hygglig produktionsstegring, att vi har fått relativt god stabilitet i vår ekonomi. Den mörka punkten ligger fortfarande på valutareservens område. Denna har så svårt att öka. Det är ett tecken på att vi fortfarande antingen investerar eller konsumerar mer än vi egentligen har råd till.

Men, ärade kammarledamöter, nog har vi alla en mycket stark tilltro till Sveriges ekonomiska styrka och det svenska samhällets resurser. Om vi inte hade det, skulle vi då ha vågat oss på vad vi gjorde i går, då vi gemensamt utan någon strid betygade vår beslutsamhet att satsa nya miljardbelopp på åldringarnas trygghet genom en väsentligen höjd folkpension? En riksdag som har modet att ikläda det svenska samhället sådana väldiga utgifter, den riksdagen kan icke dela oppositionens uppfattning om Sveriges ekonomiska läge.

Herr **OHLON** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsministerns förmåga som driven lundensisk dialektiker har inte heller i dag förnekat sig. Jag slutade mitt anförande med att uttala förhoppningen om en allmän samling kring de ekonomiska problemens lösning, och när jag nämnde ordet samlingsregering i detta sammanhang var det endast såsom en

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

hypotes — jag kan tillägga nu: såsom en nödlösning. Jag har ingen som helst strävan att komma in i någon regering. Yrket att vara regeringsledamot tycks bli allt mer riskabelt, och sådana risker vill jag inte ta vid min höga ålder.

Herr statsministern menade att detta vore ett sätt att fånga in oss i regeringen. Jag skulle vilja vända på satsen och säga, att det snarare var en tanke från vår sida att fånga in regeringen på våra mera förnuftiga tankebanor. Jag stöds i den tanken av den gynnsamma utveckling, som regeringen har undergått under de senaste åren, då den på väsentliga punkter har accepterat det program för den ekonomiska politiken som vi lanserade för snart tio år sedan. Det är ett faktum, som statsministern också framhöll i sitt anförande, att regeringen mer och mer har närmat sig oppositionen och en, som jag anser, realistisk politik.

Statsministern var också inne på frågan om vårt skatteläge, och han gjorde gällande att det inte skulle vara särskilt högt. Händelsevis har jag i en dossier här en uppställning från Financial Times nu på vårsidan om hur mycket lön som blir kvar efter skatt i olika länder. Jag skall inte trötta kammarens ledamöter med att dra en massa siffror och skall endast ta dem som har en inkomst på 1 000 pund. Alla siffror är räknade i pund, och 1 000 pund motsvarar drygt 14 000 kronor. Vad finner man då? Jo, man finner att en 14 500-kronorsinkomsttagare i England efter skatt har kvar 915 pund, i Kanada 965, i USA 971, i Västtyskland 842 och i Sverige 790 pund. På likadant sätt förhåller det sig i andra inkomstgrupper. Den svenske medborgaren får alltså mindre kvar efter skatt än medborgarna i dessa andra länder. Jag nämnde inte Frankrike i detta sammanhang, ty Frankrikes politik är intet för oss att efterlikna. Där får en inkomsttagare på 14 500 kronor kvar 981 pund efter skatt.

Herr statsministern var liksom förut herr Eriksson inne på temat att vi genom vårt uppförande skrämmer spararna. Nej, herr statsminister, så stort inflytande har vi nog inte på den svenska allmän-

heten. Det är penningförsämringen, som har skrämt spararna. Jag finner det vara ganska meningslöst att som statsministern gjorde, när han drog upp sin jämförelse över penningförsämringen i olika länder, endast nämna siffrorna för en kort period. Han borde i stället ha tagit siffrorna exempelvis för hela 1950-talet. Man finner då att Sverige liksom för övrigt de övriga nordiska länderna ligger betydligt sämre till än Förenta staterna, Kanada och Schweiz. Om statsministern hade haft ännu mera självbevaringsdrift skulle han naturligtvis ha nämnt Frankrike och Italien. I Frankrike är det bara fyra procent kvar av penningens värde och i Italien två procent, jämfört med förkrigstiden.

Hela statsministerns resonemang utgår ifrån en statisk inställning, under det att vi tror på de enskilda medborgarnas möjligheter i samhället att, om de får största möjliga frihet, skapa en sådan ekonomisk ordning att vi får maximum av produktion.

Jag har inte heller, herr statsminister, sagt att situationen är förtvivlad. Varifrån statsministern har fått det förstär jag inte.

Herr EWERLÖF (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är ganska många missuppfattningar statsministern gav uttryck åt i sitt anförande. Jag gör mig inga illusioner om att på sex minuter kunna komma till rätta med dem alla.

Det började med att han trodde, att jag hade hälsat honom som en fridens man. Det gjorde jag inte, utan jag hälsade honom som en representant för regeringen, som ville berika vår debatt. Ingen regeringsrepresentant deltog i vår debatt i går, till stor saknad vid diskussionen.

Det är svårt att veta var man skall börja, men en missuppfattning som gick igen på flera punkter var den, att jag skulle ha talat om upplåningsbehovet för nu löpande budgetår såsom motsvarande 300 miljoner. Jag konstaterade att upplåningsbehovet till den 1 juli i år kommer att bli minst 1 100 miljoner. De 300

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

miljonerna är det minimibelopp, som blir kvar i riksbanken utan annan täckning än den sedelpressarna presterar. Jag ville därmed ha fram vad som utgör den direkta inflationsfinansieringen av det nu löpande årets budget, och det är ju någonting helt annat än statens upplåningsbehov.

När det talas om statens sparande hör man ofta sägas att detta sparande dock måste vara någonting bra, ty då får de enskilda i alla fall ta hand om en större del av det som finns på kapitalmarknaden. Men då ser man bort ifrån det samband som består däri att vad staten drar in i form av skatter — t. ex. den extra bolagsskatten — ofta i motsvarande mån minskar det privata sparandet och därmed också minskar den egentliga kapitalmarknadens tillgångar. Det är därför man så ofta kommer fel när man resonerar å ena sidan om budgetsparandet och å andra sidan om det enskilda sparandet.

På den vägen ville nu statsministern inränga mig bland dem, som skulle ha gjort något slags medgivande om behovet av den totalbalansering, som man siktat mot, eller i varje fall den kraftiga överbalansering, som man tagit till uppgift att åstadkomma. Detta är högst egendomligt, då ett av huvudmotiven i mitt anförande var att söka framföra de skäl, som ger oss anledning att utdöma totalbalanseringsmetoden. I det sammanhanget försökte jag visa, hur utvecklingen under efterkrigsåren med deras överbalansering har lett till att statens utgifter undan för undan har ökats på ett sätt, som icke skulle skett om man icke hade haft en kraftig överbalansering i budgeten.

Statsministern framhöll med anledning av detta, att vad det löpande budgetåret beträffar hade budgetöverskottet inte föranlett att vissa utgifter kommit till stånd — beslutet hade inte tillkommit bara på grund av att pengarna fanns.

Ja, är det så säkert? Om pengarna inte funnits där, vad hade regeringen då gjort? Hade den t. ex. haft råd att bevilja de där 80 miljonerna till vissa krediter? Har man stora överskott i budgeten blir

man inte på samma sätt noggrann med utgifterna.

Vi har i vårt alternativ försökt visa att vi trots sänkta skatter både i fråga om driftbudget och kapitalbudget kan prestera en lösning, som ur samhällsekonomisk synpunkt är minst lika betryggande som regeringens — trots att vi måste finna oss i det läge som för närvarande råder på grund av den enligt vår mening felaktiga politik, som förts, ett läge där vi inte har någon kapitalmarknad att falla tillbaka på. Vad vi strävar efter är att återställa den fria kapitalmarknaden och därigenom öppna möjligheter för både det statliga lånebehovet och det privata att anmäla sig på denna marknad, så att man på det viset skall ha en garanti för att man håller sig inom ramen för tillgängliga medel och icke behöver använda en inflationsfinansiering i riksbanken — det är ju den som är den farliga faktorn i detta sammanhang. Intill dess man har kunnat successivt återställa den nu derangerade kapitalmarknaden, måste även vi räkna med behovet av ett visst överskott.

Jag fick några välvilliga kommentarer till vårt alternativ i år, som tydligen var någonting helt annat än det "bluffförsök" som vi kom med i fjol och med vilket vi lurade en hel del väljare i valet, allt enligt statsministern. Jag kan inte kännas vid att det skulle vara någon principskillnad i fråga om det alternativ vi presterade i fjol och det vi har presterat i år. Hade man velat följa våra förslag — man säger ju att det inte kunde komma i fråga — hade möjligheten funnits att infria det löfte om skattesänkning, som vi avgav i fjolårets valrörelse. Där står icke kvar något av bluff vare sig i fjol eller i år beträffande de alternativ, som vi har presterat.

Jag instämmer gärna i att vi kan ha tilltro till Sveriges styrka och vårt samhälles resurser. Men därav följer inte att vi ha tilltro till regeringens politik.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsministern menade, att den jämförelse, jag hade gjort

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

mellan stegringen av de sociala utgifterna och stegringen av förvaltningskostnaderna, var »grotesk», som herr statsministern uttryckte sig. Jag underströk att för en viss period har kostnaderna för den statliga förvaltningen ökat i ungefär samma takt som de sociala utgifterna. De senare har ökat med 86 procent och förvaltningskostnaderna med 80 procent.

Herr statsministern bestred visserligen inte riktigheten av dessa procenttal, men han förmodade, att anledningen till ökningen av förvaltningskostnaderna var ökningen av lönerna. Det är riktigt, men endast delvis. Den väsentliga förklaringen ligger naturligtvis i att administrationen i dess helhet har svällt och därmed antalet anställda har ökat. Det är därigenom, som vi har kommit upp i detta tal.

I övrigt ansåg statsministern, såvitt jag kunde förstå, att situationen, samhällsekonomiskt sett, var på det hela taget tillfredsställande, »ganska hygglig» — för att nu använda ett av statsministerns favorituttryck under senare tid. Meningarna därom är dock delade. Jag skall inte här närmare gå in på detaljer, men jag skulle vilja fästa herr statsministerns och även herr handelsministerns uppmärksamhet på situationen i fråga om vår valutareserv. Jag skall inte fälla något eget omdöme därvidlag utan endast för kammaren föredra vad finansministern själv skrivit i kompletteringspropositionen. Det heter där: »Valutareserven har visserligen inte direkt krympt ihop under de senaste åren, men dess relativa värde — beräknat på importens storlek — har sjunkit.»

Ärade kammarledamöter, kan man finna ett starkare kritiskt uttryck för resultatet av den förda ekonomiska politiken än detta område, som finansministern själv alltså står för!

Hans excellens herr statsministern
ERLANDER:

Herr talman! Jag kan inte riktigt fatta herr Hagbergs resonemang. Vi är överens om att förvaltningskostnaderna

har ökat med omkring 79 procent. Jag påpekade då att det var att ge allmänheten en felaktig bild, om man säger att dessa 79 procent motsvaras av en så väldig ansvällning av statsmaskineriet. I den nämnda procentsiffran ligger löneökningar, som i vissa fall går upp till mellan 50 och 60 procent. Huvudparten av ökningen ligger alltså på lönesidan. Jag har emellertid vant mig vid att betrakta herr Hagbergs uppgifter som korrekta och väl genomtänkta, och det är kanske något fel i mitt resonemang. Jag har i varje fall inte blivit övertygad om annat än att vad jag sade är riktigt. Då skulle ansvällningen av statsapparaten på sin höjd kunna svara för mellan 15 och 20 procent av den angivna ökningen. Jag skall emellertid gärna titta på detta ännu en gång. Av debatten i dag har jag dock inte funnit annat än att herr Hagberg högst väsentligt överdriver kostnaderna. För övrigt ingår, herr Hagberg, i denna ökning på 5 miljarder kronor hela ökningen av administrationsapparaten — hur den nu än har kommit till — med sammanlagt 300 miljoner kronor. Det är mycket pengar det också, men man skall nog inte ge allmänheten den föreställningen att här finns ett område, där det är möjligt att göra stora besparingar.

Herr Ewerlöf gjorde mig den tjänsten att han visserligen med läpparna polemiserade emot mig men i realiteten delade min uppfattning, att högern i dagens situation ansluter sig till samma balanseringsprinciper som de vilka präglar regeringens budget, visserligen som han framhöll på en lägre nivå, men även högern anser naturligt att en väsentlig del av statens kapitalkostnader skall bestridas av skattemedel.

Sedan säger herr Ewerlöf, att situationen i dag beror på att regeringen har skött sin finanspolitik så illa som den gjort. Det är inte den saken, som vi nu diskuterar, alltså vem som bär skulden för eller har förtjänsten av den nuvarande situationen. Jag bara nöjer mig med att konstatera, att även enligt herr Ewerlöfs sista inlägg är högern ense med regeringen om principerna för

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

budgetens balansering, och det är ju ändå ett mycket betydande framsteg.

Herr Ewerlöf talade om vad resultatet skulle ha blivit i fjol, när högern kom med sina besparingsaktioner. Ja, men varför har inte högern presenterat samma besparingsaktion nu i år, då ni såvitt jag förstår har ett mera realistiskt sätt att se på vår ekonomi än det som präglade högerpartiets uppträdande i fjol. Sedan ogillar jag naturligtvis de metoder, med vilka högern i sitt förslag kommit fram till balans. Men det är en sak för sig, som alltid kan diskuteras.

Herr Ohlon läste upp en tabell, som jag inte ett ögonblick bestrider är riktig. Jag har bara en fråga: Låge de indirekta skatterna med i tabellen eller utanför? Ligger de utanför, är tabellen helt värdelös. Sverige har ett lägre indirekt skattetryck än de flesta andra länder.

Men, herr talman, det viktigaste som jag skulle vilja säga till herr Ohlon är, att han fullständigt missuppfattat hela innebörden av vad jag har sagt här i dag — det må vara hänt; jag har kanske inte haft förmågan att uttrycka mig tydligt nog — men han missuppfattar också hela den politik som vi för närvarande för. I denna politik satsar vi så hårt på framtiden, att det är detta byggande för framtiden som vållar oss våra ekonomiska bekymmer. Vi har ett sparande, som hade varit fullkomligt tillräckligt, om vi hade nöjt oss med det läge, som vi hade t. ex. år 1956, ja, även om vi hade nöjt oss med den situation, som vi har i dag, skulle det inte ha varit några som helst bekymmer för vår ekonomi. Men vad som gör att vi får anstränga oss för att det inte skall bli en överkonjunktur är att vi vill bygga mer för framtiden än vad det mycket betydande sparande, som vi för närvarande kan glädja oss åt, räcker till för. Det är detta engagemang för framtiden både när det gäller bostadsbyggande — som sannolikt i dag i Sverige ligger på den högsta nivån i världen —, när det gäller industriens utbyggnad, vägbyggandet och ungdomens fostran, viljan, ambitionen att göra mer för framtiden än vad vi gjort för

bara en kort tid sedan, som vållar spänningen i vår ekonomi.

Tänk, om vi skulle vara överens om detta, herr Ohlon, och så gå ut och säga till folket, att alla de ting, som herr Ohlon och regeringen är överens om att vilja göra, kommer det svenska folket också att få, om det ytterligare anstränges sig bl. a. i form av sparande, så att resurserna räcker till för våra ambitioner.

Det är inte vi som har ett statiskt betraktelsesätt, utan hela vår politik syftar ju till ett engagemang av människorna i nuet för att bygga för framtiden.

Herr OHLON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill också bygga för framtiden, men man bör inte skryta så mycket över det. Kom ihåg psalmens ord »Vår egen kraft ej hjälpa kan». Politiken kan endast ge den gynnsamma bakgrunden för samhällsbyggandet. Mer torde den icke kunna ge.

Och, herr statsminister, se då till, att under detta samhällsbyggande penningvärdet bevaras och inflationen inte fortsätter. Koalitionens främsta ändamål var ju just att förhindra en fortsatt inflation.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Enligt den uppgjorda diskussionsordningen skall i samband med bevillningsutskottets föreliggande betänkanden även diskuteras statsutskottets utlåtande nr 129, som gäller förslaget om en avsättning av 275 miljoner kronor för framtida pensionsändamål. Det ämnet kan väl te sig litet perifert i förhållande till den nyss förda debatten, men det har inte desto mindre ett bestämt sammanhang, speciellt med det ärende som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 48.

Den avsättning med 275 miljoner kronor, som vi vänder oss emot i reservation 2 till statsutskottets utlåtande nr 129, skall enligt det framlagda förslaget ske på sådant sätt att man för detta ändamål disponerar de pengar som infly-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

ter genom den av 1955 års riksdag beslutade höjningen av bolagsskatten.

Redan i fjol tappade man bort syftet med den extra bolagsskatten. Den motiverades vid sitt införande med att man genom densamma ville minska efterfrågan genom att dämpa företagsamheten. Till yttermera visso skulle dessa pengar steriliseras i riksbanken, så att de inte skulle kunna främja konsumtionen. Det syftet tappades emellertid som sagt bort redan i fjol, då man liksom i år föreslog att dessa pengar skulle fonderas för framtida pensionsändamål, som det hette.

Om sterilisering av medel över huvud taget är en verklighet, kanske det angivna syftet kunde vinnas åtminstone på mycket kort sikt. Men faktum är ju att man måste fråga sig huruvida det som kallas för en sterilisering är en verklighet. Den fondering av medel, som man i den nutida ekonomiska politiken sysslar med, kan visserligen avspegla sig i bokföringen, men frågan är, om dessa fonderade medel över huvud taget existerar i sinnevärlden eller om deras enda effekt är att därmed undvikas en motsvarande höjning av sedeltaket.

Hur det än må förhålla sig därmed räcker det för mitt syfte att konstatera, att när man övergivit det syfte, varmed man i fjol motiverade införandet av denna bolagsskatt, har man därmed också övergivit motiveringen för skattens fortsatta bibehållande.

I den reservation, som bär också mitt namn och som är fogad till utskottets utlåtande, har jag och mina medreservanter satt oss emot att denna skatt, för den händelse den nu skall tas ut, skall fonderas för framtida pensionsändamål. Vi har gjort det inte bara därför att en dylik fondering strider mot det syfte som anfördes som motiv för skattens införande, utan också därför att de framtida pensionsändamål, som man nu talar om, ännu inte är fixerade. Det är icke sed i detta hus att avsätta pengar eller uttaxera medel utan att veta vad de skall användas till.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 2 vid statsutskottets utlåtande nr 129.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Under min tid i riksdagen har jag haft tillfälle att lyssna till och deltaga i rätt många ekonomiska debatter, men aldrig tidigare under dessa 11 år har jag upplevat en debatt, där oppositionen på den borgerliga sidan haft så svårt att hitta argument emot regeringens ekonomiska politik som i dag. Högermannen herr Hagberg har ju försökt sig på att tolka orsakerna till detta genom att säga att finansministern har genomgått en glädjande åsiktsförändring i fråga om sparat och räntepolitiken. Det ligger nog en hel del sanning i det påståendet. När regeringen för en del år sedan övergick till högräntepolitiken, accepterade den ju i väsentliga stycken det program för den ekonomiska politiken som under många år framförts från höger och folkpartiets sida. Men det är nog så att det inte bara är regeringen som har gjort eftergifter, utan också på den borgerliga kanten har man upptäckt, att den ekonomiska politik som regeringen har fört och för inte alls är så oförmanlig för de stora inkomsttagarna och företagen här i landet som man tidigare velat göra gällande. Det lyser således ifrån denna debatt ett allt hjärtligare samförstånd om den ekonomiska politiken mellan de borgerliga oppositionspartierna och regeringspartierna.

Man har från höger sida som vanligt försökt plädера för sparande, och ingen är väl motståndare till att folk sparar, men förutsättningen måste också skapas. Jag tror att det svenska folket i allmänhet är ett mycket sparsamt folk och att man inte alls kan beskylla den stora folkmajoriteten för någon slösaktighet, då de flesta ju inte har möjligheter att slösa med sina medel. Höger framträder ju här såsom den främsta förespråkaren för det offentliga sparat, d. v. s. att man skall minska statsutgifterna, och man har ju också från det hållet lagt fram ett slags alternativbudget. Jag skall inte gå närmare in på den; jag vill bara notera till kammarens protokoll, att av de 183 miljonerna i besparingar på driftbudgeten gäller inte mindre än 153 miljoner sådana anslag som har gått till

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

familjepolitiken och som framför allt har varit till fördel för mödrar, barn och ungdom, och de återstående 30 miljonerna av dessa s. k. besparingar hänför sig ju också uteslutande till olika sociala utgifter.

En fråga, som inte har spelat den roll i debatten som hade varit önskvärd, är frågan om hur man skall kunna stoppa prisstegringarna. Man har visserligen nämnt prisstegringarna och inflationsfaran här och där, men när man har tagit upp de konkreta frågorna om priser, har man som statsministern gjorde försökt bagatellisera den och sagt att de är i alla fall inte så hårda här i landet som i andra kapitalistiska länder. Men det är ändå så, att det är den fortgående prisstegringen och försämringen av penningvärdet som framför allt oroar de stora löntagargrupperna, och denna prisstegringspolitik för i sin tur till att allt större rikedom och makt koncentreras till ett fåtal. På ett par år, från början av 1955 till mars i år, steg konsumentpriserna med omkring 12 procent. Det är en ansenlig prisstegring, som har blivit särskilt kännbar i sådana yrken, där löntagarna inte har möjlighet att genom löneglidning och ackordsarbete kompensera sig för de höjda levnadskostnaderna.

Tar man ut en så väsentlig post ur budgeten som hyreskostnaderna, finner man att de har ökat med 15 procent sedan år 1954. Om vi går ett stycke längre tillbaka i tiden, blir stegringen ännu större. Bostad, bränsle och lyse har sedan 1949 stigit med inte mindre än 47 procent enligt socialstyrelsens konsumentprisindex, och då vi vet vilken stor post detta är för en vanlig löntagare, är den oro och det missnöje som råder inom breda lager helt förklarlig och berättigad. Jag tror inte heller att hyresgäster och egnahemsägare kan finna någon källa till glädje och tillfredsställelse i den nya bostadspolitik som riksdagen för någon vecka sedan genomförde. Den innebär som bekant en mycket kraftig hyreshöjning, omkring 300 kronor om året för en tvårumslägenhet, och detta är kännbart för många. Läger vi till detta

de nya skatter på elektrisk ström, brännolja och annat material till energi som vi nu går att besluta, så blir perspektivet ännu dystrare: det blir en ny kraftig ökning av levnadskostnaderna här i landet.

Därtill kommer att sysselsättningsmöjligheterna inom vissa yrken blir mindre. Man talar här om full sysselsättning, men hur är det i verkligheten inom vissa fack? Ännu i april månad i år gick 10 procent av byggnadsarbetarkåren och stämplade, och summan av utbetalda arbetslöshetsunderstöd var förra året 50 procent högre än 1955. Trots en skriande bostadsbrist och trots att det finns rikligt med byggnadsmaterial gick inte mindre än 1 640 000 arbetsdagar förlorade inom byggnadsindustrin förra året. Hur många lägenheter som hade kunnat byggas på dessa dagar kan kanske experterna med lätthet räkna ut.

Det är ytterligare en omständighet som jag vill peka på, när det gäller den ekonomiska politik som genomförts och genomförs. Det är ett faktum att produktionen i vårt land tenderar att stagnera. Att regeringen inräknar detta på sitt pluskonto förändrar ju inte det allvarliga i situationen. Under åren 1946—1950 var den genomsnittliga årliga produktionsökningen närmare 5 procent. Under perioden 1950—1955 var ökningarna nära 3 procent för att under år 1956 sjunka till knappt 2,5 procent. Det är framför allt mindre företagare och deras anställda som får sitta emellan för en sådan utveckling.

Nu tar regeringen sikte på att minska konsumtionen — det är ju hela motivationen för förslaget om energiskatt. Genom skatter och avgifter skall människorna tvingas att förbruka mindre för egen del, så att staten får så mycket mera. Detta gör man trots att investeringskvoten i vårt land är mycket stor, vilket ju också finansministern i sitt uttalande understryker. I detta sammanhang vill jag bara erinra om att under det sista förkrigsåret gick 76 procent av den samlade produktionen till konsumtion och 24 procent till investering-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

ar. Men år 1956 hade konsumtionens andel sjunkit till 57 procent och investeringarnas ökat till 43.

Det är denna utveckling regeringen nu med allehanda åtgärder vill påskynda. Det innebär en undfallenhet för de krav som storfinansens politiska partier så länge har framfört, liksom det innebar en undfallenhet för samma krafter när man genomförde den nya räntepolitiken i april månad 1955. Man sade ju att den högre räntan skulle vara ett medel mot inflation och prisstegringar. Men resultatet blev det motsatta. Priser-na drevs upp över praktiskt taget hela fältet, och i stället för att hejda inflationen medförde räntehöjningen en påspädning av inflationen och blev ett medel att flytta över miljardbelopp från små inkomsttagare till de kapitalstarka.

Det är, herr talman, bland annat dessa bedömningar av den ekonomiska politiken som har föranlett kommunisterna att redan vid riksdagens början föreslå en annan kurs. Vi har i nio punkter angett, hur vi menar att den ekonomiska politiken bör inriktas. Jag skall inte nu upptaga kammarens tid med att redogöra för dessa punkter — de är tillgängliga för envar som är intresserad av att ta del av vad vi på vår sida rekommenderar i fråga om den ekonomiska politiken.

Vi har, herr talman, yrkat avslag på förslaget om allmän energibesättning liksom även på förslaget om höjning av cigarrettskatten. Regeringen anför som motivering för dessa skatter att de är nödvändiga för att man skall kunna klara de nyinvesteringar som krävs för att energiförsörjningen i framtiden skall tryggas. Vi bestrider inte alls att investeringar på detta område är nödvändiga. Men vi menar att medel härför kan tas i anspråk utan att man behöver tillgripa dessa extra pålagor. Regeringen räknar ju med ett investeringsbehov för detta ändamål av 1 200 miljoner kronor under en femårsperiod, alltså inte fullt 250 miljoner kronor om året. Nu är det emellertid så, att driftbudgeten är överbalanserad — med närmare en miljard. Det är medel som bör kunna användas

för den utbyggnad som behövs för att trygga energiförsörjningen.

Det verkliga motivet för de nya pålagorna är att pressa tillbaka konsumtionen, det erkänner också finansministern i sitt uttalande i propositionen. Enbart skatten på elektrisk energi kommer ju att belasta en tvåbarnsfamilj i en modern bostad på 60 kvadratmeter med en mycket ansenlig ytterligare ökning av boendekostnaden. Därtill kommer de höjda bränsletillägg, som blir en följd av att skatten på koks och eldningsolja tilltas så kraftigt som nu har beslutats.

Vi genomförde för ett par veckor sedan en lindring i den kommunala beskattningen. Det var en nödvändig och riktig reform som i varje fall hade odelat understöd av det parti som jag representerar här i kammaren. Men den lättnad, som denna skattesänkning innebär, vill regeringen nu ta tillbaka genom energiskatten. Jag tycker att en sådan politik inte verkar som någonting annat än en utmaning mot skattebetalarna. Det är att ge med ena handen och ta tillbaka med den andra, och en sådan politik vill det parti som jag representerar icke vara med och ta ansvaret för.

Då jag alltså inte kan förena mig med utskottets majoritet och inte heller kan rösta för de borgerliga reservanterna, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 536 i denna kammare och motion nr 680 i andra kammaren, vilket innebär avslag på förslagen om energiskatt och höjd skatt på cigaretter.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att tala om de motioner, som har väckts i anslutning till proposition nr 175 och som har hänvisats till statsutskottet.

Statsutskottet har i sitt utlåtande nr 136 yttrat sig om de motioner, som tar sikte på dispositionen av energiskattemedlen, i främsta rummet då de medel som skall inflyta genom den föreslagna elskatten.

I en reservation till utlåtandet vill bondeförbundets representanter i utskottet, att riksdagen redan nu skall beställa ett

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

förslag till höstriksdagen om ett anslag på 10 miljoner kronor för upprustning av landsbygdens elnät. Vi har inom utskottet sagt oss, att det måste ta tid innan man har kunnat utarbeta de regler och villkor, som skall gälla för denna bidragsgivning, då det väl aldrig kan vara meningen att man skall börja bidragsgivningen utan garantier för att medlen kommer till den mest effektiva användning. Därför har vi ansett det lämpligast, att denna fråga behandlas i vanlig ordning och att förslaget framläggas i nästa års statsverksproposition.

Högern har i sin reservation tagit upp ett förslag om att inkomsterna av elskatten skulle hänföras till en särskild stiftelse, ur vilken medlen sedan skulle utlånas för kraftverksbyggnader. Jag vill i det sammanhanget erinra om att statsutskottet i sitt utlåtande nr 9 vid årets riksdag mycket kraftigt har understrukt angelägenheten inte bara av att staten får ökade möjligheter att utbygga kraftverk och distributionsanläggningar utan också av att den kommunala och enskilda sektorn inom kraftindustrin tillgodoses med erforderliga investeringsmedel. Denna statsutskottets synpunkt skulle givetvis kunna sägas vara i linje med högerreservationen, men utskottet tror inte att det är den lämpligaste vägen att slusa över pengar genom en sådan stiftelse, vilket ju skulle vara någonting alldeles nytt i vår budget. Vi har sagt oss, att om staten genom denna energiskatt kan minska sitt upplåningsbehov, så måste utrymmet för andra lånebehov ökas i motsvarande grad, och då bör det också finnas möjligheter för kraftverksindustrin att komma i åtnjutande av erforderliga investeringsmedel. Men en förutsättning för att staten skall kunna minska sitt upplåningsbehov är givetvis, att riksdagen inte disponerar dessa pengar för andra utgifter eller genomför skattesänkningar, som ökar upplåningsbehovet i motsvarande grad.

Slutligen har folkpartiet anmält en reservation som går ut på att de medel, som inflyter genom den elskatt som även folkpartiet har accepterat, skall föras på en specialbudget. Man vill därmed skapa

garantier för att elskattemedlen kommer att gå till olika energiändamål. Ja, herr talman, vi har ju en specialbudget för vägarna, men inte har den skapat några garantier för att alla bilskattemedel hittills kunnat användas för vägändamål. Det avgörande för riksdagens ställningstaganden har inte bara varit behållningen på vägarnas specialbudget, utan också det allmänna ekonomiska läget och andra förhållanden. Utskottet har dessutom sagt sig, att inrättandet av ytterligare specialbudgeter inte står i överensstämmelse med en rationell budgetbehandling.

I sitt utlåtande nr 137 har utskottet tagit ställning till den motion, som föreslår en s. k. besparingskommission. Det är naturligtvis en god tanke att försöka komma åt utgiftstegringarna i den statliga budgeten genom en särskild kommission, ehuru man måste säga att tanken är föga originell, då vi ju haft motioner med liknande syfte, fastän med skiftande motiveringar och delvis olika yrkanden, att ta ställning till under de senaste fem riksdagarna, motioner som av olika anledningar avvisats av statsutskottet. Vi har tidigare haft sådana besparingsutredningar, senast den s. k. Värnska utredningen, och alla har ju ett livligt minne av hur litet den gav och hur obetydligt resultatet blev efter ett mycket ingående utredningsarbete. Det är ju så, som statsministern tidigare har framhållit, att finansdepartementet vid den årliga budgetbehandlingen i Kungl. Maj:ts kansli söker pressa ned de anslagsäskanden, som kommer från olika håll. Man ser efter var det är möjligt att skära ned och hålla emot. Resultatet av detta arbete redovisas i statsverkspropositionen den 11 januari — men då sätter omedelbart motionskrivandet i gång. Både i den här kammaren och i medkammaren väckes från alla partier motioner om anslagsökningar i olika avseenden. Vi har ju alla och envar speciella ändamål, som vi anser det rätt och riktigt att staten i en eller annan form skall tillgodose, och man kan nog säga att vi i det avseendet är lika goda kålsupare allesammans, oavsett vilket parti vi tillhör. Sedan går då dessa

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

förslag — Kungl. Maj:ts förslag och riksdagsledamöternas förslag — till utskottet för behandling. Flertalet av de olika anslagsäskandena kommer ju till statsutskottet och blir där ganska ingående granskade. I de flesta fall är utskottet enigt, när det går att tillstyrka olika anslagsäskanden, och då utskottet inte är enigt, framställs i det övervägande antalet fall krav från några reservanternas sida på höjningar av de anslag, som utskottet ansett sig kunna godtaga.

Från reservanternas sida säger man, att den nuvarande ordningen inte är tillfredsställande. Man får inte någon samlad överblick över statens utgifter, och man får inte möjlighet att i riksdagsutskottet på ett noggrant sätt kalfatra frågorna och undersöka vilka möjligheter man har till nedskärningar. Reservanterna föreslår nu, att en parlamentarisk kommission skall titta på dessa frågor.

Jag skulle vilja fråga herr Ragnar Bergh, om han tror att han i en sådan parlamentarisk kommission skall lyckas komma överens med herr Gustaf Karlsson i Munkedal om vår bostadspolitik, när han inte har lyckats med det i statsutskottets tredje avdelning. Man kan också ställa frågan, om det skall lyckas för herr Näsström att övertyga herr Ohlon eller herr Arrhén om nödvändigheten att säga nej till deras önskemål i fråga om vissa anslagsökningar eller i fråga om inrättandet av nya tjänster under åttonde huvudtiteln, när han inte har lyckats med den uppgiften i andra avdelningen, ehuru jag i sanningens intresse vill säga att det torde vara lättare att övertyga herr Arrhén än herr Ohlon, att döma av de debatter på bl. a. detta avsnitt, som kammaren haft även under innevarande års riksdag.

Vi har därför inom utskottsmajoriteten kommit till den uppfattningen, att man bör fortsätta att med ljus och lykta spana efter möjligheterna att genomföra besparingsåtgärder, och vi är också av den uppfattningen, att det bör vara en noggrann granskning innan riksdagen beslutar om utgiftsökningar.

Jag skulle sedan bara vilja säga några ord med anledning av herr Ragnar

Berghs anförande. Jag gör det i anslutning till statsutskottets utlåtande nr 129, där utskottet föreslår att ett visst belopp skall avsättas till framtida pensionsändamål. Herr Bergh anser att dessa pengar skall steriliseras. Men i praktiken blir det ju samma verkan, om man avsätter medel till ett visst framtida ändamål eller om de steriliseras, ända till den dag då riksdagen beslutar att ta medlen i anspråk för det avsedda ändamålet. Det finns väl ingen anledning för riksdagen att i dag intaga en annan ståndpunkt i fråga om dessa medel än den gjorde under fjolåret.

Jag kommer senare, herr talman, att framställa yrkanden om bifall till utskottets förslag vid föredragningen av de olika utlåtandena.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort gemäle:

Herr talman! Om herr Hesselbom lyssnade på mitt förra anförande, förstod han nog, att jag ställer mig rätt kritisk till frågan, huruvida en sterilisering över huvud taget, med den politik man nu för, är annat än en illusion. Jag skulle kunna lämna bevisning för mina dubier i det fallet genom att göra herr Hesselbom en fråga: Tror herr Hesselbom att de omkring 1,5 miljarder, som vi har i reservationer på vår budget, inklusive vad vi har i bilskattemedelsfonden, existerar på något annat ställe än i bokföringen? Jag tror för min del att de där pengarna över huvud taget inte finns i sinnevärlden. När man nu undan för undan höjer sedeltaket — och man blir tvungen att göra det därför att man lånar pengar i riksbanken på det sätt man nu gör — kommer såvitt jag förstår dessa fonderingar, som vi i vissa fall kallar för steriliseringar, inte att innebära annat än att de i motsvarande grad minskar rotationen på sedelpressarna.

Mitt väsentliga argument för bifall till denna reservation är, såsom jag redan

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

antytt, att man inte brukar avsätta pengar för ändamål, som ännu inte är beslutade.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Jag har inte kunnat tillägna mig den ekonomiska visdom, som gör gällande att man kan bekämpa inflation genom att höja priser. Det är för övrigt en fullständigt överflödigt handling, eftersom prishöjningarna ju kommer genom inflationen själv; det behöver vi ju varken vidtaga åtgärder för eller be om. Prishöjningarna är ju ett utslag av inflation. Man skulle kunna säga att de är inflationens symptom. Att man skall kunna bekämpa sjukdomen genom att förstärka symptomen, tillåter jag mig att betvivla. Vid andra sjukdomstillfällen, rent fysiska åkommor, går man inte till väga på det sättet. Man försöker att ta reda på sjukdomens orsaker och försöker att häva dessa. Då bortfaller symptomen och man får en läkning till stånd. Det är ju det vetenskapliga sättet att gå till väga, när det gäller vanliga sjukdomar. Jag tror att när det gäller den sjukdom i samhället, som vi brukar beteckna med inflation, får man gå till väga efter precis samma regler. Den läkare, som t. ex. skulle behandla en feberpatient på det sättet att han söker höja patientens temperatur, skulle väl närmast betecknas som en kvacksalvare. Jag kan inte hjälpa att jag nog ser den ekonomiska politiken i vissa avseenden, inte minst när det gäller denna skattepolitik, som ekonomiskt kvacksalveri. Vi har ju ändå en hel del erfarenheter. Vi har sedan länge sysslat med punktskatter, en skatt här och en skatt där, för att höja priset på olika varor. Vad har resultatet blivit? Jo, vi har givetvis fått prishöjningar på de olika varorna, men inflationen har fortsatt precis oförändrat som om ingenting inträffat. Vi har till och med, skulle jag tro, stimulerat den. Det är därför jag inte kan tro på framkomligheten av denna väg, att medelst punktskatter, indirekta beskattningar, som inte är något annat än prishöjningar på varor, angripa den ekonomiska sjukdom, som vi kal-

lar inflation. Nu vill jag gärna ge finansministern det erkännandet att han i den finansplan, som här har lagts fram och som vi nu behandlar, inte så mycket har hållit sig till själva inflationen utan desto mera till behovet av nya investeringar. Det förefaller mig vara ett glädjande tecken att man nu talar om nödvändigheten av nya investeringar. Tidigare har man ju ofta fått höra att investeringarna närmast varit av ondo, något som borde hållas tillbaka, därför att vi inte har råd med nya investeringar. När således finansministern nu bekänner sig till nytan, önskvärdenheten och behovet av nya investeringar, delar jag helt och fullt hans uppfattning på det området.

Då uppstår frågan: Hur skall man finansiera dessa investeringar? Vad gäller det budgetår, som vi nu närmast har att behandla och vars stat vi snart skall slutligt fastställa, förhåller det sig på det sättet — såsom redan har framförts i debatten — att investeringsutgifterna för kommande budgetår har beräknats, tagits upp och balanserats i den finansplan som lades fram vid riksdagens början. I fråga om kraftförsörjningen kommer den faktiska investeringen — således den investering, vartill vi måste ta ut pengar antingen genom skatter eller genom upplåning — att belöpa sig till i runt tal 300 miljoner kronor, varav för atomkraften omkring 65 miljoner och återstoden för utbyggnad av vattenkraft och ångkraft. Dessa 300 miljoner har man alltså i det riksstatsförslag som framlades i januari sökt balansera med dels överskott på driftbudgeten, dels upplåning i vanlig ordning. Men nu kan det givetvis inträffa att budgeten inte håller. Budgeten för innevarande år — d. v. s. den budget som fastställdes sista dagarna i maj förra året — betraktades som en totalbalanserad budget. Det var första gången såvitt jag vet i Sveriges historia, eller i varje fall under senare tid. Men så visade det sig att den inte höll. Det netto på 32 miljoner, som man skulle avbetala statskulden med under innevarande budgetår, förbyttes i ett behov av upplåning, d. v. s. en ökning av statsskulden, på något över 700 miljoner. Så pass mycket

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

slog alltså budgeten fel, och det kan tänkas att den budget som vi nu snart skall fastställa kommer att vara behäftad med samma räknefel, så att den inte håller. I så fall blir givetvis upplåningen större än vad som varit avsett. Annars skulle jag nog för min del hålla för troligt att en upplåning sådan den är upplagd i budgetförslaget — en upplåning således för kapitalinvesteringar — på i runt tal 600 miljoner kronor inte på något sätt är vare sig onaturlig, oroväckande eller särskilt hög. Men det är uppenbart att kan den ytterligare nedbringas något, är det bara en styrka för budgeten och för det ekonomiska livet.

När det sedan gäller frågan om att staten behöver ytterligare pengar o. s. v. är det litet svårt för oss att bli eniga. Behov av ökade inkomster föreligger givetvis alltid, framför allt i en tid då priserna på allting stiger på det sätt som nu sker. Men vid bedömningen av det förslag som här föreligger till tackning av behovet — således om elskatten — inställer sig den frågan, om det inte finns andra vägar att täcka den kostnadsökning och det utgiftsbehov som anmäler sig.

Det var en talare här i debatten — jag vill minnas att det var herr Werner — som anförde att punktskatter inte var särskilt lämpliga och att han inte gärna ville vara med om dem men att han nödgades göra det, därför att — såsom han uttryckte det — det inte fanns någon annan utväg. Då måste jag fråga mig: Finns det verkligen ingen annan utväg? Jo, det finns en annan utväg, och det är att använda den direkta beskattningen. Men den vägen vill man inte beträda. Det är detta som jag anser vara fel. Man kan höja uttagsprocenten. Använder man den uttagsprocent vi hade för två år sedan, får man en större inkomstökning än man får genom det skatteförslag som här föreligger. Men här går man en annan väg för att till tackning av utgifter få belopp, som man kunde erhålla genom direkt beskattning.

Jag har ganska noga lyssnat till denna debatt i dag — det var endast herr Ohman som jag inte har lyssnat på — och

jag har underligt nog inte hört någon av dem, som talat för eller emot detta skatteförslag, beröra en sida av denna sak, nämligen huruvida denna skatt verkar rättvist. Ingen från utskottet, ingen från regeringsbanken, ingen från oppositionen har med ett ord velat hävda annat än att denna skatt är precis lika rättvis som varje annan. Är detta fallet? Vi fattade för någon tid sedan här i riksdagen ett beslut om höjning av de kommunala ortsavdragen. Detta skulle innebära en ganska väsentlig lättnad när det gällde den kommunala beskattningen. Jag vill inte säga att det i och för sig var någon skattelindring; den kommunala skatten bestäms ju av kommunerna själva, och vad den utgör kan inte staten bestämma över. Vad som skedde var att återställa de kommunala ortsavdragen till det realvärde, som dessa ursprungligen hade haft. Något annat var det egentligen inte. De hade genom det förändrade penningvärdet förlorat sitt värde, och för att återställa avdragen till deras ursprungliga värde beslöt man denna reform. Den verkar givetvis gynnsamt för alla de människor, som erlägger kommunalskatt. Man har beräknat att för en gift person i ett inkomstläge på cirka 10 000 kronor betyder de höjda kommunala ortsavdragen en skattelindring på i runt tal 200 kronor per år. Detta är ju ett steg i rätt riktning.

Men vad betyder denna reform för alla de små inkomsttagare, som varken tidigare haft eller efter de höjda kommunala ortsavdragen får någon kommunalskatt, och vad betyder den för alla de hundratusentals pensionärer i vårt land som endast har folkpensioner att leva av och som således inte påförts någon kommunal beskattning? Jo, det betyder att de har ingenting att hämta av den reform, som beslutades genom höjningen av de kommunala ortsavdragen. De kan helt enkelt inte utnyttja den, då de inte tidigare varit kommunalt beskattade. Men den skatt, som riksdagen i dag sannolikt kommer att besluta, kommer att drabba dessa familjer — de som har de allra lägsta inkomsterna och som lever utslutande på folkpensioner — i

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

form av prishöjningar på varor, som är nödvändiga för deras existens, såsom elektriskt ljus och värme. Dessa höjningar kan beräknas till cirka 100 kronor om året. Det är en extra beskattning för de allra fattigaste grupperna i samhället, som riksdagen här i dag ämnar besluta. Jag måste reagera mot en sådan beskattning. Jag har aldrig kunnat godtaga punktbeskattning lika litet som indirekt beskattning över huvud taget, men just denna särskilda skatt, denna energiskatt, som måste drabba alla nära nog lika oavsett deras ekonomiska ställning, betecknar jag som orättvis.

Herr talman! Jag har således här kommit till den slutsatsen, att jag bör ställa yrkande om bifall till motion nr 685 i andra kammaren, väckt av herr Lundberg. Detta yrkande betyder alltså avslag på bevillningsutskottets förslag i dess utlåtande nr 47. Jag kommer dessutom senare att ställa ett yrkande vid behandlingen av bevillningsutskottets betänkande nr 48, om höjning av uttagningsprocenten till 110.

Herr talman! Debatten är ju upplagd så, att man här kan behandla olika utlåtanden ända fram till statsutskottets utlåtande nr 137. Beträffande detta utlåtande vill jag också passa på tillfället att säga några ord.

Här har motionsvis framförts förslag om att tillsätta en utredningskommission för att granska statens budget och försöka att göra nedskärningar av utgifterna. Jag vill säga att den tanken i och för sig är nog så tilltalande. Jag har själv varit inne på precis samma tankegång. Jag tror att det blir nödvändigt inom en ganska snar framtid att göra en verklig sanering av statens budget, att plocka bort alla utgifter som man kan säga inte är absolut nödvändiga och framför allt försöka få en sådan sanering av budgeten, att åtminstone riksdagens ledamöter kan överblicka vad denna budget innehåller. Jag har under tjugu år i statsutskottet försökt att följa statens budget och att efter fattig förmåga i någon mån sätta mig in i den, men jag erkänner gärna att det är svårt att få en tillförlitlig

överblick över denna budget. Det finns så många irrationella moment i den, som gör det omöjligt till och med för en finansminister att säga hur budgeten slår på ett eller ett par hundra miljoner kronor när.

Vi har framför allt tre saker i statens budget som borde saneras. Den första är beställningsbemyndigandena, som jag tror nu är uppe i omkring en miljard kronor i runt tal och som binder riksdagen och regeringen för kommande år. Man lägger ut beställningar som man inte har omedelbar täckning för. Den andra saken är reservationerna på budgeten. De går upp och ned, ibland omsluter de en miljard kronor, ibland mer, ibland mindre. I varje fall tror jag att den enskilde riksdagsmannen har väldigt svårt att överblicka hur de verkar, vart de hör och hur de återverkar på budgetens balansering. Den tredje och sista saken är våra tilläggsstater. Också där borde ske en sanering. Även om jag inte är så optimistisk, att jag tror att vi helt och fullt kan klara oss utan tilläggsstater, bör de begränsas till det yttersta så att de inte rubbar den uppgjorda finansplanen på det sätt som skett t. ex. i år, när riksdagen i december månad beslöt en tilläggsstat på nära 100 miljoner kronor utan att det fanns någon täckning för dessa utgifter. En tilläggsstat är ju en ensidig budget, den upptar utgifter men inga inkomster som balanserar utgifterna, utan dessa skall balanseras på en budget som är fastställd förut utan tanke på denna tilläggsstat.

Detta är således de uppgifter som föreligger när det gäller att få budgeten sanerad och bättre balanserad.

Men jag måste tyvärr tillstå att när jag har läst motionerna har jag inte fått någon stor tilltro till att man kan komma någon vart med den uppläggning som har gjorts i år och med det syfte som motionärerna har. Skall en verklig sådan här översyn och sanering av budgeten göras måste man ha med alla statens utgifter, alla huvudtitlar, från den första och hela vägen ned. Ingenting får vara heligt. Man får behandla alla statens ut-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

gifter förutsättningslöst och på samma sätt. Motionärerna har i sin motion sagt att fjärde huvudtiteln skulle vara undantagen. Skall man redan vid starten säga att det och det skall ställas utanför, då tror jag inte det tjänar någonting till. Jag ifrågasätter rent av, om man allvarligt menar att uppnå någonting, när man börjar med att göra undantag.

Finns det för övrigt politiska förutsättningar i denna riksdag för att vidta sådana åtgärder? Kan man vänta sig enighet om utgiftsbegränsningar exempelvis beträffande försvaret, på socialbudgeten och på nionde huvudtiteln? Finns det politiska förutsättningar att uppnå någonting där? Finns det förutsättningar att t. ex. skära bort subventionerna till bostadsbyggandet, till jordbruket o. s. v.? Finns det politiska förutsättningar för detta? Gör det inte det, blir ju hela den här utredningen ett spegelfäkeri och ingenting annat.

Även om jag starkt sympatiserar med och inser behovet av en sådan granskning av budgeten, tror jag därför, herr talman, inte på det uppslag som här har kommit fram motionsledes, och jag kan således inte biträda det förslaget. Men jag vill säga, innan jag slutar, att jag är ganska övertygad om att finansministern rätt snart — jag vet inte om han då kommer att heta Sträng eller någonting annat — tvingas av omständigheterna att själv ta initiativet till en sådan sanering. Alldeles oavsett vad den finansministern heter kommer han säkerligen att tvingas att bli ganska sträng i sina förslag.

Jag skall inte komma med några spådomar, men jag tror att det är nyttigt om vi i dagens läge ser litet på våra närmaste grannländer. Låt oss se på Finland och Danmark av i dag. Vi behöver inte gå längre, vi behöver inte gå till Frankrike. Vi kan komma i ett läge där omständigheterna helt enkelt tvingar fram en sådan sanering och där vi, alldeles oavsett vår vilja, måste göra ingrepp, även om det kan kännas hårt för den enskilde och för enskilda intressegrupper.

Herr talman! Jag har ställt ett yrkande om detta första ärende och kommer senare att ställa vidare yrkanden.

Herr SUNDIN (bf):

Herr talman! Med anledning av förslaget om energiskatt har jag i motion nr 538 och herr Larsson i Hedenäset i motion nr 678 i andra kammaren gjort vissa erinringar mot förslaget i vad det gäller användningen av energiskatten.

Innan jag fick ordet frågade mig bevillningsutskottets ärade ordförande på sitt trevliga sätt, om jag skulle prata länge. Jag förstod den vink som där gavs, och jag skall, herr talman, försöka att låta bevillningsutskottets ordförande fortsätta att vara lika glad som han blev när han hörde mitt svar.

Innan jag kommenterar motionen, vill jag i all korthet beröra något av vad som sagts här tidigare, särskilt av den förste talaren i debatten. Han uttryckte sig så, att högerns besparingsprogram inte vann någon stor förståelse i riksdagen men att det fanns så mycket större förståelse bland befolkningen ute i landet. Men såsom här tidigare har framhållits kommer högerns besparingsförslag att gå ut över dem som ekonomiskt har det sämst ställt, och det kommer dessutom att föra med sig en övervärtning av skatten på kommunerna. Jag har sysslat med kommunalpolitik och känner de svårigheter som råder i kommunerna. Jag tror därför att det inte skall bli någon större konst för dem som har en annan uppfattning än högern att för väljarna tala om vad högerns förslag innebär. Härtill kommer att högern har prutat ned ett tiotal miljoner på anslagen till jordbruket, och jag förstår därför vilken uppfattning jordbrukarna i vårt land kommer att ha om förslaget.

Sedan, herr talman, vill jag övergå till våra motioner. Vi har tydligt sagt ifrån, att vi inte har något att erinra emot energiskatten. Vad vi vänder oss emot är fördelningen av de pengar som skatten ger. Vi har — enligt mitt sätt att se med rätta — framhållit att det skulle vara rättvist om man skulle ge tillbaka något av energiskatten till de delar av landet, där såväl geografiska som klimatiska förhållanden för med sig att energiskatten drabbar hårdare än i andra delar. Det faktum, att de fyra nordli-

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

gaste länen i dagens läge producerar ungefär 80 procent av all elkraft i vårt land, har lett till inte bara att den elektriska strömmen via högspänningsledningarna har förts till andra delar av vårt land utan också att befolkningsunderlaget i Norrland har blivit lidande. När man här skall ta ställning till frågan om användningen av pengarna anser vi det därför rättvist, att man avsätter en viss del för att rusta upp näringslivet i de fyra nordligaste länen. Vi har i motionen uttalat, att det är lämpligt att man för detta ändamål avsätter cirka 50 miljoner kronor, men avslutningsvis föreslår vi att det skall göras en utredning och att förslag skall framläggas för nästa års riksdag, så att riksdagen skall få ta ställning till detta problem, som enligt vårt sätt att se gäller en rättvisesak.

För att hålla mitt tidigare löfte ber jag att med detta få yrka bifall till förslaget i motionerna I: 538 och II: 678.

Herr JOHANSSON, IVAR, (bf):

Herr talman! Debatten är ju så långt framskriden och den huvudfråga det här gäller så diskuterad, att det icke finns någon anledning för mig att över huvud taget lägga mig i den. Med herr talmannens tillstånd vill jag endast mycket kort motivera några av de till nu föreliggande utskottsutlåtanden fogade reservationer, som jag avser att yrka bifall till. Jag vill då först uppehålla mig vid statsutskottets utlåtande nr 136, som behandlar vissa motioner i anledning av förslag till allmän energiskatt.

Skatten kommer att tas ut för att tillgodose vissa investeringsändamål. Härav avses bland annat cirka 50 miljoner kronor att användas till upprustning av landsbygdens elnät. Detta är endast tacknämligt. Avsikten är att använda dessa 50 miljoner kronor under en period av fem år med 10 miljoner kronor om året, men med början först budgetåret 1958/59. Vad man således skulle önska vore en förskjutning av användningen av dessa pengar i så måtto, att

man ett år tidigare skulle kunna få ut dessa medel för upprustningen av landsbygdens elnät, då ju detta är starkt av behovet påkallat. Med anledning härav har till statsutskottets utlåtande nr 136 fogats en reservation, betecknad nr 1, där det uttalas den förhoppningen, att det skall vara möjligt att förelägga höstrikdagen ett förslag till anslag för detta ändamål och att medel skall kunna ställas till förfogande för ändamålet redan nästa budgetår. Jag kommer därför, herr talman, att på denna punkt sedan yrka bifall till reservation nr 1 av herr Pålsson m. fl.

Statsutskottets utlåtande nr 129 utmynnar i förslag om fondering för framtida pensionsändamål av 275 miljoner kronor. Vi, som står för reservation nr 1, har heller ingen annan mening än utskottet, då vi önskar att dessa 275 miljoner kronor användes för pensioneringsändamål. Meningsskiljaktigheten gäller endast fonderingens speciella art. Vi menar således att det är rättvist och rimligt att fonderingen kommer folkpensionsändamålen till godo. Vi vet att stora utgifter är att vänta inom de närmaste åren för detta speciella ändamål, och det är då också högst angeläget att vi ser om vårt hus i tid och skaffar så långt som möjligt erforderliga medel därför.

Vi anser därför att vårt förslag är mera rättvist än majoritetens förslag, då detta, om medlen lägges för framtida folkpensionering, kommer samtliga folkgrupper till godo. Vad tilläggs pensioneringen beträffar är densamma för dagen oklar. Det har ju först i dagarna beslutats om en folkomröstning angående denna sak, och ingen vet heller, hur denna folkomröstning kommer att utfalla och vad resultatet sedan kommer att bli vid den fortsatta behandlingen i riksdagen. Vi menar således, att övervägande skäl talar för att de 275 miljonerna avsattes just för folkpensionsändamål.

Med dessa ord, herr talman, har jag senare för avsikt att yrka bifall till reservation nr 1 i statsutskottets utlåtande nr 129.

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det var herr Andersson i Rixö, som uppkallade mig, då han trodde sig förstå, att det skulle saknas politiska förutsättningar för några besparingar och sade, att han av bl. a. det skälet ansåg det onödigt att tillsätta den besparingskommission som förordats.

Jag tror att herr Andersson i Rixö har rätt så till vida, att om det från en enskild riksdagsman eller ett riksdagsparti framlägges vissa förslag till besparingar, kommer det kanske att brista i den politiska enigheten om ett sådant förslag. Om man däremot skall åstadkomma politiska förutsättningar för verkligt betydelsefulla besparingar, måste det väl ske på det sätt, som föreslås i motionen, nämligen att man samlar representanter från partierna till en gemensam, allmän översikt av utgiftsläget, för att på det sättet söka få fram vissa riktlinjer. Jag delar herr Anderssons i Rixö uppfattning att man måste låta denna översikt omfatta *hela* utgiftsfältet.

Det är svårt att skapa enighet kring impopulära förslag, men skall det gå, är väl den väg, som förordas i motionen, den bästa. Om partierna var för sig har representanter i en utredning som tränger ordentligt in i problemen, kan dessa representanter, i den mån det behövs, för sina partigrupper redogöra för hur frågorna ligger till. Jag betraktar därför denna motion som ett viktigt steg i strävandet att åstadkomma de politiska förutsättningar som krävs för att verkligen nå realistiska resultat på denna front.

Vad försvarskostnaderna beträffar, prövas de ju av en särskild kommitté, och en sådan utredning som den föreslagna torde över huvud taget inte kunna ta upp dessa frågor innan den andra utredningen slutfört sitt uppdrag. Det är detta som är skälet till att man anfört, att den föreslagna utredningen — i varje fall inte i första hand — skulle syssla med försvarsfrågorna.

Jag delar reservanternas uppfattning, att det är en utomordentligt viktig utredning som här föreslås, och jag tillåter mig att ansluta mig till den reservation, som är avgiven i det ärende som här är i fråga.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Jag vill säga några ord om herr Ivar Johanssons yttrande i anledning av hans reservation till statsutskottets utlåtande nr 129. Till detta utlåtande är fogade två reservationer, en av herr Ragnar Bergh m. fl., i vilken yrkas avslag på förslaget om fondering, och en av herr Ivar Johansson, i vilken han begär att det skall heta »fondering för framtida folkpensionsändamål», under det att utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, önskar »fondering för framtida pensionsändamål».

Herr Johansson anför att folkomröstningen skulle vara ett skäl för att kammaren skulle besluta i enlighet med hans reservation. Jag tror det är alldeles tvärtom. Om riksdagen, som jag hoppas, beslutar i enlighet med utskottets yrkande, står pengarna till förfogande, vilken linje man än senare bestämmer sig för att lösa pensionsfrågan efter, under det att man, om riksdagen nu skulle besluta att följa reservationen, har bundit pengarna vid folkpensioneringen. Vi anser det sålunda vara klokt att gå den väg utskottsmajoriteten har förordat, och jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Vad beträffar herr Berghs avslagsyrkande har herr Hesselbom redan motiverat vårt avstyrkande av detta, varför jag inte vill uppta tiden med den saken.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Vi har ju alla i denna kammare lärt känna Karlsson i Munkedal som en klok och praktisk man, som står med båda sina väl tilltagna fötter på jorden. Ur den synpunkten är det ytterst förvånande att herr Karlsson i Munkedal har yrkat bifall till det utskottsutlåtande, som han nu har talat för. De pengar, som herr Karlsson vill fondera, finns inte. Det är rena låtsaspengar, alldeles oavsett att de har den för pengar egendomliga egenskapen att vara steriliserade. Den pension, för vilken herr Karlsson vill avsätta de pengar, som inte finns, skall enligt förslaget helt finansieras av avgifter. Mot den bakgrunden förefaller hela tanken om en

Förordningsförslag om allmän energiskatt m. m.

särskild avsättning av medel för ändamålet fullständigt orealistisk. Jag kan, herr talman, inte finna någon annan förklaring till vår högt skattade vän herr Karlssons i Munkedal uppträdande här än att hans plikt känsla är mycket starkt utvecklad.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu föredragna betänkandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten A 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i herrar Hagbergs och Nilssons i Svalöv vid betänkandet avgivna reservation; 3:o) att det förslag skulle godkännas, som innehölls i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet anförda reservationen; samt 4:o) att utskottets hemställan skulle avslås.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talman sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen.

Herr *Hagberg* åskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innehölls i den av honom och herr Nilsson i Svalöv avgivna reservationen, uppsattes

samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten A 1 i bevillningsutskottets betänkande nr 47 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålls i herrar Hagbergs och Nilssons i Svalöv vid betänkandet anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 32;

Nej — 23.

Därjämte hade 83 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 47 punkten A 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr tal-

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

mannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Spetz* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 29.

Därjämte hade 20 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande punkten A 2, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Hagberg*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle avslås. Det av herr *Hagberg* framställda yrkandet finge emellertid, anförde herr talmannen, anses hava förfallit genom kammarens nyss fattade beslut.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å utskottets hemställan; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ytterligare gjordes enligt de beträffande punkten A 3 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Härefter bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna A 4 samt B 1—B 3 hemställt.

Angående punkten B 4, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla motionerna I: 538 och II: 678.

Därpå gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna B 5—B 9 hemställt.

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 48, angående beräkning av bevillingarna för budgetåret 1957/58, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 26 april 1957 dagtecknad proposition, nr 175, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1957/58, m. m., hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, utom annat,

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om allmän energiskatt; 2) förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 21 maj 1954 (nr 260) om brännoljeskatt; samt

3) lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror;

dels ock besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1957/58 med 100 procent av grundbeloppet.

Propositionen nr 175 hade i här berörda delar hänvisats till bevillningsutskottet. Till de delar propositionen avsåg de under 1—3 omnämnda författningsförslagen hade densamma av utskottet behandlats i dess betänkande nr 47.

Till behandling i förevarande betänkande hade upptagits följande till utskottet hänvisade, i anledning av proposition nr 175 väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 536 av herr *Öhman* m. fl. och II: 680 av herr *Hagberg* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 175;

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

II) de likalydande motionerna I: 540 av herrar *Bengtson* och *Gustafsson* samt II: 690 av herr *Nilsson* i Tvärålund m. fl., vari hemställdt, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 175 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om prövning av frågan om införande av en progressiv beskattning av konsumtionsutgifterna i syfte att sänka den direkta inkomstbeskattningen;

III) de likalydande motionerna I: 544 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 687 av herr *Ohlin* m. fl., vari hemställdt, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 175 måtte besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för den första hälften av budgetåret 1957/58 med 100 procent samt för den senare hälften av samma budgetår utgå med 95 procent av grundbeloppet;

IV) motionen II: 682 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari hemställdt, att riksdagen måtte, under uttalande av att en statlig budgetpolitik enligt i motionen angivna riktlinjer bort och borde föras samt att en skattesänkning i enlighet med vad som yrkats i reservation I till bevillningsutskottets betänkande nr 41 år 1957 bort genomföras, besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1957/58 med 100 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 90 procent av grundbeloppet; ävensom

V) motionen II: 685 av herr *Lundberg*, vari hemställdt, att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts förslag om införande av energiskatter och att uttagningsprocenten för statlig inkomstskatt skulle höjas till 110 samt att dessa ökade inkomster skulle till huvudsaklig del användas för ett ökat bostadsbyggande.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande

vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 310 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 391 av herr *Cassel* m. fl., vari bland annat hemställdt, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, avseende viss lindring av företagsbeskattningen;

2) de likalydande motionerna I: 370 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 456 av herr *Ohlin* m. fl., vari bland annat hemställdt, att riksdagen måtte besluta, att 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt — i fråga om skatten för aktiebolag, ekonomiska föreningar m. m. — skulle givas den lydelse, som författningsrummet hade före den genom förordningen den 3 juni 1955 (nr 300) vidtagna ändringen, att gälla den skatt som skulle påföras enligt 1958 års taxering.

Såvitt avsåg de inbördes likalydande motionerna I: 310 och II: 391 samt I: 370 och II: 456 hade utskottet i detta betänkande endast upptagit de yrkanden, som nu återgivits. Övriga i dessa motioner framställda yrkanden hade av utskottet behandlats i andra sammanhang.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 175 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med avslag å de likalydande motionerna I: 544 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 687 av herr *Ohlin* m. fl., motionen II: 682 av herr *Hjalmarson* m. fl. samt motionen II: 685 av herr *Lundberg*, såvitt avsåg skatteprocenten — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1957/58 med 100 procent av grundbeloppet;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 310 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 391 av herr *Cassel* m. fl. samt de likalydande motio-

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

nerna I: 370 av herr Ohlon m. fl. och II: 456 av herr Ohlin m. fl., i vad motionerna behandlats i detta betänkande,

2) de likalydande motionerna I: 536 av herr Öhman m. fl. och II: 680 av herr Hagberg m. fl., såvitt motionerna behandlats i detta betänkande, ävensom

3) de likalydande motionerna I: 540 av herrar Bengtson och Gustafsson samt II: 690 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att bevillningarna för budgetåret 1957/58 måtte beräknas på sätt i betänkandet närmare angivits.

Reservationer hade anförts

I) av herrar *Hagberg* och *Nilsson* i Svalöv, vilka

dels under hänvisning till innehållet i motionen II: 682 av herr Hjalmarson m. fl. ansett, att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 175 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med bifall till motionen II: 682 av herr Hjalmarson m. fl. och med avslag å de likalydande motionerna I: 544 av herr Ohlon m. fl. och II: 687 av herr Ohlin m. fl. samt motionen II: 685 av herr Lundberg, såvitt avsåge skatteprocenten — under uttalande, att en statlig budgetpolitik enligt i motionen II: 682 angivna riktlinjer bort och borde föras samt att en skattesänkning i enlighet med vad som yrkats i reservation I till bevillningsutskottets betänkande nr 41 år 1957 bort genomföras, besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1957/58 med 100 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 90 procent av grundbeloppet;

dels ock under hänvisning till innehållet i motionen II: 682 av herr Hjalmarson m. fl. ansett, att utskottet bort under C hemställa, att bevillningarna

för budgetåret 1957/58 måtte, i anledning av motionen II: 682 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt motionen avsåge beräkning av inkomsterna å driftbudgeten för budgetåret 1957/58, beräknas på sätt reservationen visade;

II) av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Kollberg*, *Gustafson* i Göteborg och *Anderson* i Sundsvall, vilka

dels under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 544 av herr Ohlon m. fl. och II: 687 av herr Ohlin m. fl., i vad gällde uttagningsprocenten för statlig inkomstskatt, ansett, att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 175 angående skatteprocenten och med bifall till de likalydande motionerna I: 544 av herr Ohlon m. fl. och II: 687 av herr Ohlin m. fl. samt med avslag å motionen II: 682 av herr Hjalmarson m. fl. ävensom motionen II: 685 av herr Lundberg, såvitt avsåge skatteprocenten — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för den första hälften av budgetåret 1957/58 med 100 procent samt för den senare hälften av samma budgetår med 95 procent av grundbeloppet;

dels ock ansett, att utskottet bort under C hemställa, att bevillningarna för budgetåret 1957/58 måtte beräknas på sätt i denna reservation angivits;

III) av herrar *Hagberg*, *Spetz*, *Söderquist*, *Kollberg*, *Nilsson* i Svalöv, *Gustafson* i Göteborg och *Anderson* i Sundsvall, vilka under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 310 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 391 av herr Cassel m. fl. samt de likalydande motionerna I: 370 av herr Ohlon m. fl. och II: 456 av herr Ohlin m. fl. — i vad motionerna behandlats i detta betänkande — ansett, att utskottet bort under B 1 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 310 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 391 av herr Cassel m. fl. samt de

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

likalydande motionerna I: 370 av herr Ohlon m. fl. och II: 456 av herr Ohlin m. fl., i vad motionerna behandlats i detta betänkande, antaga i reservationen infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

IV) av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Gustafson* i Göteborg och *Anderson* i Sundsvall, såvitt angick frågan om införande av en progressiv skatt å konsumtionsutgifter;

V) av herrar *Gustaf Elofsson, Bengtson* och *Vigelsbo*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till reservation nr I i denna del. Dock vill jag meddela, att, om vår reservation inte skulle vinna kammarens bifall och inte heller bli kontraposition i huvudvoteringen, utan där ersättas av reservation nr II, kommer vi att i det då uppkomna läget rösta för bifall till reservation nr II av herr Spetz m. fl.

I fråga om punkten B 1 hemställer jag om bifall till reservation nr III.

Herr **SPETZ** (fp):

Herr talman! Beträffande punkt A yrkar jag bifall till reservation II i denna del. Beträffande punkt B har jag samma yrkande som herr Hagberg.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i alla avseenden.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i det nu förevarande betänkandet gjorda hemställan.

Rörande punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att

det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande del av herrar Hagbergs och Nilssons i Svalöv vid betänkandet avgivna reservation; samt 3:o att det förslag skulle godkännas, som innehölls i motsvarande del av den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet anförda reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innehölls i den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen.

Herr *Hagberg* äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten A i bevillningsutskottets betänkande nr 48 antager godkännande av det förslag, som innefattas i motsvarande del av den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålls i motsvarande del av herrar Hagbergs och Nilssons i Svalöv vid betänkandet anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen

Anslag till fondering för framtida pensionsändamål

ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 30;

Nej — 60.

Därjämte hade 49 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 48 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den av herrar *Hagberg* och *Nilsson* i *Svalöv* vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 13.

Därjämte hade 30 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjorde herr talmannen jämligt de beträffande punkten B 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades

i den av herr *Hagberg* m. fl. vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 48 punkten B 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Hagberg* m. fl. vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 42.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna B 2, B 3 och C hemställt.

Anslag till fondering för framtida pensionsändamål

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1957/58 till Fondering för framtida pensionsändamål jämte i ämnet väckta motioner.

Anslag till fondering för framtida pensionsändamål

Under punkten 110 av femte huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Fondering för framtida pensionsändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 275 000 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar, att i likhet med vad som beslutats för innevarande budgetår skulle för ifrågakarande fondering tagas i anspråk de medel, som under budgetåret 1957/58 beräknades inflyta genom den av 1955 års riksdag beslutade höjningen av skattesatsen för aktiebolag, ekonomiska föreningar m. fl.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svenson* m. fl. (I: 171) och den andra inom andra kammaren av herr *Hansson* m. fl. (II: 219), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att det under punkt 110, femte huvudtiteln, föreslagna anslaget av 275 000 000 kronor skulle anvisas till Fondering för framtida folkpensionsändamål.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 171 och II: 219 till Fondering för framtida pensionsändamål för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 275 000 000 kronor.

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Ivar Johansson*, *Pålsson* och *Rubbestad*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 171 och II: 219 till Fondering för framtida folkpensionsändamål för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 275 000 000 kronor;

2) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Staxäng* och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå

Kungl. Maj:ts förevarande förslag ävensom motionerna I: 171 och II: 219.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Ohlon*, *Sundelin*, *Jacobsson* och *Malmborg*, fröken *Elmén* samt herrar *Gustafsson* i *Skellefteå* och *Nelander*, vilka anförde:

»Den meningsriktning vi företräder har motsatt sig den extra företagsskatten. Yrkande om dess avskaffande från och med utgången av innevarande år har också från vår sida framställts i annat sammanhang. Detta yrkande har emellertid ännu ej behandlats av riksdagen. Skulle riksdagen mot vår uppfattning besluta om skattens bibehållande är vi av den mening, att en avsättning av motsvarande belopp eller för nästa budgetår 275 milj. kronor borde ske för framtida folkpensionsändamål.»

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 2.

Herr **JOHANSSON, IVAR**, (bf):

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 1.

Herr **KARLSSON, GUSTAF**, (s):

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågakarande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att det förslag skulle godkännas, som innehölls i herr Ragnar Berghs m. fl. vid utlåtandet anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh*, *Ragnar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upp-

Ang. användningen av energiskattemedlen m. m.

tog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraproposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraproposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i herr Ivar Johanssons m. fl. reservation.

Herr *Bergh, Ragnar*, äskade emellertid votering även om kontrapropositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 129 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålles i herr *Ragnar Berghs* m. fl. vid utlåtandet anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svärd* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 35.

Därjämte hade 47 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 129, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Johansson, Ivar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 45.

Därjämte hade 18 ledamöter tillkännagivit, att de avstodo från att rösta.

Ang. användningen av energiskattemedlen m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 136, i anledning av vissa motioner, väckta i anslutning till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 175 framlagda förslag till allmän energiskatt m. m.

Till statsutskottet hade helt eller i vissa delar remitterats följande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 175 framlagda förslag om införande av en allmän energiskatt väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 537 av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och II: 681 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl.;

de likalydande motionerna I: 542 av herrar *Ragnar Bergh* och *Svärd* samt II: 683 av herr *Cassel* m. fl.;

de likalydande motionerna I: 543 av herr *Ragnar Bergh* m. fl. och II: 684 av herr *Cassel* m. fl.;

Ang. användningen av energiskattemedlen m. m.

de likalydande motionerna I: 545 av herr *Ohlson* m. fl. och II: 688 av herr *Ohlin* m. fl.; samt

de likalydande motionerna I: 546 av herr *Ohlson* m. fl. och II: 689 av herr *Ohlin* m. fl.

I motionerna I: 537 och II: 681 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att förslag måtte föreläggas 1957 års höstriksdag om att av energiskattemedlen 10 miljoner kronor skulle få disponeras redan under budgetåret 1957/58 för upprustning av landsbygdens elnät.

I motionerna I: 542 och II: 683 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att bemyndiga Kungl. Maj:t att förordna om uttagande av en i motionerna föreslagen elavgift samt att i enlighet med vad i motionerna angivits förordna om bildande av en särskild stiftelse, till vilken genom elavgiften inplutna medel skulle överföras för att ur densamma utlånas till bygande av kraftverk i enlighet med vad i motionerna närmare angivits ävensom att fastställa stadgar för nämnda stiftelse.

I motionerna I: 543 och II: 684 hade hemställts, att riksdagen måtte i princip besluta, att av inflytande elavgifter ett belopp av 10 miljoner kronor per år skulle avsättas till kraftledningslånefonden för utbyggnad och upprustning av det elektriska distributionsnätet till landsbygden samt återstående belopp avsättas till en särskild stiftelse enligt i nämnda motioner angivna grunder med ändamål att meddela lån för investeringar i anläggningar för produktion av elektrisk kraft.

I motionerna I: 545 och II: 688 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte med bifall till den del av Kungl. Maj:ts förslag, som avsåge skatt å elektrisk kraft, besluta om uttagande av en särskild elavgift under samtidigt uttalande, att motsvarande medel borde användas — på sätt som i motionerna angivits — för utbyggnad av produktionen av elektrisk kraft samt för upprustning av landsbygdens elnät.

I motionerna I: 546 och II: 689 hade hemställts, att riksdagen måtte, under hänvisning till de ökade intäkter för statsverket, som kunde beräknas inflyta genom den i propositionen föreslagna skatten å elektrisk kraft (för nästa budgetår beräknade till 100 miljoner kronor), i princip besluta, att motsvarande belopp skulle efter i motiveringen angiven fördelning avsättas dels för ökning av statens vattenfallsverks investeringsanslag för kraftverksanläggningar, dels till en särskild fond under statens lånefonder med ändamål att meddela lån för investeringar i anläggningar för produktion av elektrisk kraft, förslagsvis vattenkraftslånefonden, och dels till särskild fond för utbyggnad och upprustning av det elektriska distributionsnätet på landsbygden, förslagsvis till kraftledningslånefonden. Vidare hade motionärerna hemställt, att riksdagen måtte i princip besluta, att för de här föreslagna fondavsättningarna i första hand skulle utnyttjas de förut befintliga utlåningsfonderna vattenkraftslånefonden samt kraftledningslånefonden. Slutligen hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla dels att en översyn måtte ske av gällande utlåningsregler för de förut i motionerna angivna fonderna, dels att förslag i anledning av nämnda översyn måtte föreläggas innevarande års höstriksdag och dels att förslag måtte föreläggas höstriksdagen om erforderliga investeringsanslag på tilläggsstat för budgetåret 1957/58 enligt i motionerna angivna grunder.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört:

»Vad först angår motionerna I: 542 och II: 683 samt I: 543 och II: 684 vill utskottet erinra om att bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 47 tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om allmän energiskatt. Under hänvisning till vad bevillningsutskottet därvid anfört får statsutskottet avstyrka bifall till yrkandena i nämnda motioner.

I motionerna I: 545 och II: 688 ha motionärerna godtagit Kungl. Maj:ts för-

Ang. användningen av energiskattemedlen m. m.

slag i vad detsamma avser skatt å elektrisk kraft, men hemställt om ett uttalande av riksdagen, att de genom skatten inflyttade medlen skola, på sätt i dessa motioner samt i motionerna I: 546 och II: 689 närmare angivits, användas för utbyggnad av elkraftproduktionen. Motionärerna synes härvid syfta till att för nämnda ändamål skapa en specialbudget inom riksstaten. I anledning härav vill utskottet framhålla, att det med hänsyn till önskvärdheten av att utgifterna kunna behandlas efter enhetliga grunder icke kan anses stå i överensstämmelse med rationell budgetbehandling att utvidga systemet med specialbudgeter. På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna i denna del. Härav följer vidare att den i motionerna I: 546 och II: 689 begärda översynen av reglerna för utlåning från vattenkraftslånefonden och kraftledningslånefonden icke synes erforderlig. Det i sistnämnda båda motioner framförda yrkandet om medel å tillägsstat för budgetåret 1957/58 finner sig utskottet icke böra tillstyrka.

Ej heller det i motionerna I: 537 och II: 681 framförda yrkandet om medelsanvisning anser sig utskottet böra tillstyrka. Beträffande nämnda yrkande vill utskottet för övrigt betona, att föredragande departementschefen förordat, att 50 milj. kronor skola avses för upprustning av landsbygdens elnät under den närmaste femårsperioden. Det torde få förutsättas, att Kungl. Maj:t framlägger härav betingade förslag i 1958 års statsverksproposition.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

I. att motionerna I: 537 och II: 681, såvitt nu är i fråga, icke må av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 542 och II: 683, såvitt nu är i fråga, samt motionerna I: 543 och II: 684 icke må av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 545 och II: 688, såvitt nu är i fråga, samt motionerna I: 546 och II: 689 icke må av riksdagen bifallas.»

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Pålsson, Bengtson* och *Rubbestad*, vilka ansett, att det stycke i utskottets yttrande, som började med »Ej heller» och slutade med »års statsverksproposition», bort hava följande lydelse:

»Utskottet delar den uppfattning som kommit till uttryck i motionerna I: 537 och II: 681 beträffande behovet av en snar upprustning av landsbygdens elnät. Med hänsyn härtill synes på sätt i motionerna föreslagits medel för denna upprustning böra ställas till förfogande redan för nästa budgetår.»

samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 537 och II: 681, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts;

2) av herrar *Svärd* och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Karlsson* samt herr *Heckscher*, vilka ansett, att det stycke i utskottets yttrande, som började med »Vad först» och slutade med »nämnda motioner», bort hava följande lydelse:

»Under hänvisning till vad i den med I. betecknade reservationen till bevillningsutskottets betänkande nr 47 uttalats ävensom under återopande av de i motionerna I: 542 och II: 683 anförda skälen för användningen av de genom elavgiften influerna medlen finner sig utskottet böra förorda bifall till ifrågakvarande motioner samt till motionerna I: 543 och II: 684.»

samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 542 och II: 683, såvitt nu vore i fråga, samt motionerna I: 543 och II: 684, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts;

3) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson* och *Malmborg*, fröken *Elmén*, herr *Widén* samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att det stycke i utskottets yttrande, som började med »I motionerna» och slutade med »böra tillstyrka», bort hava följande lydelse:

Ang. användningen av energiskattemedlen m. m.

»I motionerna I: 545 och II: 688 ha motionärerna godtagit Kungl. Maj:ts förslag i vad detsamma avser skatt å elektrisk kraft, men hemställt om ett uttalande av riksdagen, att de genom skatten inflytande medlen skola, på sätt i dessa motioner samt i motionerna I: 546 och II: 689 närmare angivits, användas för utbyggnad av elkraftproduktionen. Utskottet delar motionärernas uppfattning rörande medlens användning samt anser, att de i motionerna föreslagna åtgärderna skulle skapa tillfredsställande garantier för att medlen oavkortat komme det avsedda ändamålet till del. Utskottet tillstyrker alltså bifall till motionerna I: 545 och II: 688, såvitt nu är i fråga, samt till motionerna I: 546 och II: 689.»

samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 545 och II: 688, såvitt nu vore i fråga, samt motionerna I: 546 och II: 689, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 3.

Herr **JOHANSSON, IVAR**, (bf):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 1.

Herr **HESSELBOM** (s):

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Pålsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid sedermera i enlighet med dessa yrkanden gjorda propositioner bifölls utskottets hemställan i nu förevarande punkt.

Vidare bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten II hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de beträffande punkten III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlon* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 136 punkten III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ohlon* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 41.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om tillsättande av en allmän besparingskommission

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 137, i anledning av väckta motioner om tillsättandet av en allmän besparingskommission för översyn av de statliga utgifterna.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lindblom* och *Lundström* (I: 547) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl. (II: 686), hade hemställts, att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 175 med förslag om komplettering av riksstaten måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillsättandet av en allmän besparingskommission för översyn av de statliga utgifterna.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet anfört bland annat:

»Utskottet, som finner de av motionärerna anförda synpunkterna i och för sig beaktansvärda, vill dock erinra om att redan nu en fortlöpande och ingående granskning av statsutgifterna sker såväl vid departementens årliga budgetarbete som genom vederbörande utskottsprovning av Kungl. Maj:ts anslagsframställningar, ävensom genom de statliga revisionsorganens verksamhet. Vad särskilt beträffar utgifterna under fjärde huvudtiteln torde dessutom, såsom motionärerna själva framhållit, kunna förväntas att en provning kommer till stånd genom den försvarsberedning som tillsatts. Vidare må erinras om att utskottet i sitt utlåtande nr 93 (punkterna 2 och 12) i vad detsamma berör de av motionärerna åberopade uttalandena av statsrevisorerna beträffande statsförvaltningens arbetsformer samt socialpolitikens organisatoriska utformning m. m. förordat viss översyn inom berörda ämnesområden. Slutligen må framhållas att utskottet i sitt utlåtande nr 91 på förslag av Kungl. Maj:t tillstyrkt väsentliga förenklingar beträffande bidragsgivningen på skolväsendets område i anledning varav i vart fall minskade förvaltningskostnader på nämnda område torde kunna uppnås.

I viss utsträckning pågår sålunda redan nu en verksamhet av det slag som enligt motionerna bör främjas, varjämte ytterligare åtgärder i samma syfte torde vara att förvänta. Med hänsyn härtill och då utskottet icke enbart på de i motionerna anförda skälen funnit sig berett att — i nu förevarande sammanhang — förorda tillsättandet av en besparingskommission av den art motionärerna föreslagit, avstyrker utskottet bifall till motionerna i fråga.

Utskottet hemställer, att motionerna I: 547 och II: 686 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Boman*, *Sundelin*, *Pålsson*, *Anders Johansson*, *Svärd*, *Bengtson* och *Malmborg*, fröken *Elmén*, herrar *Rubbestad*, *Widén* och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Karlsson*, fröken *Vinge* samt herr *Heckscher* ansett, att det avsnitt i utskottets yttrande, som började med »Utskottet, som» och slutade med »i fråga», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Den uppfattning motionärerna givit uttryck åt har utskottet funnit sig i allt väsentligt kunna dela. Utskottet förordar därför att i enlighet med vad i motionerna anförts en besparingskommission i angivet syfte snarast tillsättes.»

samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 547 och II: 686, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **HESSELBOM** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som in-

Om tillsättande av en allmän besparingskommission

nefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlon* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 137, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppsägning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 61.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 309, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommunalförbund, m. m.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 328, till Konungen i anledning av

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om prästval, m. m.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 330, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 3 och 4 §§ lagen den 27 juni 1902 (nr 71) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 341, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 342, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) så ock om fortsatt giltighet av samma lag, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 343, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m. dels ock väckta motioner angående utformningen av den ekonomiska politiken.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 344, angående val av fullmäktige i riksbanken med suppleanter;

nr 351, angående val av fullmäktige i riksgäldskontoret med suppleanter; samt

nr 356, angående val av ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket med suppleanter;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 345, för herr Ragnar Valdemar Persson att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 346, för herr Per Valfrid Åsbrink att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 347, för herr Karl Emil Ahlkvist att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 348, för herr Gustaf Fridolf Thapper att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 349, för herr Otto Jakob Westling att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 350, för herr Gösta Tore Edvin Bengtsson att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 352, för herr Axel Wilhelm Strand att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 353, för herr Sven Patrik Svensson att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 354, för herr Anselm Konrad Gillström att vara suppleant för fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 355, för herr Klas Gösta Netzen att vara suppleant för fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 357, för herr Sven Johan Emanuel Ohlson att vara ledamot av styrelsen över riksdagsbiblioteket;

nr 358, för herr Nils Walter Sundström att vara ledamot av styrelsen över riksdagsbiblioteket;

nr 359, för herr Tor Herman Wolgast att vara suppleant för ledamot av styrelsen över riksdagsbiblioteket; och

nr 360, för herr Axel Henrik Munktell att vara suppleant för ledamot av styrelsen över riksdagsbiblioteket.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 361, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om folkomröstning i pensionsfrågan m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 363, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 175, såvitt densamma avser förslag till förordning om allmän energiskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 364, angående beräkning av bevillingarna för budgetåret 1957/58, m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och bordlades tredje lagutskottets memorial nr 24, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande tredje lagutskottets utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fiskearrenden m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller härmed vördsam om ledighet från riksdagsgörömlen under tiden den 29, 30 och 31 maj 1957 för beivrande av en konferens i Wien.

Stockholm den 28 maj 1957

Hjalmar Nilsson

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.02.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 28 maj eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering jämte i ämnet väckta motioner.

Under punkten 116 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

I samband med denna anslagspunkt hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 31 av herr *Mannerskantz* m. fl. och II: 85 av herr *Carlsson* i Bakeröd m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att de medel, som inflöte till statskassan genom elskatteuppbörden utöver det i riksstaten för budgetåret 1957/58 uppförda beloppet, skulle avsättas till en fond för möjliggörande av framtida, nödvändig upprustning av eldistributionen på landsbygden;

2) de likalydande motionerna I: 152 av herr *Andersson, Torsten*, m. fl. och II: 190 av herr *Gustafsson* i Mem m. fl.; samt

3) motionen I: 153 av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman*.

I de tre sistnämnda motionerna hade hemställts, att riksdagen måtte höja förvarande anslag till 6 000 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 152 och II: 190 samt I: 153, till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering å riksstaten för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor;

2) att motionerna I: 31 och II: 85 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Eskilsson, Sigfrid Larsson, Franzén, Pettersson* i Dahl, *Hæggbloom* och *Hedin*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Jag skall be att med några ord få motivera den blanka reservation, som jag tillsammans med några andra ledamöter inom utskottet har fogat till detta utlåtande; det är en gemensam blank reservation, avgiven av sex ledamöter. Jag är emellertid inte alldeles övertygad om att motivet för denna gemensamma reservation är samstämmigt. Liksom övriga högerledamöter i utskottet har jag anslutit mig till statsverkspropositionens förslag, och jag har följaktligen medverkat till yrkandet om avslag på de väckta motionerna.

Anledningen till att vi anmält reservation är att jordbruksutskottet i sin motivering för förslaget har hänvisat till vad statsutskottet anfört i sitt utlåtande nr 136. När vi behandlade frågan inom jordbruksutskottet, förelåg inte statsutskottets utlåtande. När detta sedan blev klart, framgick det emellertid att utlåtandet inte var enhälligt. Högerledamöterna i statsutskottet hade reserverat sig för bifall till de högermotioner, som var väckta med anledning av förslaget om energiskatt.

Genom att avge den blanka reservationen har vi nu velat markera, att vi ansluter oss till de synpunkter, som reser-

Ang. försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m.

vanterna i statsutskottet har anfört för sin ståndpunkt. I övrigt har vi inte med detta avsett att yrka på någon ändring i jordbruksutskottets förslag, utan jag ansluter mig nu liksom vid behandlingen inom utskottet helt till det yrkande, som jordbruksutskottet framlagt i detta ärendet.

Jag vill med detta, herr talman, endast markera, att jag skulle ha önskat en annan motivering, men att jag inte har något annat yrkande än bifall till utskottets förslag.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! På denna punkt har jag i januari månad väckt en motion, som går ut på att de medel, som inflyter till statskassan genom elskatten utöver det i riksstaten uppförda beloppet på 50 miljoner kronor, skulle fonderas för elektrifieringen på landsbygden. Sedan dess har en del saker inträffat. Sedan riksdagen nu fattat beslut i fråga om energiskatten, har förutsättningarna ändrats så att jag nu inte längre har anledning att yrka bifall till motionen. Jag vill endast meddela att detta beror på de ändrade förhållanden, som uppstått efter det att motionen väckts.

Jag har intet särskilt yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Ang. försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m. (Forts.)

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Avd. II. Särskilda försöksskolor.

I propositionen nr 106 hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 8 mars 1957, föreslagit riksdagen att, utom annat,

a) besluta, att en särskild försöksskola, tills vidare i huvudsak organiserad såsom nioårig enhetsskola, skulle från och med budgetåret 1957/58 eller den senare tidpunkt Kungl. Maj:t bestämde upprättas i Linköping under villkor att Linköpings stad åtog sig att tillhandahålla för skolan erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning samt att i övrigt svara för de anordningar och kostnader, som i enlighet med vad departementschefen förordat skulle ankomma på staden;

b) godkänna av departementschefen angiven personalförteckning för särskilda försöksskolan i Linköping, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

c) godkänna av departementschefen angiven stat för särskilda försöksskolan i Linköping, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

d) till Särskilda försöksskolan i Linköping: Driftkostnader för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 570 000 kronor;

e) till Särskilda försöksskolan i Linköping: Utrustning för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlon* m. fl. (I: 283) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl. (II: 328), i vilka hemställts,

a) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående gymnasiet enligt de riktlinjer, som framginge av motionen, i den mån icke genom yrkanden under b—d vissa frågor föresloges behandlade i annan ordning; dock att Kungl. Maj:t givetvis borde till 1958 års riksdag framlägga de förslag, som det då aktuella läget krävde, utan att invänta den föreslagna utredningens ställningstaganden;

Ang. försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m.

b) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att ämnesrumssystem borde komma till allmännare användning än hittills på gymnasiet;

c) att riksdagen måtte i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts aviserade proposition om inrättande av särskilda statliga försöksskolor uttala sig för att frågan om påbyggnad av dessa med ett gymnasiestadium måtte övervägas;

d) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om särskild utredning beträffande vidgad studie- och yrkesvägledning på gymnasiestadiet;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Aman* (I: 434) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl* m. fl. (II: 558), i vilka hemställts, att riksdagen i samband med beslutet om försöksskolan i Linköping måtte uttala, att dylika skolor borde inrättas även i Karlstad, Luleå och Stockholm, sedan tillräcklig erfarenhet vunnits av verksamheten vid den statliga försöksskolan i Linköping;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Helén* m. fl. väckt motion (II: 592), vari hemställts, att riksdagen måtte uppföra en tjänst som skolpsykolog i Ce 32 vid särskilda försöksskolan i Linköping och bevilja ett förslagsanslag för Driftkostnader med 695 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande avdelningen på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte besluta, att en särskild försöksskola, tills vidare i huvudsak organiserad såsom nioårig enhetsskola, skulle från och med budgetåret 1957/58 eller den senare tidpunkt Kungl. Maj:t bestämde upprättas i Linköping under villkor att Linköpings stad åtog sig att tillhandahålla för skolan erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning samt att i övrigt svara för de anordningar och kostnader, som i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 8 mars

1957 förordat skulle ankomma på staden;

II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 592, såvitt den icke behandlades under IV,

a) godkänna under förevarande punkt införd personalförteckning för särskilda försöksskolan i Linköping, att tillämpas under budgetåret 1957/58;

b) godkänna under denna punkt införd stat för särskilda försöksskolan i Linköping, att tillämpas under budgetåret 1957/58;

c) till Särskilda försöksskolan i Linköping: Driftkostnader för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 570 000 kronor;

III. att riksdagen måtte till Särskilda försöksskolan i Linköping: Utrustning för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor;

IV. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionen II: 592, såvitt den icke behandlats under II i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa ytterligare utredning beträffande av utskottet berörda personalfrågor för särskilda försöksskolan i Linköping och där bedrivna pedagogiska undersökningar samt att Kungl. Maj:t måtte för 1958 års riksdag framlägga de förslag, till vilka utredningen kunde giva anledning;

V. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 434 och II: 558, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte senast för 1960 års riksdag framlägga förslag om upprättande av de ytterligare särskilda försöksskolor, som kunde finnas önskvärda, sedan tillräckliga erfarenheter vunnits av verksamheten vid den särskilda försöksskolan i Linköping;

VI. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna I: 283 och II: 328.

Ang. försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m.

Reservation hade anmälts av herr *Ragnar Bergh*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **SVÄRD** (h):

Herr talman! Det är med en viss känsla av ängslig skygghet eller skygg ängslan, som en vanlig stackare numera nalkas en skolfråga. Den expertis på detta område, som under träget arbete har byggts upp de senaste åren, är så stor att man närmast får ett intryck av att det här har vuxit fram något slags enhetsskolans metafysik — en metafysik som gör att en ofilosofisk krake egentligen inte har vare sig möjlighet eller rätt att ge sig in på dessa frågor. Herrar skolreformatorer och pedagogiska experter är till den grad rationella, att man bara fruktar att eleverna i skolorna skall helt rationaliseras bort, när automationen på detta område är helt genomförd.

Det hände någon gång för mycket, mycket länge sedan att en verkschef, en högst oansvarig figur naturligtvis, satte upp ett anslag på dörren till sitt ämbetsverk, där det stod: »Stängt på grund av vackert väder.» Ett sådant anslag är numera fullkomligt otänkbart i den nya, pedagogiskt strömlinjeformade skola som håller på att växa fram. Man har inte vackert väder där längre, man har i stället ultravioletta strålar och pedagogisk konstgödsel.

Vi har nu här framför oss ett förslag till inrättande av ett slags enhetsskolans provkök i den gamla djäknestaden Linköping. Om jag har kunnat läsa utlåtandet rätt, vilket det finns skäl att betvivla, herr talman, syftar man till att i denna försöksskola bedriva något slags skolreformatorisk, skolorganisatorisk och pedagogisk vivisektion, av vilken sedan slutsatser skall kunna dragas om den kommande generationens möjligheter att snabbt inhämta vad Kungl. Maj:t föreskriver att en välartad skolelev skall inhämta. Vi får bara hoppas att eleverna i fråga inte får något som brukar kallas nedärvd immunitet mot denna välsignelsebringande verksamhet.

Vi skall här ha försöksledare, kansli-skrivare och en lång rad nyttiga och nöd-

vändiga ämbetsmän, och dessutom lär också vid försöksskolan i fråga skola förekomma lärare. Det senare är emellertid inte alldeles säkert, eftersom lärarna i fråga inte är beredda att inträda i detta laboratorium av skäl som helt ligger inom civilministerns ämbetsområde.

Hela min instinkt, det skall jag vara ärlig nog att erkänna, bjuder mig att yrka avslag på hela detta förslag, men med hänsyn till den risk detta skulle framkalla för en undervisning, speciellt avsedd för mig, om enhetsskolans metodik och organisatoriska förutsättningar nu och i framtiden, skall jag mot min instinkt avstå därifrån.

Vad jag däremot inte kan avstå från, herr talman, är att yrka avslag på den beställning på ytterligare sådana här laboratorier som statsutskottet, därtill förlätt av andra avdelningen, gör i sitt utlåtande. Innebörden av denna ordersedel till Kungl. Maj:t är ju egentligen att man utan hänsyn till det resultat, som man nu uppnår med sin vivisektion av den arma linköpingsungdomen, skall inrätta nya liknande anstalter, i första hand på två platser i riket.

Detta sätt att beställa av Kungl. Maj:t åtgärder, som föranleder icke beräknade och icke beräkningsbara statsutgifter, är ett ytterst diskutabelt sätt att fara fram. Vi kan inte samtidigt, så fort vi för ett allmänt resonemang, hävda nödvändigheten av återhållsamhet med statens utgifter, om vi på detta sätt bara finner oss i att Kungl. Maj:t ställes inför sådana à la carte-beställningar som det här är fråga om.

Jag finner alltså, herr talman, att jag av statsfinansiella skäl är nödsakad att yrka avslag på punkten V i utskottets utlåtande under avdelningen II med dess förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t. Om jag nu begränsar min motivering till den statsfinansiella aspekten, kan vi kanske slippa en diskussion om enhetsskolan an sich.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag vet inte om herr Svärd menade att vi skulle behöva ta upp

Ang. försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m.

en allvarlig diskussion mot den bakgrund som han här rullade upp. Jag tror det knappast.

I sak skulle jag emellertid vilja säga, att när vi nu bygger upp en ny skola, är det väl ändå värdefullt om vi kan få denna försöksverksamhet lagd på det plan som ger största möjliga nytta för de pengar, vilka obestriddligen måste anslås för detta ändamål.

I vad det gäller den fortsatta verksamheten beträffande försöksskolorna har utskottet varit mycket försiktigt. Jag vill erinra om att utskottet på s. 40 skriver: »Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t senast för 1960 års riksdag framlägger förslag om upprättande av de ytterligare försöksskolor, som kan finnas önskvärda, sedan tillräckliga erfarenheter vunnits av verksamheten vid den särskilda försöksskolan i Linköping.»

Vi hade ju en liten diskussion om det här i går. Herr Bergh tog upp både avdelning I och avdelning II i utlåtandet. Jag hörde inte riktigt vad han sade, men om jag fattade honom rätt ansåg han, att man borde få till stånd flera av dessa försöksskolor på olika platser i landet. Om det inte var riktigt uppfattat, ber jag naturligtvis om ursäkt för det. Utskottet har dock ansett att man kan vinna åtskilliga erfarenheter på detta område, men vi vill att Kungl. Maj:t skall vara försiktig. Vi har inte någon förutbestämd uppfattning om att en sådan här försöksskola är det allena saliggörande, men vi tror att de lärare och andra som sysselsätts vid denna skola skall ta sin uppgift på allvar och göra det bästa möjliga av de medel som riksdagen anvisar.

Det är obestriddligt att detta arbetsfält har försummats under årens lopp, och just i den situationen är det nödvändigt att vi får en försöksverksamhet som grundar sig på verkliga fakta och att vi får sakkunniga människor som ägnar sig åt denna uppgift, så att den erforderliga forskningen på området kommer till stånd. Utskottet åtminstone är övertygat om att man kan bespara sig många misstag i de olika försöksskolor-

na ute i landet, om man kan få erfarenheter från denna vetenskapligt uppbyggda försöksskola. På detta sätt kan man alltså bespara staten onödiga utgifter och lära sig att lägga upp undervisningen på bästa möjliga sätt.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Andra avdelningens ordförande tycks inte ha hört vad jag sade i går. Vad jag då vände mig mot var utskottets uttalande, att berörda kommuner snarast möjligt bör få reda på om och i så fall när sådana här skolor skall komma till stånd. Med anledning därav sade jag, att detta uttalande egentligen är en from önskan.

Jag framhöll, att om man ritar ett skolhus och det är meningen att detta skall användas för en försöksskola, kommer planlösningsarbetet att påverkas därav både beträffande klassrummens storlek och beträffande en hel del biutrymmen. Om man i varje fall är tvungen att bygga ett skolhus och detta eventuellt skulle komma att användas som försöksskola, kan man av kostnadsskäl inte gärna bygga som för en försöksskola. Blir det sedan en försöksskola kommer man att få mindre praktiska lösningar och ökade utgifter för de nya lokalutrymmen som försöksverksamheten kräver.

Jag anser alltså att det hade varit bättre att utskottet hade tagit ställning till frågan, huruvida det borde bli flera sådana här försöksskolor eller inte. Om utskottet hade ansett att det borde bli flera, skulle utskottet också i anslutning till motionen i ämnet ha givit besked om den saken. Nu kommer den platoniska önskan, som utskottet uttalat, i åtskilliga fall inte att bereda berörda distrikt möjlighet att på ett ändamålsenligt sätt planera de skolhus som kan komma i fråga.

Sedan ber jag att få nämna hur denna fråga om försöksskolor kommit upp. För några år sedan gjorde nuvarande eklestistikministern ett uttalande här i kammaren, där differentieringsproblemet diskuterades. Han anmärkte då på att den

Ang. försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m.

nuvarande försöksverksamheten inte i enlighet med skolkommissionens intentioner hade arbetat med odifferentierade klasser efter klass 7. Då sedan en utredning satts i gång hänvisades till detta uttalande, och så föreslogs det försökskolor i fyra städer, där inte minst — dock inte enbart — differentieringsproblemet skulle utredas.

Men nu är det här som det ofta är i den nuvarande skolpolitiken. Det är ansatser som inte fullföljs, och så vet man inte vad som skall bli av det hela. Skall till exempel en kommun räkna med att utredningens av skolöverstyrelsen tillstyrkta förslag någon gång vinner bifall, kommer kommunen att få svårigheter när det gäller planlösningsfrågan. Man famlar inom departementet hit och dit, och på det sättet är det här också. Därför gav jag i går uttryck åt den meningen, att det vore bäst att få besked.

Ansatsen denna gång kommer f. ö. sannolikt att utebli, därför att folk har ju avrått från att söka tjänsterna i Linköping på grund av att lönesättningen inte blivit sådan som ansetts erforderlig för att försöksskolan skall kunna fylla sin uppgift. Därför kan det ligga en hel del i vad herr Svärd säger, att man kan vara tveksam, huruvida pengarna kommer att användas i år. Här som på många andra områden är vi, som skall arbeta inom skolväsendet, ovissa om hur det kommer att bli, därför att den nuvarande skolpolitiken och dess ledning är så famlande.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Om jag fattade herr Bergh rätt invände han mot utskottet, att vi inte redan nu tagit bestämd ställning antingen i tillstyrkande eller i avstyrkande riktning. Nu förstår jag herr Bergh. Bland de städer som är tilltänkta för flera försöksskolor är ju Luleå. Jag förstår att det är i egenskap av lokal folkskoleinspektör som han yttrar sig i detta sammanhang, och det undrar jag inte på heller.

Det är riktigt som herr Bergh säger att man i god tid bör få besked hur det skall

bli. Men jag tror ändå att utskottet har rätt när det vill vara försiktigt. Detta hindrar inte att t. ex. Luleå kan få besked i god tid om hur det kommer att bli. Men att nu, innan man har fått starta den första försöksskolan, som är ämnad att bli förlagd till Linköping, bestämma sig för hur många andra man skall ha och var de skall ligga vore väl ändå litet oförsiktigt, det tycker jag för min del.

I sak får jag det intrycket, att herr Bergh inte har någonting emot om vi nu t. ex. hade föreslagit ytterligare tre städer. Herr Bergh nickar instämmande till detta, och då måste jag tillägga, att till min glädje har herr Bergh inte samma uppfattning som partivännen Svärd i denna fråga. De har direkt motsatta uppfattningar.

Jag vill bara på utskottets vägnar säga, att blir utfallet lika bra som man hoppas av försöksskolan i Linköping så tror vi att det är riktigt att använda en del pengar till flera sådana försöksskolor spridda över landet, så att de lärdomar man gör vid dessa försöksskolor kan mer eller mindre omedelbart omsättas i praktisk verksamhet för en större region omkring dessa försöksskolor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! På frågan om jag vill med min röst stödja utskottet eller inte, vill jag svara, att förutsättningen för att sådana här skolor egentligen skall bli arbetsdugliga och fylla den uppgift som man har tillämnat dem är att de får en personaluppsättning som garanterar detta. Den garantien finns inte för ögonblicket.

Herr SVÄRD (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag är ledsen om det är jag som har dragit upp denna lokalpolitiskt och pedagogiskt betonade debatt. Men jag måste ändå säga, att det är en egendomlig form av statsfinansiell försiktighet som man visar från utskottsavdelningens sida. Vad man föreslår riksdagen att besluta är en skrivelse till

Ang. försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m.

Kungl. Maj:t, i vilken det hemställs att Kungl. Maj:t senast för 1960 års riksdag framlägger förslag om upprättande av de ytterligare särskilda försöksskolor som kan befinnas önskvärda sedan tillräckliga erfarenheter vunnits av verksamheten vid den särskilda försöksskolan i Linköping. Man fastställer alltså en termin. Man konstaterar att ytterligare sådana här anstalter skall bli nödvändiga. Man måste väl ändå vara aldeles särskilt funtad om man i detta skall kunna se uttryck för försiktighet i statsfinansiellt avseende.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Jag har visserligen inte deltagit i behandlingen av dessa frågor vid plenum i utskottet, men ämnet tillhör ju de områden, som har varit aktuella länge och innebär inte precis några nyheter för den, som sysslar med skolfrågor.

Här har ifrågasatts, huruvida försöksskolor av denna typ över huvud taget fyller någon vettig mening. Det framställes, som om det här vore fråga om ett nytt påhitt i dagens skolsystem. Så är inte alls fallet. Skolor av principiellt samma typ har vi haft mycket länge även i den äldre skolorganisationen, ja, vi hade dem redan omkring sekelskiftet. Jag erinrar mig, att jag vid något tillfälle för några år sedan klandrade ecklesiastikministern för att han inte intresserade sig för att starta dessa försöksskolor vid den tidpunkten. Min syn på det hela var då, att just om man finge dylika försöksskolor, finge man också garantier för mera preciserade och konkreta resultat än vad man kunde få fram i den mer eller mindre diffusa, åtminstone vid den tidpunkten mera diffusa försöksverksamhetens skolor.

Ungefär samma synpunkter skulle man kunna anlägga på dessa frågor nu, fastän det hela kommit i ett nytt läge, däri-genom att dessa skolor nu startas för sent, så att den sammanfattande utredning om skolfrågorna, som börjar sitt arbete denna vecka, får en minimal möjlighet att utnyttja de resultat, vilka eventuellt kommer att framgå vid den nu fö-

reslagna skolan i Linköping. Jag tänker då särskilt på strejkvarslet — så kan man väl kalla det — som möjligen innebär, att man inte får i gång skolan förrän tidigast nästa höst.

Vidare har det klandrats, att man tar upp tanken på flera statliga försöksskolor och att man preciserar en viss tidpunkt, nämligen 1960. Ja, den är inte vald direkt på måfå, utan 1960 är den tidpunkt, då den sammanfattande utredningen skall vara färdig. Utredningens betänkande skall under närmast följande tid skickas ut på remiss, och 1962 får vi enligt planen en proposition på området. Då är försöksverksamheten avslutad historia. Under 1960-talet kommer vi alldeles säkert att behöva de här tänkta fyra statliga försöksskolorna för att iakttaga och bearbeta de önskemål beträffande förbättringar eller ändringar i den nya skolans organisation, som då kan te sig önskvärda.

Det är denna tankegång, som ligger bakom förslaget om de statliga försöksskolorna. Vad jag i dag beklagar är, att de kommer vid en för sen tidpunkt, vilket dock inte för mig betyder detsamma, som att jag frånsäger dem varje värde. Skolan i Linköping kommer ändå att få betydelse i viss utsträckning, och alltså kommer även de skolor, som är planlagda för 1960-talet, att få det. Det är anledningen till att jag kan gå med på utskottets skrivning här — kanske inte i alla bisatser — men i princip.

Under detta anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Herr Svärd beklagar att dessa skolor över huvud taget kommer till, medan herr Arrhén beklagar att de kommer för sent. Jag tror att utskottet gått en gyllene medelväg när vi har skrivit som vi här har gjort. Med den utveckling vi väntar på detta område tror jag också att man tryggt kan förlita sig på att det skall visa sig vara en för den nya skolan både klok och nödvändig åtgärd.

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i den nu föredragna avdelningen gjorda hemställan.

På särskilda propositioner bifölls vad utskottet i punkterna I—IV hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de beträffande punkten V förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i nämnda punkt hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svärd* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 127 avd. II punkten V, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Persson, Einar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 113;

Nej — 12.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På härefter gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten VI hemställt.

Avd. III och IV

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 86, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 8 februari 1957, föreslagit riksdagen att dels godkänna av chefen för ecklesiastikdepartementet föreslagna huvudsakliga grunder för omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen, dels ock godkänna av departementschefen föreslagna förändringar i personalorganisationen m. m. vid universiteten och Stockholms högskola, att successivt genomföras under loppet av fyra budgetår med början budgetåret 1958/59.

Kungl. Maj:ts förslag, som grundade sig på en av särskilda sakkunniga verkställd utredning, innebar bland annat, att vid vardera av de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund skulle inrättas en preceptor i nationalekonomi samt att vid vardera av universiteten i nämnda städer skulle inrättas en professur i företagsekonomi.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Wallenheim* m. fl. (I: 423) och den andra inom andra kammaren av herrar *Sehlstedt* och *Andersson* i Ronneby (II: 532);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Nilsson* m. fl. (I: 426) och den andra inom andra kammaren av herr *Munktel* m. fl. (II: 539);

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eriksson* m. fl. (I: 427) och den andra inom andra kammaren av herr *Munkell* m. fl. (II: 538);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson* m. fl. (I: 428) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafson* i Göteborg m. fl. (II: 537);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Åman* m. fl. (I: 429) och den andra inom andra kammaren av herr *Rylander* m. fl. (II: 542);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar* (I: 433) och den andra inom andra kammaren av herrar *Håstad* och *Sjölin* (II: 543);

dels en inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 533);

dels ock en inom andra kammaren av herr *Dahlén* väckt motion (II: 536).

I de likalydande motionerna I: 427 och II: 538 hade hemställts, att de av Kungl. Maj:t föreslagna lärarbefattningarna i nationalekonomi vid Uppsala och Lunds universitet måtte utformas såsom professurer i »samhällsekonomi, särskilt ekonomisk politik och socialpolitik», med undervisningsskyldighet inom både de juridiska och de filosofiska fakulteterna.

I de likalydande motionerna I: 429 och II: 542 hade hemställts, utom annat, att riksdagen måtte besluta om inrättande av en preceptur i straff- och processrätt vid vardera av de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund.

I de likalydande motionerna I: 433 och II: 543 hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 86 måtte besluta företa de ändringar i de där föreslagna personalorganisationerna m. m. vid de juridiska fakulteterna, som i motionerna föreslagits, samt att i övrigt beakta vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I) att motionerna I: 423 och II: 532 ävensom I: 426 och II: 539, i den mån de icke blivit besvarade med vad utskottet anför, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

II) att motionerna I: 428 och II: 537 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III) att motionen II: 533 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV) att motionen II: 536 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

V) att motionerna I: 429 och II: 542 ävensom I: 433 och II: 543 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

VI) att riksdagen måtte godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 8 februari 1957 förordade huvudsakliga grunder för omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen;

VII) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 427 och II: 538, godkänna av departementschefen förordade förändringar i personalorganisationen m. m. vid universitetet och Stockholms högskola, att successivt genomföras under loppet av fyra budgetår med början budgetåret 1958/59 med de ändringar, som utskottet angivit i fråga om dels benämningen av en av professurerna i civilrätt vid den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola, dels ock ämnesområdet för den nya precepturen i offentlig rätt vid samma högskola;

VIII) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför beträffande lärarorganisationen vid stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola.

I motiveringen hade utskottet anför bland annat:

»I de likalydande motionerna I: 427 och II: 538 har hemställts, att de föreslagna nya ordinarie tjänsterna i natio-

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

nalekonomi i Uppsala och Lund skall utformas såsom professorer i »samhälls-ekonomi, särskilt ekonomisk politik och socialpolitik». Motionärerna har till stöd för sitt yrkande anfört bl. a., att propositionens förslag icke ens tillnärmelsevis innebär den upprustning av undervisnings- och forskningsmöjligheterna, som de förberedande instanserna ansett nödvändig. Vidare uttalas farhågor för att det skulle bli svårt att besätta tjänsterna med personer med hög kompetens om tjänsterna göres till precepturer.

Av utredningsmännens beräkningar rörande lärarbehovet vid de juridiska fakulteterna framgår att den ordinarie lärare i nationalekonomi, som skulle placeras i den juridiska fakulteten i Uppsala (Lund), skulle fullgöra ungefär hälften av sin undervisningsskyldighet inom den humanistiska fakulteten. Som departementschefen framhållit är ämnet nationalekonomi i Uppsala och Lund företrätt av en professor, vilkens tjänst placeras inom den humanistiska fakulteten. Utskottet finner därför i likhet med departementschefen, att de nya lärartjänsterna bör vara precepturer. Utskottet avstyrker bifall till motionärernas förslag.

I de likalydande motionerna I: 429 och II: 542 samt i de likalydande motionerna I: 433 och II: 543 hemställdes i anslutning till utredningsmännens förslag om inrättande av två precepturer gemensamma för ämnena straff- och processrätt, den ena vid juridiska fakulteten i Uppsala och den andra vid juridiska fakulteten i Lund. Som förut framhållits skall undervisningen vid de juridiska fakulteterna fördelas mellan vetenskapligt skolade fast anställda lärare och praktiker. Hur stor del av undervisningen som i varje särskilt ämne bör läggas på praktiker kan med säkerhet bedömas först sedan någon tids erfarenhet av den förordade anordningen vunnits. Utskottet avstyrker de nu berörda i motionerna framförda yrkandena.»

Reservationer hade avgivits, utom av annan,

1) av herrar *Ohlon*, *Sundelin* och *Jacobsson*, fröken *Elmén*, herr *Gustafsson* i Skellefteå, fröken *Vinge* samt herr *Helén*, vilka ansett, att de två sista meningarna i det stycke, som började med »I de likalydande motionerna I: 429 och II: 542» och slutade med »framförda yrkandena», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Det är enligt utskottets mening tveksamt, om det är lämpligt att i den omfattning som i propositionen förutsatts anlita praktiskt verksamma jurister för undervisningen i dessa ämnen. Utskottet vill därför föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte till förnyad prövning upptaga frågan om den lämpligaste fördelningen av undervisningen mellan ordinarie lärare och praktiskt verksamma jurister, såvitt angår förevarande ämnen.»

samt att utskottet bort under V hemställa att motionerna I: 429 och II: 542 ävensom I: 433 och II: 543 icke måtte föranleda annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t gäve till känna vad i reservationen anförts angående fördelningen av undervisningen i straffrätt och processrätt mellan ordinarie lärare och praktiskt verksamma jurister;

2) beträffande lärarorganisationen i nationalekonomi och företagsekonomi i Uppsala och Lund av herrar *Ohlon*, *Sundelin* och *Jacobsson*, fröken *Elmén* samt herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Helén*, vilka ansett, att utskottet bort under VII hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 427 och II: 538, godkänna av departementschefen förordade förändringar i personalorganisationen m. m. vid universiteten och Stockholms högskola, att successivt genomföras under loppet av fyra budgetår med början budgetåret 1958/59 med de ändringar, som i reservationen angivits i fråga om dels benämningen av en av professorerna i civilrätt vid den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola, dels ämnesområdet för

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

den nya precepturen i offentlig rätt vid samma högskola, dels inrättande av två professurer i nationalekonomi vid de juridiska fakulteterna, en i Uppsala och en i Lund, i stället för de av Kungl. Maj:t därstädes föreslagna precepturerna i ämnet, dels ock inrättande av två precepturer i företagsekonomi vid de humanistiska fakulteterna, en i Uppsala och en i Lund, i stället för de av Kungl. Maj:t därstädes föreslagna professurerna i ämnet.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis samt att vid behandlingen av den punkt, varom först uppstode överläggning, denna skulle få omfatta utlåtandet i dess helhet.

Punkterna I—IV

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten V

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Den omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen, som här föreslås, är av mycket genomgripande betydelse. Den innebär en förändring av en ordning, som beträffade de juridiska examina har varit rådande i femtio år.

Till grund för propositionen ligger en utredning, verkställd av 1949 års kommitté för den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen. Kommittén föreslog, att de juridiska studierna skulle delas på två etapper, den första omfattande 6,5 och den andra 2,5 terminer. Under den första etappen skulle två terminer ägnas åt civilrätt och liknande ämnen. Mellan de två etapperna skulle en praktisk tjänstgöring vid domstolar äga rum under femton månader, under vars tre sista månader praktikanterna på eget ansvar skulle handlägga mindre mål. Den följande studieetappen skulle avse fördjupade studier inom några speciella rättsområden, huvudsakligen inom civilrätten. Dessa skulle nu, sedan de studerande genom sin praktik vunnit egna erfarenheter och juridisk mognad,

verkligen kunna bli av vetenskaplig karaktär.

Tyvärr är det så, att i propositionen har denna kommittés grundtanke om en praktisk tjänstgöring mellan de två utbildningsetapperna kommit bort. Meningen med den praktiska tjänstgöringen var att ge ett fördjupat innehåll åt de juridiska studierna, och jag beklagar att denna idé ej förverkligats. Att resultatet har blivit detta beror väl på att remissinstanserna i stor utsträckning har ställt sig avvisande.

Nu menar Kungl. Maj:t, att det praktiska inslaget i den juridiska utbildningen i stället skulle kunna tillgodoses i form av kurser, som meddelas av praktiskt verksamma jurister. Det torde vara tvivelaktigt huruvida det går att här förvärva tillräckligt sakkunnigt folk, och det är i fråga om denna detalj, som meningarna har gått isär inom statsutskottet.

Det är särskilt två ämnen, som vi reservanter menar kan riskeras bli eftersatta genom den anordning, som nu föreslås, nämligen straffrätt och processrätt. Vi menar, att man inte har någon garanti för att praktiskt verksamma jurister skulle vilja ägna något större intresse för undervisning i dessa ämnen.

De juridiska lärosätena har i stället för kurser av praktici krävt att preceptorsbefattningar vid Lund och Uppsala skulle inrättas med undervisning i processrätt och straffrätt, d. v. s. vart och ett av dessa preceptorat skulle omfatta två ämnen. Även reservanterna har varit osäkra och därför nöjt sig med att hemställa om att Kungl. Maj:t i fortsättningen skulle ägna uppmärksamhet åt frågan om den lämpligaste fördelningen av undervisningen mellan ordinarie lärare och praktiskt verksamma jurister i ämnena straffrätt och processrätt. Vi har inte ställt något preciserat förslag utan nöjt oss med att i reservation nr 1 uttala ett önskemål.

Vid detta utlåtande finns ännu en reservation. I Kungl. Maj:ts proposition föreslås att det i studierna för dessa examina skall ingå ett nytt ämne, företagsekonomi, som hittills har varit förbe-

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

hållet handelshögskolorna. För att tillgodose undervisningen i detta nya ämne har Kungl. Maj:t begärt att professurer i företagsekonomi skall inrättas i Lund och Uppsala. Samtidigt ingår det i den nya planen, att nationalekonomi, som hittills har varit ett fakultativt ämne, skall bli obligatoriskt ämne i juris kandidatexamen. För nationalekonomien föreslås inrättandet av preceptorsbefattningar i Lund och Uppsala.

Vår reservation går nu ut på att vi anser att det vore lämpligare, att det beprövade ämnet nationalekonomi finge professurer i Lund och Uppsala, medan det nya ämnet företagsekonomi tills vidare finge nöja sig med preceptorsbefattningar. Vi begär inte några nya befattningar utan endast en omfördelning från företagsekonomi till nationalekonomi i fråga om professurer och en motsatt omfördelning från nationalekonomi till företagsekonomi i form av preceptorsbefattningar.

Den tanke, som ligger bakom inrättandet av de nya professurerna i företagsekonomi, är tydligen att man avser att universiteten skall kunna uppta tävlan beträffande de företagsekonomiska studierna med handelshögskolorna. Det är nu inte alls säkert att så kommer att bli förhållandet. Avsikten är därför också, att universiteten skall kunna tävla med handelshögskolorna om att kunna förvärva de förnämsta experterna i företagsekonomi.

Hela denna omfördelning är emellertid ganska oviss. Ämnet nationalekonomi har sedan gammalt en stadgad ställning vid våra universitet. Vi menar därför att om en förstärkning skall ske, bör den i första rummet ägnas åt nationalekonomi. Särskilt Uppsala skulle råka ganska illa ut om den nya ordningen genomföres. Då skulle den professur, som nu finns vid juridiska fakulteten, försvinna och förvandlas till en preceptorsbefattning. Både under den nuvarande innehavarens tid och även tidigare har professorn i nationalekonomi i Uppsala spelat en betydande roll inte bara i vårt vetenskapliga liv utan också i sin egen

skap av rådgivare för de politiska instanserna.

Vi anser, herr talman, att detta förslag kanske kommit till litet brådstörtat, och vi önskar som sagt att ämnet nationalekonomi skall bli bättre tillgodosett än vad som här föreslås av Kungl. Maj:t.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall inte bara till reservation nr 1 utan även till reservation nr 2 vid statsutskottets föreliggande utlåtande.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Det var från början inte min avsikt att ta till orda i denna fråga, utan jag hade tänkt nöja mig med att instämna i herr Ohlons anförande i den mån detta berörde reservation nr 2. Det kanske dock må tillåtas mig att ytterligare med några ord motivera, varför vi har den inställningen, att det i nuvarande läge vore ganska olyckligt att omändra organisationen av den nationalekonomiska undervisningen vid våra universitet och högskolor.

Det rör sig här om å ena sidan en gammal organisation inom ett ämne, som har hävd i vårt akademiska undervisningsväsen, och å andra sidan om ett av dagens behov nyskapat ämne. Mot denna bakgrund finner vi det olämpligt att göra ett ingrepp i en äldre och hävdvunnen organisation. Därtill kommer, herr talman, att enligt realistiska bedömningar kommer studentantalet att inom den närmaste framtiden tillväxa på ett fantastiskt sätt. Man räknar med, att den nuvarande studentexaminationen på tio år kommer att mer än fördubblas. Samtidigt som alla bedömer en dylik utveckling trolig, inleder vi nu denna nya epok med att dra in lärartjänster vid universitet och högskolor på ett så centralt och viktigt område som undervisningen i nationalekonomi. Detta förefaller mig icke vara utslag av en realistisk bedömning.

Härtill kommer en annan synpunkt, som jag kan hävda med utgångspunkt från ett anförande, som hölls den 10 april i år i andra kammaren av statsse-

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

kreterare Ragnar Edenman. Han meddelade då, att universitetsutredningen ämnar föreslå att samtliga preceptorat på en gång skall förändras till professorer. Vad är en preceptor? Därpå får man en något så när uttömmande definition om man slår upp sidan 61 i föreliggande utskottsutlåtande. Där står: »En preceptor skall äga hög vetenskaplig kompetens, och med hans tjänst är förenad såväl åliggande att bedriva vetenskaplig forskning som skyldighet att svara för undervisning och examination.»

Det är att märka, att precepturer av denna typ är självständiga akademiska lärartjänster. De precepturer, som man nu ifrågasätter skall ersätta de nuvarande professorerna i nationalekonomi vid de juridiska fakulteterna, blir precepturer av just den typ, som herr Edenman talade om den 10 april i andra kammaren. Då skulle den orimliga följden av detta bli, att vi i dag sitter här och beslutar att inrätta precepturer, om vilka det samtidigt meddelas, att man på regeringshåll — om den nuvarande regeringen sitter kvar, nota bene — har den inställningen, att de precepturer, som man tidigare har inrättat, kommer att på en gång föreslås omändrade till professorer. Ett dylikt tillvägagångssätt förefaller något kufiskt beträffande både den förberedande tankegången och utförandet.

Det är anledningen till, att vi här inte vill vara med om en förändring av de nuvarande professorerna i nationalekonomi till precepturer. Av vissa kostnads-hänsyn, som bör tas i dagens läge, föreslår vi i stället den omgruppering, som herr Ohlon nyss talade om, nämligen att två precepturer skall inrättas i det nya ämnet företagsekonomi med bibehållande av de ur alla synpunkter nödvändiga professorerna i det äldre ämnet nationalekonomi.

Detta är min motivering för att jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Med den behandling som utskottsmajoriteten har givit propositio-

nen skulle jag kanske inte ha anledning att säga någonting. Det förefaller mig dock som om reservanterna här har givit en framställning, som kan rätt betänkligt misstolkas. Därför skulle jag vilja lägga till rätta ett par saker.

Det var ganska intressant att höra herr Ohlon säga, att reservanterna var osäkra. Det är också alldeles klart, att vi här går in på något ganska oprövat. Men då får man inte heller från början ta alltför starka ord i sin mun, utan vi bör i stället pröva oss fram. Det gäller enligt min mening båda de punkter, där vi har reservationer.

Vi har här gått in för att söka utnyttja även praktiskt verksamma jurister. Det är naturligtvis omöjligt att nu säga hur väl det skall slå ut. Att detta försök i sig rymmer förutsättningar för en god undervisning under vissa förhållanden, betvivlar jag för min del inte alls. Men det är klart, att omfattningen av dessa icke ordinarie lärares undervisningsskyldighet, jämfört med de ordinarie lärarnas, naturligtvis kan komma att bli föremål för omprövning, när vi har sett hur det hela verkar i praktiken. Det kan hända att det verkar olika på olika håll, alltefter tillgången på väl kvalificerade praktiskt verksamma jurister.

Den springande punkten i reservationerna är väl i alla fall förhållandet mellan ämnena nationalekonomi och företagsekonomi. Det är alldeles riktigt att företagsekonomi blir ett nytt ämne vid universiteten. Av det skälet finns det naturligtvis en viss osäkerhet om hur undervisningen skall utfalla. När reservanterna här menar att de vill ta det säkra för det osäkra, så resonerar de förmodligen från den utgångspunkten — även om de inte säger ut det klart — att det vore bättre att satsa på det gamla ämnet nationalekonomi.

Det förefaller av deras uttryckssätt som om de menar, att Kungl. Maj:t i verkligheten skulle ha dragit in några professorer i nationalekonomi. Så är ju inte förhållandet. Men man har inte ökat antalet professorer i nationalekonomi, vilket reservanterna hade väntat sig och vilket man kanske skulle kunnat anse

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

som i viss mån önskvärt på grund av den omläggning av undervisningen, som det i alla fall här är fråga om.

Fastän professorerna i nationalekonomi hädanefter kommer att tillhöra de humanistiska fakulteterna, kommer det ju att bedrivs ett intimt samarbete mellan dessa professorer och de preceptorer som här är föreslagna speciellt för juristutbildningen. Det är sålunda inte tal om annat än att även den juridiska utbildningen, i den mån så anses behövt, kommer att ha nytta av att det finns professorer i nationalekonomi vid de lärosäten, som det här är fråga om.

Jag har för min del bedömt det så, att om man inte låter verkligt kvalificerade lärare bygga upp undervisningen i företagsekonomi, som är någonting nytt vid de juridiska fakulteterna, är det risk för att det inte, åtminstone på länge, blir en så god undervisning härvidlag, som man ändå anser att man behöver.

Här har i viss mån sakkunskap stått emot sakkunskap. Även jag har till mitt förfogande haft sakkunskap av hög kvalitet, när denna proposition utformats, och jag kan inte finna annat än att det, som vi har föreslagit, bör kunna fungera riktigt. Den sakkunskap, som jag har haft med i mina undersökningar, har kommit fram till att när man skall hålla sig inom en begränsad ekonomisk ram — och det måste vi åtminstone tills vidare göra — så utnyttjar vi läraryrkets bästa genom att ge dem de ställningar, som vi har föreslagit i propositionen.

Herr talman! Tillåt mig att en enda minut anspela på den debatt, som föregick den här i denna kammare. Det tydde sannerligen inte på något särskilt framsynt skolprogram, när diverse högerledamöter här uppträdde med ganska olika syn på frågorna. Om vi vidare sammanställer detta och även den debatt, som vi just nu är inne i, med den debatt som fördes tidigare här i dag, där högerens gruppledare ville låta påskina att vi i regeringen hade känt oss fria att handla med pengarna ungefär som om vi hade obegränsat av den varan och därför skulle ha frestats att komma med ungefär vilka ekonomiska utsvävningar

som helst, så är just den fråga vi nu behandlar ett exempel på att det inte alls varit så. Jag har här inte kunnat avsätta medel för fyra professorer, utan jag har fått nöja mig med två professorer och två preceptorat. Av statsfinansiella skäl har alltså en sådan avvägning måst göras.

När sedan herr Arrhén talar om att det i framtiden säkerligen blir fler studenter, uttalar han sig inte om hur många av dem som skulle bli jurister. Vi har ju faktiskt under vissa senare år haft en början till överproduktion av jurister. Jag tycker herr Arrhén, att vi skall vara litet försiktiga även på denna punkt. När man sålunda inte alls kan säga, att därför att studentantalet inom några år kommer att fördubblas, kommer antalet jurister också att fördubblas, bör man också vara försiktig vid dimensioneringen av antalet lärare vid denna undervisning. Skulle det bli behov av en kvantitativt våldsamt ökad juristutbildning får naturligtvis frågan om de lärarbefattningar, som då behövs, tas under omprövning.

Herr **OHLON** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ecklesiastikministern gjorde gällande, att det här inte föreslås någon indragning av professorer i nationalekonomi. Det är sant när det gäller Lund, men inte när det gäller Uppsala. När den nuvarande innehavaren av professuren i nationalekonomi i Uppsala, professor Lindahl, nästa år avgår med pension, kommer hans professur att förvandlas till en professur i — vill jag minnas — finansvetenskap med finansrätt, och den förnämliga institution, som professor Lindahl har byggt upp och som har varit av mycket stor betydelse även för oss politici, kommer inte att få en ledare i samma ställning som förut. Det är det som vi har ställt oss skeptiska emot. Nationalekonomien kommer alltså att få en försämrad ställning i Uppsala genom den anordning som här föreslås, och detta inträffar samtidigt med att nationalekonomien blir ett obligatoriskt ämne i juris kandidatexamen. Jag skulle

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

tro att vad reservanterna hemställer om har stöd i varje fall i Uppsala och såvitt jag kunnat finna också i vissa kretsar i Lund.

Det är givet att det hela är en bedömningsfråga. Vi reservanter menar, att när man nu skall koppla in det nya ämnet företagsekonomi vid våra universitet, skall man gå fram etappvis och tills vidare nöja sig med preceptorsbefattningar i detta ämne.

Jag ber att få understryka, att vad vi reservanter föreslår inte innebär några ökade anslag. Vi föreslår samma antal befattningar i olika grader som Kungl. Maj:t hemställt om; det gäller bara en omfördelning av anslaget. Huruvida sedan vi har rätt eller Kungl. Maj:t har det, är svårt att uttala någon mening om. Som lekman måste jag vara försiktig på den punkten, men av vad jag har hört av representanter för de juridiska fakulteterna i Lund och Uppsala har jag fått det intrycket, att vår ståndpunkt närmast motsvarar den uppfattning som representeras av de juridiska fakulteternas medlemmar.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h) kort genmäle:

Herr talman! I sitt förra anförande anknöt ecklesiastikministern till den diskussion som fördes i föregående ämne och tillät sig då att göra ett uttalande som inte bör stå oemotsagt. Han klandrade högergruppen för att den haft en annan mening beträffande försöksskolorna än den ecklesiastikministern företräder. Klandret drabbar inte mig, om det är berättigat, då jag avstod från att delta i den voteringen, men jag vill reagera mot det sätt som ecklesiastikministern gång på gång ådagalägger, att när någon har en annan mening än han, så menas därmed att de som har en annan mening har orätt. Vi känner igen talesättet. Vi som vill på olika områden skapa garantier för att den nya skolan skall bli så bra som möjligt, vi är enligt ecklesiastikministerns vokabulär ovilliga att medverka till denna skolas framtid. När, som vi hörde nyligen, den nuvarande

ecklesiastikministern brister i handlingskraft på en så vital punkt som i fråga om att skapa reella förutsättningar för den nya skolan i fråga om lärarutbildningen, bör han vara försiktigare i sina omdömen om andra.

Herr **ARRHÉN** (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att när det gäller professurerna i nationalekonomi har säkert statsrådet befunnit sig i ett dilemma och möjligen, som det framgick av hans anförande, börjat sina tankemödor med att vilja ha en större organisation, som han sedan fått krympa på grund av finansdepartementets ordinationer. Men det framgår likväl av Kungl. Maj:ts proposition, att han fördubblar undervisningen för studenterna i nationalekonomi från en halv termin till en termin, och han förutsätter också, att juristerna, vilket är mycket troligt, skall välja en ytterligare, frivillig termin i den fortsatta utbildningen i ämnet. Detta gör, att de, som skall handha utbildningen vid de juridiska fakulteterna i nationalekonomi, får full professorstjänstgöring och kommer att på ett självständigt sätt företräda sitt ämbete, som det heter. Det är detta, som enligt min mening inte riktigt rimmar med, att man säger, att avvägningen leder till, att man gör precepturer av dessa tjänster.

Sedan kom herr statsrådet i samband med sitt anförande nyss in på en verkligt intressant antydan. Han erkände till en början, som vi alla hörde, att studentantalet med säkerhet kommer att fördubblas, men det betyder inte, att detta nya studentklientel har garanterats utbildningsmöjligheter vid universitet och högskolor. Man anar, att ecklesiastikministern redan nu räknar med spärrförfarande, kvotförfarande och annat. Detta är en intressant detalj i bilden av de framtida förhållandena på den högre undervisningens område, som det kan vara värt att — om också i förbigående — redan i dag lägga märke till.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Vad det sist sagda av herr Arrhén beträffar tycker jag att han

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

drar alltför långtgående slutsatser av mitt uttalande, ty jag har ju inte sagt ett ord om någon spärr, utan jag har sagt att det höll på att bli ett juristproletariat här i landet. Jag tror inte att det kommer att bli ett så våldsamt behov av utökning beträffande just denna grupp, men märk väl, herr Arrhén, att jag sade, att om det skulle visa sig behövt, kommer en omprövning av lärarkrafternas antal också att göras. Herr Arrhén har således icke någon som helst anledning att säga, att jag här skulle ha hotat med svältkost.

Till herr Ohlon vill jag säga, att även om vi under några år har befunnit oss i en övergångssituation vid Uppsala universitet när det gäller nationalekonomiens ställning, är det i alla fall en hållbar princip såsom jag har påpekat, att det inte blir någon indragning av professorer. Vi har avsett att ha en professor i detta ämne i Uppsala, och vi får det också i fortsättningen.

Slutligen, herr talman, må det tillåtas mig att säga, att jag inte förstår var herr Bergh har fått det ifrån, att jag skulle anse att de som har en annan mening än jag handlar orätt. Men när herr Bergh ibland låter förstå att jag handlar förfärligt illa, därför att pengarna på de anslag, som står till mitt förfogande inte räcker för vissa önskvärda saker och han dessemellan upphöjer till högsta dygd att vara sparsam med statsmedel, må jag väl ha rätt att peka på inkonsekvensen i detta herr Berghs och andra likatänkandes handlande.

Herr **OHLON** (fp) kort genmäle:

Herr talman! När ecklesiastikministern gör gällande att denna anordning i Uppsala med en professor i nationalekonomi i filosofiska fakulteten och en i juridiska fakulteten har varit en övergångsanordning, måste jag konstatera att det varit en ganska långvarig övergångsanordning. Jag föreställer mig att den existerat åtminstone under 10 år, om inte längre. Det utgör väl ett vittnesbörd om att behov föreligger av professorer i ämnet i bägge dessa fakulteter. Om det be-

hovet varit för handen tidigare, då nationalekonomien var ett fakultativt ämne, måste det i ännu högre grad vara förhållandet vid en nyordning, där nationalekonomien för juris kandidater blivit ett obligatoriskt ämne.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag skulle vilja rekommendera att alla, som är intresserade av den här frågan, noga läser utskottets utlåtande. Det omfattar ju inte mindre än 15 sidor, men jag tror att det är av den art, att alla som har intresse av denna sak skall finna att den där har belysts ganska fullständigt.

I detta sammanhang skulle jag, herr talman, vilja säga att jag i går kväll, eller rättare sagt i natt, i andra kammaren hörde på en lång debatt i detta ämne. I slutet av diskussionen yttrade sig en professor i nationalekonomi ungefär på följande sätt: »Jag anser detta vara ett gott förslag. Vad det gäller vissa detaljer kan man rätta till dem så småningom, om de skulle visa sig vara mindre lämpliga.» Jag vill tala om för min vän herr Ohlon, att det var hans partichef som yttrade dessa ord, och man bör ju tillmäta dem värde när det är en professor i nationalekonomi som yttrar sig i denna fråga.

Beträffande den första reservationen har vi ju skrivit ganska utförligt på sid. 62 i utskottsutlåtandet, och jag behöver inte läsa upp vad som där står.

Vad det gäller den andra reservationen vill jag meddela, att statsutskottets andra avdelning, jag tror det var i går, fick ett brev från universitetet i Lund, där professor Welinder skriver att han hört talas om de här frågeställningarna i utskottet och ville uttala sig i frågan, eftersom han jämte sin ordinarie professor handhar undervisningen i nationalekonomi för juris studerande. Han säger att detta byte enligt hans mening är olämpligt ur tvenne olika synpunkter, och sedan utvecklar han dessa synpunkter.

Jag vill understryka vad herr Ohlon sade för en stund sedan, att det inte är lätt för en lekman att sätta sig in i alla

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

detaljer på detta område. Jag vill emellertid erinra om att två sakkunniga i departementet överarbetat kommitténs förslag. Vid direkt fråga inför statsutskottets avdelning medgav de att detta var ett bra förslag inom den kostnadsram som föreslagits. Utan att lida av någon auktoritetstro vill jag ändå hoppas att utskottet här har funnit en medelväg, som kan visa sig vara användbar. Man får så småningom erfarenhet av på vilket sätt förslaget bör utbyggas. Det är väl troligt att det måste ske, och sedan vi har fått den erfarenheten är jag övertygad om att departementschefen kommer med de detaljförslag, som med hänsyn till erfarenheten visat sig vara nödvändiga.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! Då jag tillhör motionärerna i denna fråga, vill jag — med uttalande av att det steg, som här föreslås, får betraktas såsom väsentligt — ändå ta mig friheten att göra några anmärkningar.

Mot de juridiska studierna har ju hittills den kritiken utövats, att utbildningen har varit alltför ensidigt inriktad på lagkunskap, att den betonar rättsreglernas formella betydelse på bekostnad av deras syftemål, möjligheter och sätt att fungera. Studenterna, har man sagt, erhåller inte tillräckliga insikter i ekonomiska och sociala förhållanden och utvecklingstendenser i det nutida samhället, någonting som är nödvändigt för en verklig förståelse av rättsordningens funktion och de olika rättsreglernas betydelse för samhället och för skilda befolkningsgrupper. Kritiken har mynnat ut i ett krav på att de vetenskapliga momenten skulle beredas ett större utrymme i juristutbildningen än som hittills varit fallet.

Vi har också i den motion, som föreligger i samband med propositionen, tillåtit oss att fästa uppmärksamheten på just detta. Vi har i motionen sagt, att utbildningen äsyftar inte blott att ge kun-

skaper om rättsreglernas faktiska innehåll och om den rättsliga tradition, som avspeglar sig i regler och rättspraxis, utan även — och icke minst — en på systematisk kännedom om samhällets struktur och behov grundad känsla för förändringar i den samhälleliga utvecklingen. Detta är — såsom numera allmänt erkännes — nödvändigt för att lagen skall kunna rätt tillämpas. Denna förståelse av rättsstoffet bör genomsyra undervisningen redan i dess inledande stadier. Detta kräver av läraren avsevärd ansträngning och möjlighet till översikt grundad bl. a. på forskning ävensom, i dessa inte minst pedagogiskt svåra frågor, kontinuerligt utvecklad undervisningsvana. Man kan inte begära att en praktiker, mestadels med en redan förut pressande arbetsbörda, skall meddela denna typ av undervisning. — Så långt motionen.

Det är här, herr talman, som ämnet allmän rättsvetenskap får sin stora betydelse. Den juridiska forskningen är helt inriktad på att tolka och komplettera rättsregelsystemet. Den sysslar därmed ej med samhällsvetenskapliga kausalsammanhang och har ej heller förutsättning därför. Om samhällsvetenskapliga sammanhang skall vinna tillfredsställande beaktande av de juridiska lärarna, måste dessa kunna hämta impulser från en grundforskning som direkt är inriktad på att utreda rättsreglernas och de tillämpande myndigheternas funktioner i samhällslivet. Det är just detta som ämnet allmän rättsvetenskap skall ge beträffande de stora ämnena civilrätt, förvaltningsrätt och processrätt.

Förslaget att utbyta ordinarie lärartjänster mot praktikerundervisning, någonting som reservation nr 1 vänder sig mot, står i bestämd motsats till denna målsättning. Man kan inte begära att arbetstyngda praktiker skall kunna följa med den vetenskapliga forskningen eller ens lära ut en vetenskaplig inställning. Ingen har ifrågasatt att det skulle vara möjligt att lägga en väsentlig del av den akademiska undervisningen i språk, historia eller kemi på läroverkslärare under den fritid de kan dispone-

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

ra, och något motsvarande kan näppeligen med framgång ske när det gäller den juridiska undervisningen.

Jag kommer, herr talman, att rösta för reservation nr 1, och jag vill i detta sammanhang hänvisa till att man i propositionen har sagt, att praktiker skall komma till användning i så stor utsträckning att man vid vardera Lunda- och Uppsalafakulteterna måste anskaffa minst 12 praktiker med 40 timmars undervisning per läsår. Fakulteten i Lund har själv yttrat följande vid behandlingen av årets petita: »Fakulteten anser det icke möjligt att ersätta en preceptors undervisning med undervisning av praktiskt verksamma jurister. Såvitt fakulteten nu kan bedöma är det icke möjligt att förvärva kompetenta och villiga krafter för detta ändamål.» Detta är alltså det besked som fakulteten i Lund redan på förhand har givit, och det gör att jag för min del kommer att ansluta mig till yrkandet att man på nytt skall till prövning upptaga frågan om den lämpligaste fördelningen av arbetet på praktiker och fasta lärare.

Jag vill beröra ytterligare en fråga, herr talman, och den gäller inrättandet av en ny professur i arbetsrätt vid Stockholms högskola. I den frågan — som för arbetsmarknaden är mycket väsentlig och som bl. a. föranlett arbetsmarknadsparterna att anslå medel till en särskild stipendiefond för arbetsrättslig forskning — har samtliga förberedande instanser, juristutbildningskommittén, universitetskanslern och utredningsmännen, tillstyrkt att professuren inrättas. Det är ingen tvekan om att i ett land med ett så utvecklat arbetsrättsligt system som vårt, det är av vikt, intresse och betydelse att man får en arbetsrättslig forskning, som kan ligga till grund för utbildning av folk som är verksamma på detta område. Jag vill hänvisa till att vi här i landet är mycket uppmärksammade i andra länder när det gäller våra arbetsrättsliga förhållanden och förehavanden. Dess bättre har vi också vid Stockholms högskola tillgång till en forskare, som har specialiserat sig på det här ämnet.

Det är min förhoppning, herr talman, att denna fråga — som jag förstår av ecklesiastikministern inte nu har kunnat lösas på grund av ekonomiska skäl — ändå skall komma att bli föremål för fortsatt uppmärksamhet och att man skall beakta det faktiska behovet av en sådan ny arbetsrättsprofessur och det faktiska intresse, som finns för den på olika håll här i landet.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Sedan jag begärde ordet har herr Ohlon i sina två senaste yttranden helt förekommit mig i vad jag hade tänkt säga. Därför kan jag, herr talman, med helt instämmande i vad han här framhållit, be att få yrka bifall till reservation nr 2.

Herr ENGLUND (fp):

Herr talman! Det mest revolutionerande i hela detta förslag är att nationalekonomien för framtiden skall bli ett obligatoriskt ämne i juris kandidatexamen. Den nuvarande juris kandidatutbildningen är en utmärkt skola i rent logiska discipliner. I ämne efter ämne gäller det att subsumera konkreta omständigheter under vissa kategorier, men icke i något ämne — om man nu bortser från det fakultativa ämnet nationalekonomi — tvingas en jurist att använda de vetenskapliga metoder, som förekommer på de andra områden, där det gäller att i komplicerade lägen fastställa grundläggande orsakssammanhang. Detta gör att jurister i sin verksamhet bara använder vulgära kategorier när det gäller att fastställa orsaker. Man har sällan det intrycket att de har trängt djupare in i samhällslivets väsentliga orsakssammanhang.

När nu nationalekonomien, som är en disciplin starkt inriktad på orsaksforskning, blir obligatorisk, tvingas de blivande juristerna att till det tämligen ensidiga subsumtionstänkande de hitills sysslat med foga ett helt annat sätt att tänka. Detta kommer därför, i den mån det här blir en sträng utbildning,

Ang. den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen

att medföra ett väsentligt tillskott i deras möjligheter att göra insatser på samhällslivets område. Samtidigt tillkommer ju här ett annat ämne, företagsökonomi, som visserligen i viss mån har samma egenskaper som nationalekonomien men som inte är så avancerat i fråga om ingående inträngande i samhällseliga orsakssammanhang. När detta väsentliga nya bildningsmoment kommer in i utbildningen, är det angeläget att det sker inom den disciplin, nationalekonomien, som har drivit denna del av den samhällseliga forskningen mycket längre än vad fallet är med företagsökonomien.

Vill vi få ett fullt utbyte av denna omläggning av den juridiska undervisningen, är det därför av väsentlig betydelse att nationalekonomien blir ett ämne som kommer i förgrunden, att vi får professorer just i detta ämne och att framstående vetenskapsmän knytes just till denna undervisning för juristerna.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Efter herr Åmans yttrande vill jag bara erinra om vad detta förslag egentligen innebär. Det innebär ju en mycket stor förstärkning av de juridiska fakulteternas personalorganisation. Tillsammans blir det 4 professors- och 10 preceptorsbefattningar, 3 befattningar som biträdande lärare, 17 assistent- och amanuensbefattningar samt 9 kanslibiträdes- och kontorsbiträdesbefattningar. Därjämte erinrar vi i utskottets skrivning om att fyra precepturer — i avvaktan på utbildningsreformens genomförande — redan inrättats eller beslutats av riksdagen. Departementschefen har ansett, att en större del av undervisningen än som förutsatts av de utredande instanserna bör kunna anförtros åt praktiskt verksamma jurister och med hänsyn därtill förordad, att de nu utgående kursanslagen till de juridiska fakulteterna i Uppsala och Lund samt den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen i Stockholm höjes med resp. 20 800, 14 300 och 32 700 kronor. Detta visar väl om något att man har

tagit ett krafttag för att modernisera denna utbildning, om vilken önskemålen länge gjort sig gällande.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Ohlon begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 128 punkten V, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ohlon m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten VI

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten VII

Herr ÖHLON (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 2.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. vissa ändringar i personalförteckningen för riksbanken m. m.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten VIII

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statstjänstemännens löner under åren 1957 och 1958 m. m. jämte i ämnet väckt motion; samt nr 132, angående uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets memorial nr 35, angående uppskov med behandlingen av vissa utskottet tilldelade ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets memorial nr 23, angående uppskov med behandlingen av visst utskottet tilldelat ärende, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 46, angående uppskov med behandlingen av vissa till bevillningsutskottet hänvisade ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 28, angående ändring i avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän, m. m.; och

nr 29, i anledning av delegerades för riksdagens verk framställning angående tillämpning av statens löneplansförordning vid riksdagens verk, m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. vissa ändringar i personalförteckningen för riksbanken m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 30, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående vissa ändringar i personalförteckningen för riksbanken, m. m.

Fullmäktige i riksbanken hade i skrivelse den 2 maj 1957 till bankoutskottet anmält vissa personalfrågor, som skulle uppkomma om riksdagen bifölle Kungl. Maj:ts proposition nr 142 angående ändring i valutalagen m. m.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anfört:

»Vad bankofullmäktige i förevarande framställning föreslagit rörande de personfrågor som uppkommer om riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts i propositionen nr 142 framlagda förslag om överförande av valutaärendena från valutakontoret till riksbanken, har icke givit anledning till erinran från utskottets sida. Utskottet hemställer sålunda, under förutsättning att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts proposition nr 142, att riksdagen må, med tillämpning från och med den 1 juli 1957,

1) bemyndiga delegerade för riksdagens verk att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för riksbanken som föreslagits i bankofullmäktiges förevarande framställning;

2) bemyndiga bankofullmäktige att tillerkänna tjänstemän hos valutakontoret med pensionsrätt enligt kungörelsen 1952:467, vilka anställs i riksbanken utan att erhålla pensionsrätt därstädes, pension enligt sagda kungörelse; samt

3) godkänna de förslag i övrigt som framlagts i bankofullmäktiges förevarande framställning.»

Reservation hade anmälts av herrar *Ewerlöf, De Geer, Nordqvist, Boija* och *Wedén*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **EWERLÖF (h)**:

Herr talman! Jag har jämte några andra ledamöter av utskottet avgivit en blank reservation i detta ärende. Den hänför sig till att vi motsatt oss den omorganisation av valutakontoret, som har föreslagits och numera också beslutats av riksdagen. Det gäller ju ett införlivande av valutakontoret, som varit fristående i förhållande till riksbanken, med riksbanken. Det har också ingivit oss en viss undran att man i detta sammanhang inte har kunnat vidtaga någon som helst rationalisering i fråga om personalen. Man flyttar över rubb och stubb var och en som varit sysselsatt i valutakontoret, till riksbanken, och man ordinariesätter ett antal tjänster, trots att vi reserverar ju utgår från att även den anordning som nu har beslutats skall ha en tillfällig karaktär.

Jag har, herr talman, inte något yrkande.

Herr **BOO (s)**:

Herr talman! Såsom redan har sagts är vad här föreligger en följd av det beslut som fattades vid behandling av propositionen 142 angående ändringar i valutalagstiftningen.

Vad sedan beträffar frågan om disponeringen av personalen och rationaliseringsmöjligheterna har det ändå redovisats, att man på längre sikt kan vidta tillfredsställande anordningar.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. vissa ändringar i bankoreglementet

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 31, i anledning av fullmäktiges

Ang. vissa ändringar i bankoreglementet i riksbanken framställning angående vissa ändringar i bankoreglementet.

Fullmäktige i riksbanken hade i skrivelse till bankoutskottet den 2 maj 1957 framlagt förslag till vissa ändringar i bankoreglementet, huvudsakligen föranledda dels av det i propositionen nr 142 framlagda förslaget om ändring i valutalagen (förslaget om inrättande av valutastyrelsen), dels av ändrade löneplaner för statstjänstemännen. Förslaget omfattade även vissa frågor, som berörde fullmäktiges arvoden under ledighet, kontorsstyrelsernas sammanträden, kompetensvillkoren för biträdestjänst m. m.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte besluta dels att § 12 skulle utgå ur bankoreglementet, dels ock att, räknat från och med den 1 juli 1957, § 16 mom. 5, § 17, § 18 mom. 2, § 25 mom. 1, § 26 mom. 3 och 4, § 27 mom. 1, § 30, § 31 mom. 1 samt § 33 bankoreglementet skulle erhålla den ändrade lydelse, som framginge av en vid utlåtandet fogad bilaga A.

Reservationer utan angivna yrkanden hade anmälts

1) av herrar *Ewerlöf, De Geer, Nordqvist, Wedén* och *Wachtmeister*;

2) av herr *Boo*.

Herr **EWERLÖF (h)**:

Herr talman! Anledningen till våra blanka reservationer i detta ärende är precis densamma som jag har angivit i föregående ärende.

Herr **BOO (s)**:

Herr talman! Jag ber att på den väsentliga punkten det här gäller, nämligen den där reservationen föreligger av herr *Ewerlöf* m. fl., få yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag har dessutom till detta utskottsutlåtande fogat en blank reservation. Det har skett med anledning av de förändringar som här föreslås i bankoreglementet. Det sägs att förändringarna är betingade dels av valutalagstiftningen,

Ang. vissa ändringar i bankoreglementet

som jag tidigare har åberopat, dels av de nya löneplanerna för statstjänstemännen.

När man gjort en översyn av reglementet har man även ändrat de s. k. formella kompetensbestämmelserna. För närvarande gäller, att för vissa tjänster skall föreligga en viss kompetens. Enligt den ordningen fordrar man även för de lägre tjänsterna, de s. k. biträdestjänsterna, viss kompetens, nämligen realexamen eller genomgång av flickskola eller annan högre läroanstalt. Det föreslås nu att detta kompetensvillkor skall försvinnas, men man skall ha kvar kompetensvillkoret när det gäller de högre tjänsterna.

Jag har ingenting att invända just i det avseendet, men i samband härmed finns för närvarande också ett annat moment, som säger att »i undantagsfall och då särskilda omständigheter därtill föranleda» må fullmäktige medgiva dispens från de relaterade kompetensreglerna. När man nu har gjort dessa förslag till förändringar har man bibehållit detta moment nästan oförändrat, och efter att ha sagt att för att erhålla ordinarie tjänst i någon av lönegraderna A 15—A 26 erfordras att vederbörande avlagt studentexamen o. s. v. kommer tillägget: »I undantagsfall, då särskilda skäl föreligga, äga fullmäktige till ledigbliven tjänst konstituera eller förordna sökande, som icke uppfyller de för tjänsten fastställda formella kompetensvillkoren.» Jag vill, herr talman, säga att det väl ändå är ganska underligt att man i vår moderna tid, då man på en rad andra områden har fått göra speciella anordningar för att få fram lämpliga sökande, skall ha en sådan här kvarleva i det nya bankoreglementet. Först nämner man att detta skall gälla »i undantagsfall», och så skall det vara när »särskilda skäl» föreligger. Endast då skall man kunna befria någon från de här villkoren och ge honom en tjänst som ordinarie i den nya löneplanen i A 15. Ändå skulle man ju kunna tänka sig att man tillsatte en riksbankschef som inte hade denna formella kompetens, men han skulle i samma verk inte kunna in-
neha en tjänst i A 15, vilket motsvarar

den gamla lönegrad 20. Jag tycker, herr talman, att det här är en horribel ordning, och jag vill säga att jag för min del helst skulle ha sett att man rensat upp litet mera när man nu ändå städar upp i ett gammalt reglemente.

Vi har ett ärende härefter som rör vissa ändringar i riksgäldsfullmäktiges reglemente. Även där finns hela den här apparaten med den formella kompetensen kvar. Jag hoppas att det är friskare mod i riksgäldsfullmäktige, när de för sin del inom en ganska nära framtid skall gå att göra samma översyn.

Jag har i övrigt, herr talman, inget yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning med förslag till vissa ändringar i reglementet för riksgäldskontoret; och

nr 33, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående vissa ändringsarbeten i riksbankens fastighet i Nyköping.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1957/58 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar jämte i ämnet väckt motion;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1957/58 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster jämte i ämnet väckt motion; och

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 15, angående regleringen för budgetåret 1957/58 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

nr 34, i anledning av delegerades för riksdagens verk framställning angående ändrade tjänste- och personalförteckningar för ombudsmännens expeditioner m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 32, angående uppskov med behandlingen av vissa till jordbruksutskottet hänvisade ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckta motioner angående utredning om sammanslagning av statens jordbruksnämnd och lantbruksstyrelsen.

Herr talmannen hemställde nu att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan måtte få uppskjutas till ett annat sammanträde.

Denna hemställan bifölls.

Tillika beslöts, på framställning av herr talmannen, att första lagutskottets utlåtande nr 36 skulle sättas sist på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 340, till Konungen angående regleringen för budgetåret 1957/58 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning, att utskottets hemställan i utlåtande nr 15 bifölles även av andra kammaren.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 21.29, att ajournera sina förhandlingar till kl. 22.00, då vissa utskottsbetänkanden väntades komma till bordläggning.

Förhandlingarna återupptogs kl. 22.00.

Enär de väntade utskottsbetänkandena ännu icke inkommit, hemställde herr talmannen, att kammaren måtte ånyo ajournera sina förhandlingar till kl. 22.20.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Då förhandlingarna kl. 22.20 återupptogs, anmälades och bordlades statsutskottets memorial:

nr 140, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om motionsvis väckta förslag om tillsättandet av en allmän besparingskommission för översyn av de statliga utgifterna; och

nr 141, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1957/58 till fondering för framtida pensionsändamål.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 22.30.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 29 maj

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 23 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 318, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen;

nr 320, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för budgetåret 1957/58 till statlig och enskild upplysningsverksamhet m. m. vid 1957 års folkomröstning samt till administration av denna jämte i ämnet väckta motioner;

nr 321, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statstjänstemännens löner under åren 1957 och 1958 m. m.;

nr 331, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1957/58 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1957/58 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster; och

nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 140, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om motionsvis väckta förslag om tillsättandet av en allmän besparingskommission för översyn av de statliga utgifterna.

Beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Sedermera beslöts på gjord proposition, att memorialet skulle läggas till handlingarna.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 141, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1957/58 till fondering för framtida pensionsändamål.

Även beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls vad utskottet sålunda hemställt.

Därefter godkändes på gjord proposition den i memorialet föreslagna voteringspropositionen.

Herr talmannen yttrade, att under förutsättning att den nu godkända voteringspropositionen bleve godkänd även av andra kammaren, enligt överenskomst med nämnda kammares talman gemensam omröstning i ärendet komme att anställas vid kamrarnas sammanträden fredagen den 31 i denna månad, vilka sammanträden komme att taga sin början kl. 11.00.

Sammanjäkningsförslag rörande lagförslag om fiskearrenden m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets memorial nr 24, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande tredje lagutskottets utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fiskearrenden m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Sammanjämningsförslag rörande lagförslag om fiskearrenden m. m.

I berörda utlåtande, nr 21, hade utskottet, såvitt nu var i fråga, hemställt, att riksdagen måtte dels med bifall till motionerna II: 647 samt I: 513 och II: 648 ävensom i anledning av motionerna I: 514 och II: 646 för sin del antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om fiskearrenden med den ändringen, att till 1 § fogades ett tredje stycke av följande lydelse: »Lagen äger ej heller tillämpning å fiske, som tillhör kronan», dels ock avslå genom propositionen framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av 46 § förordningen den 22 juni 1934 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom.

Vid utskottets utlåtande fanns, såvitt nu var i fråga, fogad en av herr Georg Carlsson m. fl. avgiven med I betecknad reservation, vari yrkats att riksdagen skulle med avslag å ifrågakvarande motioner bifalla propositionen.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade kamrarna vid behandling den 24 maj 1957 av utskottets utlåtande stannat i olika beslut, i det att första kammaren bifallit vad utskottet i utlåtandet hemställt, medan andra kammaren bifallit den av herr Georg Carlsson m. fl. avgivna reservationen.

Med anledning av vad sålunda förekommit hade utskottet till behandling förehaft frågan om sammanjämkning av den skiljaktighet, som förelåg mellan kamrarnas beslut, och hade utskottet i sådant hänseende i det nu föreliggande memorialet anfört följande:

»Skiljaktigheten mellan kamrarnas beslut hänför sig till frågan om den föreslagna lagstiftningen skall äga tillämpning jämväl å fiske, som tillhör kronan, eller icke. Första kammaren har godkänt den av utskottet föreslagna ändringen av lagförslaget, innebärande att kronans fisken undantages från den nya lagstiftningens tillämpning, medan andra kammaren bifallit propositionen, innebärande att något undantag från den nya lagens tillämpning med hänsyn till upplåtaren icke göres.

Med hänsyn till de ståndpunkter, som

kamrarna sålunda intagit, finner utskottet sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga meningar lämpligen böra ske på så sätt, att riksdagen beslutar att från den nya lagstiftningens tillämpningsområde undantaga kronans fisken men att detta undantag i avvaktan på vunna erfarenheter begränsas i tiden till fem år. Före utgången av denna tid bör frågan om fortsatt undantagande från lagstiftningen av kronans fisken ånya prövas. Utskottet räknar med att det under denna tidrymd med tillräcklig grad av säkerhet skall visa sig, huruvida behov föreligger att därefter bibehålla en särskild lagstiftning för kronan. Utskottet har i övrigt icke funnit anledning att frångå vad utskottet i sitt utlåtande nr 21 uttalat.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att kamrarna — med frånträdande av sina tidigare fattade beslut beträffande punkterna A och C i utskottets i utlåtandet nr 21 gjorda hemställan i vad därigenom avses att göra ändring i propositionen — måtte i anledning av motionerna I: 513 och II: 648, I: 514 och II: 646 samt II: 647 för sin del antaga

dels det genom propositionen framlagda förslaget till lag om fiskearrenden med den ändringen, att första stycket i övergångsbestämmelserna erhöles följande lydelse:

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1957, dock att lagen icke skall äga tillämpning å fiske, som tillhör kronan, förrän den 1 oktober 1962

dels ock det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändrad lydelse av 46 § förordningen den 22 juni 1934 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom med den ändringen, att bestämmelsen om förordningens ikraftträdande erhöles följande lydelse:

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1962.»

Med hänsyn till riksdagssessionens nära förestående slut hade utskottet tillika hemställt, att förevarande memorial

Sammanjämningsförslag rörande lagförslag om fiskearronden m. m.

måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Enligt en vid memorialet avgiven reservation hade herrar *Georg Carlsson* och *Ebbe Ohlsson*, fru *Nilsson* samt herrar *Åhman*, *Stiernstedt* och *Jansson* i Benestad ansett, att den i propositionen upptagna principen om den nya lagstiftningens allmänna giltighet icke bort uppgivas och att utskottet fördens skull bort söka sammanjämka kamrarnas skiljaktiga beslut sålunda, att första kammaren inbjudits att med frånträdande av sitt beslut biträda andra kammarens beslut i ämnet.

På gjord proposition beslöt kammaren, att ifrågavarande memorial skulle nu företagas till avgörande.

Herr **CARLSSON, GEORG**, (bf):

Herr talman! I tredje lagutskottet har jag varit med om att avgiva en reservation, och då frågan första gången behandlades i utskottet, lyckades man med litet övertalningsförmåga att få majoritet mot Kungl. Maj:ts proposition. Om detta är i och för sig inte så mycket att säga. När ärendet kom till kamrarna, visade det sig emellertid att riksdagens majoritet ställde sig bakom Kungl. Maj:ts proposition. Det är mera anmärkningsvärt att utskottet, när frågan blev återförvisad till tredje lagutskottet för sammanjämkning, inte gick på riksdagsmajoritetens synpunkter och på reservationen. Det var dock inte möjligt att komma fram till det resultatet. Så här i riksdagens sista timme skulle det hela krånglas till ytterligare, om man skulle försöka att ännu en gång stjälpå frågan från reservanternas sida.

Härtill kommer ett annat skäl. Även om en ny sammanjämkning skulle försökas, är det inte stora utsikter att komma fram till ett enligt reservanternas mening positivt resultat, och hela frågan kanske faller. Därigenom skulle kanske fiskearrondatorerna försättas i ett mycket ogynnsamt läge under ett år framåt.

På grund härav har jag i dag, herr talman, intet särskilt yrkande.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! Jag kan också acceptera denna sammanjämkning och skall därför inte ställa något yrkande om avslag på utskottets hemställan.

I andra stycket av utskottets motivering står emellertid en mening som lyder: »Före utgången av denna tid bör frågan om fortsatt undantagande från lagstiftningen av kronans fisken ånyo prövas.» Den meningen tycker jag ändrar så pass mycket och gör att det hela flyter och blir osäkert. Jag anser därför att det vore bättre att detta uttalande inte kommer med.

Jag vill därför, herr talman, hemställa att memorialet godkännes med uteslutande av dess motivering.

Herr **OSVALD** (fp):

Herr talman! Då den förste ärade talaren inte framställde annat yrkande än att det nu framlagda memorialet måtte godkännas, vill jag utan att ingå på någon sakdebatt yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu föredragna memorialet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas med godkännande av utskottets motivering, dels ock att utskottets hemställan skulle bifallas med uteslutande av motiveringen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av motiveringen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt memorial nr 24 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Om förebyggande av förgiftningsfall genom parathion

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med uteslutande av motiveringen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;

Nej — 22.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om förebyggande av förgiftningsfall genom parathion

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Huss* till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet framställt följande fråga: »Vill herr statsrådet ta initiativ till att erforderliga bestämmelser utfärdas i syfte att förebygga förgiftningsfall genom det för växt- och insektsbekämpning brukade medlet parathion?»

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet **HEDLUND**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr *Huss*, har frågat mig om jag vill ta initiativ till att erforderliga bestämmelser utfärdas i syfte att förebygga förgiftningsfall genom det för växt- och insektsbekämpning brukade medlet parathion.

Till svar härpå får jag anföra följande.

Oaktat de säkerhetsföreskrifter, som redan gäller i fråga om insekts- och

växtskyddsmedel, har under senare tid olyckstillbud inträffat, bl. a. i samband med transporter av sådana preparat. Med anledning därav har järnvägsstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen utfärdat skärpta föreskrifter angående emballering och påskrift vid befordran av sådana giftpreparat på järnväg. Ytterligare föreskrifter i detta hänseende övervägs f. n. inom medicinalstyrelsen och järnvägsstyrelsen.

Men även då det gäller bekämpningsmedlens användning och förvaring har i olika sammanhang gjorts gällande, att de nuvarande bestämmelserna icke är tillfredsställande. Därvid har allmänt föreslagits en översyn av hela giftstagan. En sådan översyn har aktualiserats även av andra skäl och torde nu böra komma till stånd.

I avvaktan härpå har inom statens farmaceutiska laboratorium utarbetats ett förslag till vissa ändringar i giftstagan. Förslaget prövas f. n. av medicinalstyrelsen och torde inom den närmaste tiden komma att överlämnas till Kungl. Maj:t. I det sammanhanget får jämväl övervägas vilka ytterligare föreskrifter som erfordras beträffande gifter av nu ifrågavarande slag. Jag avser att tillse att detta arbete bedrivs skyndsamt.

Herr **HUSS** (fp):

Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet för detta svar.

Frågan har ju länge varit aktuell. Anledningen till att min fråga kom så sent som i lördags var, att pressen då hade att förmåla om ytterligare ett i raden av tidigare dödsfall på grund av kontakt med parathiongifter. Enligt uppgift skall detta preparat, som i stor utsträckning används speciellt i lantbruket, ha framkallat hittills ett tiotal dödsfall. Denna sista gång gällde det en tvåårig pojke, som hastigt avled under omständigheter, som ännu inte är närmare utredda.

Dessutom har som bekant vid ett tillfälle, då en större förpackning av detta preparat sändes med järnväg, förpackningen kommit att gå sönder, vilket för-

Om framläggande av förslag till ny ärvdabalk

anledde att Vitaby järnvägsstation i Kristianstads län under flera dagar var praktiskt taget isolerad från yttervärlden på grund av att man hade svårt att över huvud taget vistas på järnvägsstationen utan förgiftningsrisk.

Under sådana förhållanden är det givetvis ägnat att väcka viss förvåning att detta ämne hittills endast är klassificerat som ett andra klassens gift, vilket medför en relativt förenklad försäljning.

Nu har inrikesministern dels meddelat att skärpta bestämmelser om transportvillkoren för detta preparat har utfärdats, dels lovat att inte bara föranstalta om att trängande ändringar av detaljbestämmelser i giftstadgan inom kort skall komma till stånd, utan också att därjämte en allmän översyn av hela stadgan skall företagas. Jag anser att herr statsrådet därmed har tagit ett mycket riktigt grepp på denna fråga, och jag ber ännu en gång att få tacka för att åtgärder kommer att företagas och företagas så snabbt.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om framläggande av förslag till ny ärvdabalk

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet ZETTERBERG, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara fru Gärde Widemars interpellation om framläggande av förslag till ny ärvdabalk, och nu yttrade:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har fru Ingrid Gärde Widemar frågat mig, om jag är beredd att medverka till att förslag om ny ärvdabalk snarast förelägges riksdagen.

Till svar på denna fråga får jag anföra följande.

Sedan lång tid tillbaka pågår ett arbete med att revidera de olika balkarna i 1734 års lag och ersätta dem med mera tidsenliga lagbestämmelser. Denna lagstiftningsuppgift, som alltså berör de mest centrala delarna i vår lag, kräver mycket ingående utredningar. Särskilt

på civilrättens område har man på grund av tidigare erfarenhet funnit det nödvändigt att gå fram i etapper. I första hand söker man åstadkomma nya fristående lagar, som tillgodoser kravet på att bestämmelserna snarast får ett modernare innehåll. Därefter söker man åter sammanföra det nya lagmaterialet i balkar, som sålunda helt ersätter de ursprungliga balkarna från 1734.

Då det gäller ärvdabalken, vilken innehöll bestämmelser om arv, boutredning, arvskifte, testamente och förmynderskap, har i första hand under åren 1917—1933 tillkommit en rad nya lagar, som har ersatt innehållet i den gamla balken. Därefter har man år 1941 övergått till kodifieringsarbetet. Det första resultatet härav nåddes, när man år 1949 sammanfogade alla bestämmelser om föräldrar och barn samt om förmynderskap till en föräldrabalk.

Därefter grep man sig an med att sammanföra bestämmelserna om arv och testamente samt boutredning och arvskifte till en helhet, en ärvdabalk. Förslag till en sådan kodifikation framlades av ärvdabalkssakkunniga år 1954. Det innehöll även vissa sakliga nyheter av större betydelse bl. a. beträffande fastställande av faderskap. Därvid avsåg man att de vunna framstegen inom blodgruppsforskningen och på andra områden skulle kunna utnyttjas i syfte att det verkliga faderskapet skulle kunna fastslås med större säkerhet än hittills. Förslaget innebar vidare att barn utom äktenskap skulle få samma arvsrättsliga ställning som barn i äktenskap; de skulle med andra ord få arvsrätt inte bara som nu efter modern och mödernesläkten utan också efter fadern och fädernesläkten. Lagändringar föreslogs också för att skapa en fastare rättslig förbindelse mellan adoptivbarn samt adoptanten och dennes släkt. I övrigt innebar förslaget huvudsakligen en kodifiering i nära anslutning till gällande lagbestämmelser.

På grundval av ärvdabalkssakkunnigas betänkande och inkomna remissvar utarbetades ett förslag inom justitiedepartementet i maj 1955, och detta förslag remitterades till lagrådet. Lagrådet av-

Om framläggande av förslag till ny ärvdabalk

styrkte emellertid stora delar av nyheterna i förslaget. Sålunda ville lagrådet inte godtaga de nya faderskapsreglerna utan framförde åtskilliga argument mot dessa. Vidare avstyrkte lagrådet den föreslagna utvidgningen av arvsrätten för utomäktenskapliga barn. Svårigheten att med tillräcklig säkerhet fastställa faderskapet utgjorde enligt lagrådets mening ett avgörande hinder mot att generellt ge dessa barn arvsrätt i enlighet med förslaget. I varje fall borde, enligt lagrådets mening, frågan om utvidgning av de utomäktenskapliga barnens arvsrätt anstå till dess nya regler tillkommit för att skydda den efterlevande hustruns rätt i boet. Däremot gjorde lagrådet inte några invändningar mot den föreslagna reformeringen av adoptionsinstitutet. Med anledning av lagrådets yttrande har förslaget på nytt övervägts inom regeringen, som därvid fann, att man inte borde, mot lagrådets avstyrkande, framlägga förslaget för riksdagen i föreliggande skick.

Vad fru Gärde Widemar synes avse i sin interpellation är, att man då hade kunnat välja den utvägen att likväl genomföra en kodifiering av lagmaterialet utan saklig ändring av faderskapsbestämmelserna och utan att ändra reglerna om utomäktenskapliga barns arvsrätt. Lagrådet har i sitt yttrande uttalat sig för en sådan utväg. Detta har jag dock funnit mindre lämpligt. Om man kan hoppas, att inom en icke alltför lång tid de reella frågorna kan föras fram till en lösning, synes mig detta vara en bättre ordning. För detta ändamål erfordras i första hand en utredning av frågan om efterlevande makes ställning. Denna utredningsuppgift har jag uppdragit åt en kommitté som tillkallades i slutet av år 1956 för att göra en översyn av äktenskapslagstiftningen och därmed sammanhängande spörsmål. Det är också tänkbart att det genom ett visst uppskov kan bli lättare att ta slutlig ställning till faderskapsreglerna. Blodgruppsforskningen, som har utvecklats snabbt under de senaste decennierna, kan ge nya resultat. Man kan också vänta att de antropologiska undersökningsmetoderna,

till vilka riksdagen har anslagit medel, kommer att visa sig användbara i vissa fall.

Några olägenheter av ett uppskov med ärvdabalken anser jag knappast föreliggande. Det kan visserligen sägas att härigenom ändringarna i adoptionslagstiftningen också får vänta. På detta område har emellertid den överenskomna nordiska enheten splittrats genom att det danska folketinget inte har följt de förslag, som man hade enats om under departementsbehandlingen. Den nya situation som härigenom uppkommit måste övervägas.

Den praktiska nyttan av att få en mera formell kodifiering är inte så stor i detta fall, eftersom de olika lagar som avses skola sammanföras i en ny ärvdabalk är av förhållandevis sent datum; de har alla tillkommit under åren 1928—1933. Behovet av en kodifiering är därför mindre här än på andra områden, där det är fråga om att ersätta äldre lagar. Det är å andra sidan klart, att frågan om en ny ärvdabalk inte bör uppskjutas på lång tid. Jag tror emellertid inte att det behöver bli något längre uppskov med denna reform utan att det skall visa sig möjligt att inom en någorlunda snar framtid framlägga förslag till en ärvdabalk, som inte bara utgör en kodifiering av nu gällande bestämmelser utan som också innebär en tillfredsställande lösning av faderskapsreglerna och frågan om utomäktenskapliga barns arvsrätt.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Jag skall be att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation.

Min fråga gällde, huruvida herr statsrådet var beredd att medverka till att förslag om ny ärvdabalk snarast föreläggas riksdagen. Svaret är knappast entydigt, utan återspeglar snarast en viss vaghet i ståndpunktstagandet från justitieministerns sida. Skälet till att den proposition, som förelåg i korrektur redan på våren 1955, inte har föreslagits riks-

Om framläggande av förslag till ny ärvdabalk

dagen, har redovisats vara att lagrådet har avstyrkt vissa förslag i den framlagda ärvdabalken. Efter lagrådets svar fattades inom regeringen det beslutet, att man inte skulle lägga fram lagen.

Den stora tvistefrågan här gäller de utomäktenskapliga barnens arvsrätt. Jag har ingen anledning att betvivla att herr statsrådet har samma uppfattning som jag, nämligen att arvsrätt bör tillkomma utomäktenskapliga barn i de fall, där faderskapet blir med säkerhet fastställt. Lagrådets skäl till avstyrkande av förslaget om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt efter fadern var flera. Dels ansågs det att reglerna för faderskapsbevisning inte var tillfredsställande, och dels ansågs det att en viss hänsyn borde tagas till efterlevande makes rätt, och den ansågs inte vara tillräckligt tillgodosedd, för den händelse utomäktenskapliga barn skulle erhålla arvsrätt efter fadern. Givetvis är det mycket viktigt att efterlevande makes rätt till del i boet tillgodoses på bästa möjliga sätt, men man tycker att denna fråga skulle kunna lösas separat och inte behöva dras in i utredningen om en ändring av hela vår äktenskapslagstiftning. Man borde här göra ett separat ståndpunktstagande, som skulle leda till ett snabbare resultat. Lagrådet ansåg emellertid, att även om man inte kunde antaga förslaget i den del som gällde de utomäktenskapliga barnens arvsrätt, borde återstående delar av förslaget läggas fram, därför att det i alla fall vore av värde att få en kodifiering av samtliga lagar på området och att man i den ärvdabalk, som då skulle framläggas, skulle ta med de nuvarande reglerna om faderskapsbevisning och om arvsrätt för utomäktenskapliga barn. Den tanken avvisade herr statsrådet med orden att »detta har jag dock funnit mindre lämpligt». De orden innefattar egentligen hela svaret på min interpellation. Motiveringen till att herr statsrådet har funnit detta mindre lämpligt anges vara att »om man kan hoppas, att inom en icke alltför lång tid de reella frågorna kan föras fram till lösning, synes mig detta vara en bättre ordning».

Jag förstår inte riktigt vad den sista meningen innefattar. Syftar herr statsrådet på att det skall gå lättare att få till stånd en reell lösning, om regeringen eventuellt får en annan sammansättning eller vad är det verkliga skälet till denna plötsliga optimism? Det förefaller dock som om hela frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt är så pass diffus och långt från sin lösning, om man ser till de svårigheter som framförts av olika instanser och nu senast lagrådet, att det i och för sig är ett starkt skäl till att lägga fram ärvdabalken i återstående delar. Herr statsrådet säger själv i sitt yttrande i den tilltänkta propositionen, att det måste anses vara en betydande vinst att alla grundläggande regler på arvsrättens område sammanföres till ett enhetligt lagverk. Om man skall göra en ändring i sak då det gäller de utomäktenskapliga barnens arvsrätt, måste det ju i alla fall ske genom en lagändring, och om denna lagändring företas på det sättet, att man ändrar i en antagen ärvdabalk eller i den speciella lagen, kan ju egentligen vara tämligen likgiltigt. För min del anser jag att kodifieringen av de här lagarna på arvsrättens område har ett så pass stort egenvärde och har motsetts med så stort intresse från alla som har anledning att intressera sig därför, att man borde kunnat lägga fram förslaget i de delar som har godkänts av lagrådet.

Statsrådet säger vidare att det inte kan vara några olägenheter förenade med ett uppskov av antagandet av ny ärvdabalk. Han berör i det sammanhanget adoptionslagstiftningen. Jag vill till detta säga, att jag tycker att det finns ett mycket starkt behov av att få en ändring av våra adoptionsregler. För närvarande är ett adoptivbarn underhållsskyldigt mot båda familjerna, både den naturliga familjen och den familj där det är adopterat. Detsamma gäller för arvsrätten. Det är ett starkt krav, erkänt av alla, att man bör och måste knyta adoptivbarnen närmare till den familj i vilken de är adopterade. Här har fattats ett nordiskt beslut om enhetlighet kring vissa riktlinjer för adop-

Om framläggande av förslag till ny ärvdabalk

tionslagstiftningen. Statsrådet säger att det danska folketinget inte har följt de förslag, som man enades om under departementsbehandlingen. Ja, det är riktigt, men den ändring, som har vidtagits av det danska folketinget, anses i varje fall på danskt håll vara synnerligen oväsentlig. Det kan för vår del knappast ha annan betydelse än att vi vid framläggandet av en ny adoptionslag har rätt att välja mellan att ta det förslag, varom man tidigare har enats och som har antagits i Norge, och att ta förslaget med den ändring som danskarna har gjort. Det kan knappast fordras något längre övervägande utan bör vara skäligen enkelt att ta ståndpunkt till den ändringen.

När statsrådet har lämnat dessa förklaringar till att den nya ärvdabalken ännu inte har framlagts säger han i alla fall ganska optimistiskt i slutet av interpellationssvaret att han anser att det inte behöver bli något längre uppskov med reformen och att frågan om en ny ärvdabalk inte bör uppskjutas på någon längre tid. Statsrådet säger att det bör bli möjligt att inom en »någorlunda snar framtid» framlägga förslag till en ärvdabalk, som inte bara utgör en kodifiering av nu gällande bestämmelser utan som också innebär en tillfredsställande lösning av faderskapsreglerna och frågan om utomäktenskapliga barns arvsrätt. Om man kunde lita på att detta innebär att frågan om en ärvdabalk skulle kunna läggas fram för nästa års riksdag, skulle jag kanske inte vidhålla min tidigare inställning att utomäktenskapliga barns arvsrätt borde brytas ut, men jag tror att man har anledning att befara att detta uttalande inte har en sådan innebörd, utan betyder att frågan skjutes på en tämligen oviss framtid. Jag kan inte underlåta att tycka att ställningstagandet här är ett undanlidande. Jag skulle, innan vi avslutar den här debatten, gärna vilja få veta ytterligare en sak: Vad avser herr statsrådet med uttrycket »inom en någorlunda snar framtid»?

Herr statsrådet **ZETTERBERG**:

Herr talman! Vad jag i första hand väntar på, torde framgå av svaret. Det är

att den kommitté, som sysslar med revidering av äktenskapslagstiftningen, skall bli färdig. Där är frågan om efterlevande makes ställning en av huvudpunkterna.

Jag har anledning tro att denna kommitté, som har en mycket förnämlig sammansättning, kommer att bedriva sitt arbete med all kraft och skyndsamhet. Om man då har funnit en tillfredsställande lösning av problemet om att trygga den efterlevande makens rätt, så har man nya utgångspunkter för att bedöma den fråga, vars lösning fru Gärde Widemar nu efterlyste.

Fru **GÄRDE WIDEMAR** (fp):

Jag kan bara konstatera att jag inte har fått något riktigt svar på den sista frågan, utan att uppskjutandet sker på en oviss framtid. Som vi alla vet, är frågan om ny äktenskapslagstiftning en omfattande fråga. Skall kodifieringen av arvsrättens regler anstå tills kommittén blir färdig med hela sitt uppdrag, så är jag rädd för att vi får vänta ganska länge på den här lagen. Detta innebär alltså även ett uppskov med den nya adoptionslagstiftningen.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 138, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av de båda återstående ärendena på föredragningslistan skulle uppskjutas till kammarens sammanträde fredagen den 31 innevarande månad.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 334, till Konungen angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i

memorial nr 138 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering jämte i ämnet väckta motioner;

nr 338, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående prisreglerande

åtgärder på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 339, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i personalförteckningen för domänverket, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10.39.

In fidem

G. H. Berggren

Fredagen den 31 maj

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 141 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 171 och II: 219 till Fondering för framtida pensionsändamål för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 275 000 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 171 och II: 219 till Fondering för framtida folkpensionsändamål för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 275 000 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 45.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 531, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 99 ja och 98 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 165 ja och 143 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

—————

Justerades protokollet för den 24 innevarande månad.

—————

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 365, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fiskearrenden m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

—————

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial nr 139, angående statsregleringen för budgetåret 1957/58.

Punkterna 1—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 13 och 14

Lades till handlingarna.

Punkten 15

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16

Lades till handlingarna.

Punkten 17

Vad utskottet hemställt bifölls.

—————

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 4:o), 5:o), 11:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

—————

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 319, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1957/58 till

Fondering för framtida pensionsändamål.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 335, angående statsregleringen för budgetåret 1957/58; och

nr 336, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1957/58.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsmemorial fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 362, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 4:o), 5:o), 11:o), 14:o), och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 36 bifölles även av andra kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Herr TALMANNEN anförde:

Efter samråd med andra kammarens talman får jag tillkännagiva att riksdagens höstsession kommer att taga sin början onsdagen den 16 oktober, då kamrarna kommer att kallas till sammanträde kl. 14. Kallelse kommer att utfärdas genom sedvanlig annonsering i dagspres-

sen och genom tillkännagivande i radio.

Vi står nu inför riksdagens sista arbetsplenum; vi skiljs efter avslutad vårsession. Vi har höstsessionen kvar, och jag skall därför inte knyta några utförliga reflexioner till årets arbete. Man skall ju inte prisa dag innan sol är bärgad. Jag tror mig emellertid kunna konstatera, att vi i år i någon mån lyckats undanröja den anhopning av ärenden till riksdagens sista arbetsveckor, som tyvärr tyngde fjolårets vårsessions avslutning i en utomordentlig utsträckning. Det är klart att vi alla kan önska en jämnare arbetsfördelning än den vi haft även i år. Jag skall inte nu gå in på medlen för att få denna jämnare arbetsfördelning, men jag kan konstatera, att kvällsplena även mot riksdagens svarit ganska sällsynta i denna kammare.

När vi denna gång skiljs efter förrättat värv — jag skall inte säga väl förrättat värv, ty de tillkommer andra att döma över vad vi har gjort — önskar jag att kammarens ledamöter skall få en god och angenäm sommar och att inte den stora frågan om pensionsreformen skall belägga alla eller ens flertalet av edra dagar, utan att ni skall få tid över både till att sköta edra borgerliga värv och till rekreation och återhämtning.

Jag önskar eder en trevlig och angenäm sommar och välkomna åter den 16 oktober!

Jag förklarar härmed riksdagens vårsession avslutad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11.14.

In fidem

G. H. Berggren